

IMDi

Integrerings- og
mangfoldsdirektoratet

**Årsrapport
2018**

Innhold

1

Leders beretning

3

2

Introduksjon til virksomheten og hovedtall

7

Hovedtall

11

Organisasjonskart

12

3

Årets aktiviteter og resultater

14

Resultatkrav i tildelingsbrevet 2018

15

3.1 Effektiv bosetting av flyktninger

22

3.2 Kvalifisering og deltakelse i arbeidsliv

40

3.3 Deltakelse i samfunnsliv

70

4

Styring og kontroll i virksomheten

100

5

Vurdering av framtidsutsikter

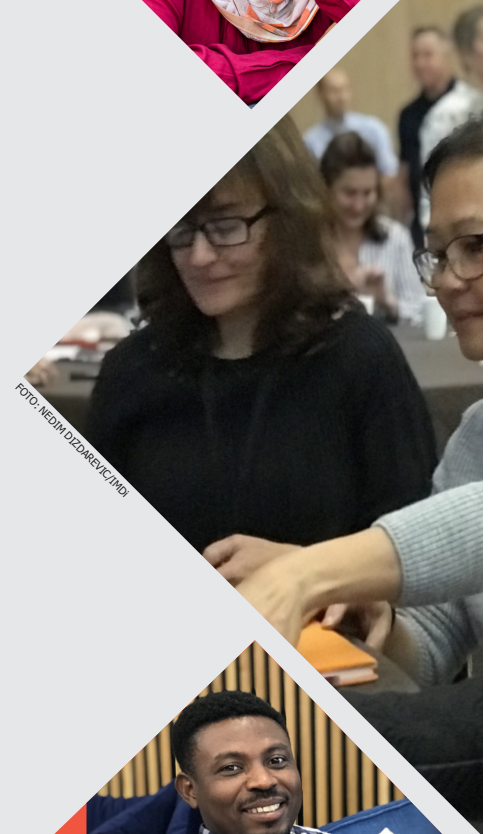
119

6

Årsregnskap

122

Vedleggsoversikt

1

Leders beretning

1 Leders beretning

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) har hovedansvaret for å iverksette regjeringens integreringspolitikk. For den sittende regjeringen er integreringsløftet pekt på som en av seks hovedprioriteringer. Det gir oss et stort ansvar.

Regjeringens satsing ble konkretisert høsten 2018 i form av en integreringsstrategi. Målsettingen med strategien er økt deltakelse i arbeids- og samfunnsliv, gjennom en samordnet og helhetlig innsats. Strategiens fire hovedmål handler om utdanning og kvalifisering, arbeid, hverdagsintegrering og retten til å leve frie liv.

Raskere bosetting

IMDi skal bidra til at kommuner bosetter flyktninger i tråd med behovet. Når flyktninger har fått oppholdstillatelse er det et mål at de skal bosettes så raskt som mulig. Bosettingen har gått betydelig raskere de siste årene.

Det ble bosatt 4 903 flyktninger i 2018. Kommunene har gjort en stor innsats de senere år ved å øke bosettingskapasiteten og redusere tiden som brukes på å forberede bosetting av den enkelte flyktning. Overføringsflyktningene utgjorde om lag halvparten av de bosatte flyktningene i 2018, mot en fjerdedel i 2017. Endringen skyldes en kombinasjon av lavere asylankomster og vedtak i Stortinget om flere overføringsflyktninger.

I 2018 bosatte vi 778 familier med barn, hvorav et stort antall var overføringsflyktninger. De færreste av disse ble bosatt innen tre måneder, som er målsettingen. Tidsbruken var i hovedsak knyttet til utreiseprosedyrer. Bosettingskommunene skal også ha tilstrekkelig med tid til å klargjøre bopel og tjenestetilbud. Vi arbeider med å korte ned ventetiden i bosettingsarbeidet.

Integrering gjennom språk og arbeid

Å komme seg ut i arbeid er en av de aller viktigste forutsetningene for å bli godt integrert i det norske samfunnet. Dessuten er det avgjørende for velferdsstatens bærekraft at de som kommer deltar og bidrar.

Felles for mange av de som kom i 2018 er at de har med seg lite formell utdanning. Det er derfor helt avgjørende at alle som får oppholdstillatelse kommer raskt i gang med kvalifisering.

I 2018 har vi arbeidet med å utvikle standardelementer i introduksjonsprogram, som skal inngå i individuelle kvalifiseringsløp for deltakere i programmet. Vi har også holdt våre årlige fagverksteder for totalt 920 personer. Formålet er kompetanseheving av programrådgivere ansatt i introduksjonsprogrammene i kommunene. Fagverkstedene ble holdt i Trondheim, Bergen og på Gardermoen.

Våre regionkontorer har vært viktige for å holde oversikten med utviklingen på integreringsfeltet lokalt og regionalt og for å opprettholde et godt faglig fundament for direktoratets satsinger. Vi har vært pådrivere for nettverksbygging og kompetanseheving i kommuner over hele landet, og har gitt særlig oppfølging til kommuner med svake resultater i introduksjonsprogrammet. Denne innsatsen vil vi forsterke i 2019. Vi har også fortsatt arbeidet med å formidle forskning og kunnskap om hva som bidrar til gode resultater i introduksjonsprogrammet.

At innvandrere tar ansvar og får mulighet til å lære seg norsk og tilegne seg kunnskap om landet de bor i, er avgjørende for å kunne lykkes i det norske samfunnet. Kommunene har et lovfestet ansvar for å gi et tilbud om opplæring i norsk og samfunnsfag for alle som har rett og plikt til slik opplæring. Tilbudet skal gis senest tre måneder etter bosetting.

I 2017 var det 11 600 personer som hadde rett og plikt til norskopplæring, men bare halvparten startet innen tre måneder. I 2018 satte vi derfor i gang et særskilt oppfølgingsarbeid rettet mot kommuner med svak måloppnåelse på dette området. Det vil vi fortsette å prioritere fremover.

Retten til å bestemme over eget liv

Regjeringens handlingsplan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse er et viktig virkemiddel i IMDis forebyggende arbeid. I 2018 har vi prioritert å følge opp denne og styrke kunnskapen på feltet. Fafo har på oppdrag fra IMDi skrevet rapporten «Migrasjon, foreldreskap og sosial kontroll», som blant annet gir en pekepinn på omfanget av negativ sosial kontroll i noen utvalgte miljøer.

Vi har systematisk forsøkt å nå ut til utsatt ungdom. Målsettingen har vært å få ut informasjon om egne rettigheter og hvor de kan få hjelp. Blant annet lanserte vi før sommeren tre filmer rettet mot ungdom. Enkelte av filmene fikk mye oppmerksomhet i både tradisjonelle og sosiale mediekkanaler.

Vi har utviklet nettportalen Nora hvor informasjon om negativ sosial kontroll og relevante hjelpetilbud er samlet. Vi har også samarbeidet tett med de viktigste fagmiljøene og frivillige organisasjonene på feltet.

Frivillige organisasjoner gjør en verdifull innsats

Frivillige organisasjoner står for mye av det daglige integreringsarbeidet gjennom inkluderende aktiviteter som bidrar til læring og sosialisering. I 2018 har vi jobbet for å styrke kompetansen i de frivillige organisasjonene og fulgt opp dem som får støtte gjennom IMDis tilskuddsordninger. I 2018 fordelte vi rundt 105 millioner kroner til frivillige organisasjoner.

Regionreform og omstilling

I 2018 har IMDi medarbeidere stått på for å nå våre mål, sammen med gode samarbeidspartnere. Før jul vedtok Stortinget, som et ledd i regionreformen, at IMDi regionkontorer skal avvikles som statlige regionale kontorer, og at ansvar og oppgaver overføres til de nye fylkene og IMDi som statlig direktorat.

IMDi vil fortsette å jobbe for at alle innbyggere skal ha mulighet til å kunne lykkes i samfunnet, ha de samme rettighetene og pliktene, og nyte den samme graden av frihet uavhengig av kultur eller bakgrunn.

Libe Rieber-Mohn

Libe Rieber-Mohn
direktør
Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

Foto: Beate Willumsen

2

Introduksjon til virksomheten
og hovedtall

2 Introduksjon til virksomheten og hovedtall

IMDis samfunnsoppdrag er å fremme like muligheter og levekår i et mangfoldig samfunn. Gjennom dette styrker IMDi innvandreres og deres barns muligheter til å delta og bidra i det norske samfunnet.

IMDi er et statlig forvaltningsorgan og kompetansesenter som skal bidra til å utvikle og iverksette regjeringens integreringspolitikk. IMDi ble opprettet 1. januar 2006 og ble fra 2018 underlagt Kunnskapsdepartementet (tidligere underlagt Justis- og beredskapsdepartementet). Direktoratet har til sammen 239 ansatte fordelt på kontorer i Oslo, Gjøvik, Kristiansand, Bergen, Trondheim og Narvik. IMDi skal være en premissleverandør for utviklingen av politikken, gi departementet faglige råd og være et kompetansesenter for kommuner og sektormyndigheter.

IMDis funksjoner

Som kompetansesenter produserer og formidler IMDi kunnskap. Ved å finansiere forskningsprosjekter, samle statistikk og foreta egne evalueringer og analyser, bidrar vi med *forskningsbasert kunnskap* om integrering og mangfold. Vi samler og utvikler *praksisbasert kunnskap* ved å dokumentere gode metoder og ordninger fra kommuner og relevante sektormyndigheter. IMDi tilrettelegger for læringsarenaer, møteplasser, nettverk og referansegrupper. IMDi har også utviklet nettsider tilrettelagt for bruk av kommuner i deres integreringsarbeid. Nettsidene har oppdatert statistikk på kommunenivå og eksempler på gode lokale løsninger for integrering. Integrering er et aktuelt tema i nyhetsbildet og IMDi har bidratt med informasjon til media for å sikre at allmennheten får tilgang til nødvendige fakta om bosetting og integrering i Norge.

Vi er **pådrivere** overfor andre aktører for å nå målene for integreringspolitikken, og **samordner** mellom aktører i ulike sektorer, på ulike forvaltningsnivåer og mellom lokale og regionale aktører. IMDi er også **forvalter** av tilskudd på integreringsfeltet. Vi forvalter registre og utvikler digitale verktøy. Løsningene brukes til saksbehandling, analyser og rapportering. Dette er viktig infrastruktur i integreringsarbeidet, for IMDi og andre aktører.

IMDis samfunnsoppdrag

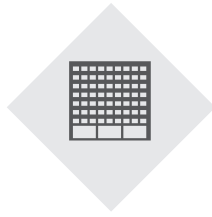

Fremme like muligheter og levekår i et mangfoldig samfunn.

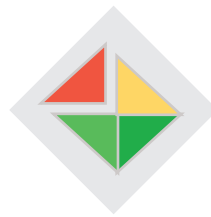
IMDis rolle

Stortinget vedtar den nasjonale integreringspolitikken.

Departementet utformer den nasjonale integreringspolitikken og delegerer oppgaver til IMDi.

IMDi gjennomfører integreringspolitikken, samarbeider med kommuner og andre aktører.

Kommunene bosetter flyktninger og gir dem introduksjonsprogram og opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

Bosetting

Kvalifisering

Norskopplæring og
introduksjonsprogram

Tilskudd

Tidlig integrerings-
innsatsNegativ sosial kontroll
og tvangsekteskap

IMDis hovedoppgaver

Bosetting av flyktninger som har fått opphold i Norge er en av IMDi's hovedoppgaver. IMDi har ansvar for å gi den enkelte flyktning tilbud om bosetting i en kommune. Det er frivillig for kommunene å bosette flyktninger. Bosettingen gjennomføres i et samarbeid mellom IMDi og enkeltkommuner, basert på en samarbeidsavtale mellom staten og KS.

IMDi arbeider for at kommuner og andre offentlige myndigheter har god kunnskap om integrering og kvalifisering, og er pådriver for at andre ansvarlige sektormyndigheter samarbeider om, og videreutvikler gode kvalifiseringsløp for innvandrere.

Introduksjonsloven og tilhørende forskrifter pålegger kommunene å tilby nyankomne innvandrere opplæring i norsk og samfunnskunnskap, og introduksjonsprogram til flyktninger. Disse tiltakene er de viktigste for å kvalifisere nyankomne innvandrere til arbeid i Norge. IMDi bidrar til formidling av kunnskap og metoder, samt veiledning og oppfølging av kommunene, i gjennomføring av introduksjonsprogrammet. IMDi deler ansvaret for opplæring i norsk og samfunnskunnskap med Kompetanse Norge. Fylkesmannen fører tilsyn med kommunenes oppfyllelse av introduksjonsloven, og behandler klager på enkeltvedtak. IMDi har ansvaret for Nasjonalt introduksjonsregister (NIR), der kommunene registrerer opplysninger om den enkelte deltaker. NIR gir dokumentasjon om gjennomført opplæring og resultater fra prøver i norsk og samfunnskunnskap. IMDi utarbeider og publiserer statistikk og analyser på bakgrunn av data fra registeret.

IMDi forvalter en rekke tilskuddsordninger, hvorav de fleste er rettet mot kommunene og organisasjoner. Samlet utgjorde ordningene rundt 17 milliarder kroner i 2018. De største tilskuddene er integreringstilskuddene, som kommunene får tildelt per bosatte flyktning. Disse skal gi rimelig dekning av kommunenes merutgifter til bosetting og introduksjonsprogrammet, herunder utgifter til helsetjenester, tolketjenester m.m. IMDi forvalter også midler til FoU-prosjekter.

Det er et politisk mål at integreringen skal begynne så raskt som mulig, og allerede i mottak. IMDi koordinerer arbeidet med integreringsmottak, og det blir lagt opp til at asylsøkere skal få norskopplæring og annen kvalifisering mens de bor i mottak. Samordningen med UDI og andre statlige aktører i migrasjonskjeden er viktig for å lykkes. IMDi har utviklet en løsning for selvregistrering av kompetanse for flyktningene.

IMDi har frem til august 2018 koordinert regjeringens innsats i handlingsplanen mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Fra august har IMDi ansvar for implementering av seks av tiltakene og bidrar i ytterligere 11 tiltak i samarbeid med ansvarlig direktorat. Vi har minoritetsrådgivere ved ungdoms- og videregående skoler som følger opp ungdom som er – eller står i fare for – å bli utsatt for negativ sosial kontroll, tvangsekteskap m.m. De har også et ansvar for å bidra til kompetanseheving på temaet i skolen og til andre aktører. Vi har også integreringsrådgivere ved fire utenriksstasjoner som bistår norske borgere som er – eller står i fare for – å bli utsatt for negativ sosial kontroll m.m. i utlandet.

Områdeinnsats

Fagmyndighet for tolking

Frivillighet

Følge opp handlingsplaner

Regjeringen vil at alle innbyggere skal delta i samfunnet. Noen steder i landet er det levekårsutfordringer som krever en ekstra innsats. IMDi bidrar til samordning og videreutvikling av innsats og virkemidler. IMDi samarbeider med kommuner i flere ulike områdesatsinger, og har blant annet koordinert den statlige innsatsen i Grønlandssatsingen i 2018.

IMDi er nasjonal fagmyndighet for tolking i offentlig sektor. Vi er pådrivere for økt bruk av kvalifiserte tolker, og gir råd og veiledning til kommuner, utlendingsforvaltningen, domstolene og sektormyndigheter. Vi driver og utvikler Nasjonalt tolkeregister, som gir en oversikt over tolker i ulike språk. IMDi utsteder bevilling til autoriserte tolker, og samarbeider med høyskolesektoren og diverse næringsorganisasjoner om tolking.

Frivillige organisasjoner bidrar med konkrete integreringstiltak som norsk-trening, leksehjelp eller informasjon om det norske samfunnet. De skaper møteplasser og nettverk, tillit og tilhørighet. IMDi forvalter flere tilskudd til frivillige organisasjoners integreringsarbeid, samarbeider med flere store frivillige organisasjoner om en mer aktiv frivillighet, og veileder kommuner om hvordan de kan benytte og samarbeide med frivillige organisasjoner i sitt integreringsarbeid.

IMDi følger opp handlingsplaner og tverrsektorielle satsinger som *Bolig for velferd*, *0-24-samarbeidet* og *Opptappingsplan mot vold og overgrep* (2017–2021).

Foto: IMDi

IMDis samarbeidspartnere

Statlige sektormyndigheter har roller og ansvar overfor alle innbyggere, inkludert innvandrere og deres barn. IMDi skal bidra til å sikre sammenhengen mellom integreringspolitikken og andre politikkområder, f. eks. arbeidsmarked, utdanning og helse. Ved å utvikle, dele og formidle kunnskap og kompetanse, og legge til rette for samarbeid bidrar IMDi til at sektormyndighetene enkeltvis og samlet tilbyr tjenester som bidrar til integrering.

På regionalt nivå har IMDi samme oppgave – å bidra til at de ulike sektorene sammen kan jobbe for god integrering. Fylkesmannen, fylkeskommunen, Husbanken og NAV er i denne sammenhengen viktige samarbeidspartnere for IMDi.

Integrering skjer lokalt på skoler, arbeidsplasser, i foreningslivet og nærmiljøet. Derfor er kommunene blant IMDis viktigste samarbeidspartnere. Innvandring gir kommunene et verdifullt tilfang av menneskelige ressurser, men byr også på utfordringer. IMDi jobber for å styrke kommunenes samfunnsplanlegging og utvikling av tjenester og forvaltning for en mer mangfoldig befolkning.

IMDis samarbeidspartnere

Fylkesmennene

Fylkeskommuner

Kommuner

Frivillige organisasjoner

Hovedtall

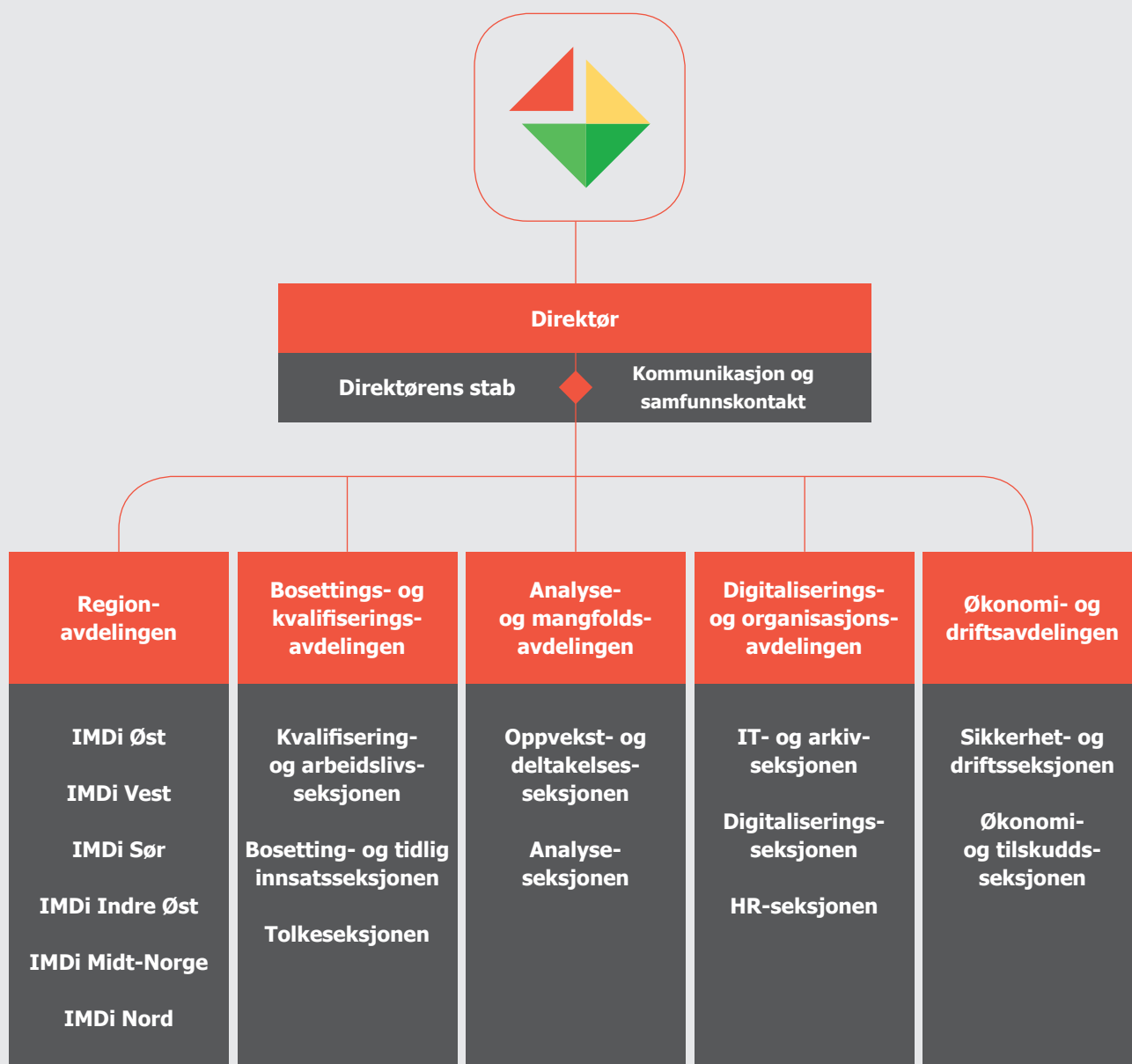
Bosetting av flyktninger	2015	2016	2017	2018
Bosatte flyktninger (totalt)	11 342	15 291	11 078	4 903
Overføringsflyktninger	2 365	3 275	2 838	2 480
Enslige mindreårige	691	1 599	759	194
Herav over 15 år	571	1 138	486	159
Herav under 15 år	120	461	273	35
Barnefamilier (familier med barn under 18 år), herunder:				
Antall barnefamilier	1 123	1 561	1 361	778
Antall personer	4 833	7 061	6 170	3 541
Antall barn	2 683	3 930	3 420	2 013
Flyktninger med oppholdstillatelse som venter i mottak (per 31.12)	3 479	4 174	1 045	582
Opplæring i norsk og samfunnskunnskap	2015	2016	2017	2018 Foreløpige tall
Personer med <u>rett og plikt</u> til opplæring i norsk og samfunnskunnskap, som deltok i opplæring i løpet av året (tall fra NIR)	35 039	39 858	42 227	37 887
Personer med kun <u>plikt</u> til opplæring i norsk og samfunnskunnskap som deltok i opplæringen i løpet av året (tall fra NIR)	1 908	1 542	1 836	1 729
Personer med kun <u>rett</u> til opplæring i norsk og samfunnskunnskap som deltok i opplæringen i løpet av året (tall fra NIR)	574	626	488	315
Introduksjonsprogrammet	2015	2016	2017	2018 Foreløpige tall
Personer som i løpet av året har hatt rett og plikt til introduksjonsprogram (tall fra NIR)	*	23 892	26 534	35 970
Personer som deltok i introduksjonsprogram i løpet av året** (tall fra NIR)	17 961	24 074	28 944	27 482
Personer som deltok i introduksjonsprogram per 31.12.** (tall fra NIR)	*	18 148	21 388	16 600
Personer som har påbegynt program i løpet av året (tall fra NIR)	7 061	9 903	9 469	4 541
Personer som har avsluttet introduksjonsprogram i løpet av året (tall fra NIR)	*	4 469	6 391	5 881

* Tall fra NIR er ikke tilgjengelig

** Inkluderer deltakere med rett og plikt, og deltakere kommune kan velge å tilby program.

Nøkkeltall fra årsregnskap	2015	2016	2017	2018
Årsverk	223	234	214	219
Samlet tildeling post 01-99	9 916 330 000	13 055 394 258	18 409 901 500	17 323 341 318
Utnyttelsesgrad post 01-99	99	95	96	93
Driftsutgifter	205 193 486	236 216 422	264 400 288	252 478 698
Lønnsandel av driftsutgifter	72	67	66	68
Lønnskostnader per årsverk	662 181	673 083	815 095	781 043

IMDis organisasjonskart

IMDi
Integrerings- og
mangfoldsdirektorat

3

Årets aktiviteter og
resultater

3 Årets aktiviteter og resultater

I dette kapitlet gjør vi rede for hvilke resultater arbeidet vårt har gitt i 2018. Utgangspunktet for redegjørelsen er de målene og resultatkravene som Justis- og beredskapsdepartementet ga IMDi i tildelingsbrevet for 2018. Vi har organisert kapitlet etter tre hovedtemaer for IMDis arbeid:

- Effektiv bosetting av flyktninger
- Kvalifisering og deltakelse i arbeidsliv
- Deltakelse i samfunnsliv

I tabellen under oppsummerer vi resultater i henhold til styringsparametere og oppdrag for 2018.

Resultatkrav i tildelingsbrevet 2018

Styringsparameter	Resultat 2015	Resultat 2016	Resultat 2017	Krav 2018	Resultat 2018	Kommentarer 2018
Hovedmål: Raskere bosetting av flyktninger						
<i>Virksomhetsspesifikt mål: Effektivt bosettingsarbeid</i>						
SP 1: Andel flyktninger bosatt innen seks måneder etter at vedtak som danner grunnlag for bosetting eller innreisetilattelse er gitt	51 %	81 %	76 %	90 %	83 %	Det ble bosatt 4 903 flyktninger i 2018 (11 078 i 2017). Gjennomsnittlig ventetid for bosatte fra mottak var 4,8 måneder (4,9 måneder i 2017).
SP 1: Andel flyktninger bosatt innen tolv måneder etter at vedtak som danner grunnlag for bosetting eller innreisetilattelse er gitt	78 %	95 %	97 %	100 %	97 %	208 av de som ble bosatt i 2018 hadde ventet i mer enn ett år etter at de fikk opphold (296 personer i 2017). Per 31.12.2018 var det 582 bosettingsklare flyktninger i mottak. 97 av disse hadde allerede vært bosettingsklare i mer enn tolv måneder (Tilsvarende for 2017: hhv. 1 045 og 103 personer).
SP 2: Andel familier med barn under 18 år bosatt innen tre måneder etter at vedtak som danner grunnlag for bosetting eller innreisetilattelse er gitt	20 %	43 %	62 %	50 %	24 %	Gjennomsnittlig ventetid for barnefamilier bosatt fra mottak var 5,0 måneder (5,0 måneder i 2017).
SP 3: Andel enslige mindreårige bosatt innen tre måneder etter at vedtak som danner grunnlag for bosetting eller innreisetilattelse er gitt	24 %	43 %	62 %	50 %	63 %	Det ble bosatt 194 enslige mindreårige flyktninger i 2018 (759 enslige mindreårige i 2017). Gjennomsnittlig ventetid for bosatte enslige mindreårige fra mottak/ omsorgssenter var 3,6 måneder (2,8 måneder i 2017).

Styringsparameter	Resultat 2015	Resultat 2016	Resultat 2017	Krav 2018	Resultat 2018	Kommentarer 2018
Hovedmål: Høyere deltakelse blant innvandrere i arbeids- og samfunnsliv						
SP 4: Betydningen av arbeidet IMDi gjør i sin pådriver- og samordningsrolle for å nå målet om høyere deltakelse blant innvandrere i arbeids- og samfunnsliv						Se omtale under Kap. 3.2 og 3.3.
Virksomhetsspesifikt mål: Den enkelte flyktning skal være kvalifisert for en varig tilknytning til arbeidslivet						
SP 5: Andel personer med rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap som starter i opplæring innen tre måneder	-	-	50 % ¹	90 %	49 % ²	Tall fra NIR er ikke tilgjengelige for de som fikk rett og plikt i 2014 og 2015.
SP 6: Andel personer med rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap som oppfyller sin plikt innen fristen på tre år	-	-	-	90 %	-	Tall fra NIR er ikke tilgjengelig for de som fikk rett og plikt i perioden 2014–2017.
SP 7: Andel deltakere i introduksjonsprogram som er i arbeid eller utdanning året etter avsluttet program	62 %	58 %	61 %	70 %	62 % ³	Tall for deltakere som avsluttet i 2017 og deres status på arbeidsmarkedet i 2018 publiseres av SSB i 2019.
SP 8: Andel beboere i mottak som har gjennomført kompetansekartlegging				100 %	36 %	Fra IMDi tok over ansvaret for registreringsløsningen (01.07.2017) og fram til full utrulling (18.06.2018) ble det registrert 585 kompetanseskjemaer. Etter lansering juni 2018 gjennomførte 740 beboere i målgruppen kompetansekartlegging.
SP 9: Effekten av IMDis arbeid på kvalifisering av flyktninger til arbeid				-		Se omtale under Kap. 3.2 Kvalifisering og deltakelse i arbeidsliv.
Virksomhetsspesifikt mål: Den enkelte innvandrer skal være kvalifisert for en varig tilknytning til arbeidslivet						
SP 10.1: Andel deltakere i Jobbsjansen del A (kvalifiseringstiltak for hjemmeværende innvandrerkvinner) som går over til arbeid eller utdanning etter avsluttet program	71 %	73 %	70 %	65 %	-	Resultater for 2018 vil foreligge i 2. kvartal 2019.
SP 10.2: Antall etablerte plasser for målgruppen i Jobbsjansen del B (mer grunnskole opplæring til innvandrerungdom) skal øke			950 deltakere	Skal øke	-	I 2018 har prosjektene oppgitt at de vil opprette tilbud for 1460 deltakere. Resultater for 2018 vil foreligge i 2. kvartal 2019.
SP 10.3: Andel deltakere i Jobbsjansen del C (et ekstra år i introduksjonsprogram) som går over til arbeid eller utdanning etter avsluttet program			33 %	75 %	-	Resultater for 2018 vil foreligge i 2. kvartal 2019.

¹ Personer som fikk rett og plikt til opplæring i 2016. Endelige tall fra NIR per 31.12.2017.

² Personer som fikk rett og plikt til opplæring i 2017. Foreløpige tall fra NIR per 31.12.2018.

³ Personer som avsluttet introduksjonsprogram i 2016 og deres status på arbeidsmarkedet i 2017 (publisert av SSB i desember 2018).

Styringsparameter	Resultat 2015	Resultat 2016	Resultat 2017	Krav 2018	Resultat 2018	Kommentarer 2018
SP 11: Effekten av det totale arbeidet IMDi gjør for å kvalifisere innvandrere til å delta i arbeidsliv						Se omtale under Kap. 3.2 Kvalifisering og deltakelse i arbeidslivet.
Virksomhetsspesifikt mål: Innvandrere har høy deltakelse i samfunnsliv						
SP 12: Effekten av IMDis arbeid på innvandreres deltakelse på ulike arenaer i samfunnet						Se omtale under Kap. 3.3 Deltakelse i samfunnsliv.
SP 13: Effekten på deltakelse i arbeids- og samfunnsliv av midlene IMDi forvalter til frivillige organisasjoner						Se omtale under Kap. 3.3 Deltakelse i samfunnsliv.

Oppdrag i tildelingsbrev for 2018	Kommentar
O1: Utrede de konsekvenser og muligheter som følger av endringer i mottaksstrukturen for bosettings- og kvalifiseringsarbeidet.	IMDi arbeider med tildelingsbrevets oppdrag 1 der IMDi vurderer muligheter og konsekvenser endringer i mottaksstrukturen kan ha for integreringsmottak og bosettings- og kvalifiseringsarbeidet. Utredningen ferdigstilles etter nærmere avtale med departementet.
O2: Strategi for opp- og nedbygging av bosettingskapasitet.	Oversendt KD 01.06.2018.
O3: Utarbeide forslag til moduler for kvalifisering av nyankomne innvandrere.	Oppdraget videreføres som del av oppdrag O10 (jf. tillegg 2 til tildelingsbrev 2018).
O4: Videreføring av koordinering av arbeidet med kompetansekartlegging og karriereveiledning i mottak mellom UDI, Kompetanse Norge, Arbeids- og velferdsdirektoratet og IMDi.	Se omtale under Kap. 3.1 Effektiv bosetting av flyktninger. IMDi oversender kvartalsrapportering til KD.
O5: Direktoratet skal gjennomføre en brukerundersøkelse for deltakere i introduksjonsprogrammet.	Oversendt til KD 16.10.2018: <i>En mulighet for kvalifisering</i> (Faforapport 2018:35) og Fafos anbefalinger til brukerundersøkelser blant deltakere i introduksjonsprogram, publisert i Fafonotatet: <i>Tilgang på brukererfaringer. En gjennomgang av muligheter og utfordringer for brukerundersøkelser blant deltakere i introduksjonsprogrammet</i> (Tydum (2018), Fafonotat 2018:25). Notatet ble oversendt KD den 21.12.2018
O6: Videreføring av koordineringen av innsatsen på Grønland i Oslo. Inkluderer også arbeidet IMDi gjør i andre områdesatsinger, herunder samarbeidet med politiet om Oslo Sør.	Se omtale under Kap. 3.3 Deltakelse i samfunnsliv. IMDi oversender kvartalsvis rapportering for Grønlandssatsingen til KD.
Utvikling og oppfølging av program for videre områderettet innsats i Oslo Sør 2018–2026 (jf. tillegg 1 til tildelingsbrev 2018).	Se omtale under Kap. 3.3 Deltakelse i samfunnsliv.
O7: Videreføring av IMDis digitaliseringsarbeid (IMDig).	Se omtale under Kap. 4 Styring og kontroll i virksomheten.
O8: Redegjøre for oppfølging av de svakhetene Riksrevisjonen fant i IMDis forvaltning av tilskudd til innvandrersorganisasjoner og annen frivillig virksomhet.	Se omtale under Kap. 4 Styring og kontroll i virksomheten.
O9: IMDis risikovurdering for det kommende året.	Oversendt til KD i forkant av etatsstyringsmøter.

Oppdrag i tildelingsbrev for 2018	Kommentar
<p>O10: Standardelementer i introduksjonsprogram (Presisering og utvidelse av oppdrag O4/2017 – utarbeide forslag til spor/løp for kvalifisering av nyankomne innvandrere med medbrakt høyere utdanning basert på erfaringer med KUM-prosjekter og O3/2018 – utarbeide forslag til moduler for kvalifisering av nyankomne innvandrere) (jf. tillegg 2 til tildelingsbrev 2018).</p>	<p>Løpende arbeid fram til 2020. Se omtale under Kap. 3.2 Kvalifisering og deltakelse i arbeidslivet. Hovedmilepæl 1: Forslag til ordning med standardiserte elementer i introduksjonsprogram – levert 31.08.2018 Hovedmilepæl 2: Forslag til struktur for regulering av standardiserte elementer i introduksjonsprogrammet i en ny introduksjonslov - levert 01.11.2018 Hovedmilepæl 4: Forslag til prioriterte standardelementer for deltakere i introduksjonsprogrammet med liten eller ingen skolebakgrunn og plan for implementering – levert 29.01.2019</p>
<p>O11: Informasjon til kommunene om endringer i introduksjonsloven og vurdere behov for endringer i regelverket for tilskudd (jf. tillegg 2 til tildelingsbrev 2018).</p>	<p>Informasjon publisert på imdi.no. Forslag til regelverksendringer oversendt KD 08.08.2018.</p>
<p>O12: Utarbeide forslag til felles rutiner for informasjon og varsling mellom offentlige etater i saker om negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse (jf. tillegg 2 til tildelingsbrev 2018).</p>	<p>Oversendt KD 15.11.2018.</p>
<p>O13: Ansettelse av flere minoritetsrådgivere (jf. tillegg 3 til tildelingsbrev 2018)</p>	<p>Se omtale under Kap. 3.3 Deltakelse i samfunnsliv.</p>
<p>O14: Utvikle en nettportal om negativ sosial kontroll (generell informasjonsportal) (Må ses i sammenheng med O15) (jf. tillegg 3 til tildelingsbrev 2018).</p>	<p>Se omtale under Kap. 3.3 Deltakelse i samfunnsliv. Lansering av nettportalen var 06.02.2019.</p>
<p>O15: Videreutvikling av minoritetsrådgiverordningen (jf. tillegg 3 til tildelingsbrev 2018).</p>	<p>Se omtale under Kap. 3.3 Deltakelse i samfunnsliv. Oversendt KD 04.01.2019.</p>
<p>O16: Etablere dialog med aktuelle kommuner om negativ sosial kontroll og bedre oppfølging av unge som returnerer fra ufrivillige utenlandsopphold (jf. tillegg 3 til tildelingsbrev 2018).</p>	<p>Se omtale under Kap. 3.3 Deltakelse i samfunnsliv. Oversendt KD 14.02.2019.</p>
<p>O17: Gjennomstrømming i introduksjonsprogrammet og kommunenes oppfølging etter avsluttet program (må ses i sammenheng med O10) (jf. tillegg 3 til tildelingsbrev 2018.).</p>	<p>Oversendt KD 01.11.2018. Se omtale under Kap 3.2. Kvalifisering og deltakelse i arbeidsliv.</p>
<p>O18: Systematiske forsøk på integreringsfeltet - bruk av økonomiske insentiver. Utlysning av oppdrag for å komme fram til forslag til forsøksutforming (jf. tillegg 3 til tildelingsbrev 2018).</p>	<p>Oppdraget er utlyst. Valg av leverandør 14.01.2019. Prosjektets tittel er <i>Utvikling av modeller med bruk av økonomiske insentiver i introduksjonsprogrammet og opplæring i norsk og samfunnskunnskap med opsjoner for (i) pilotering og (ii) videre systematisk utprøving.</i></p>

Oppdrag i tildelingsbrev for 2018	Kommentar
<p>O19: Anskaffelse av tre FoU-prosjekter (jf. tillegg 3 til tildelingsbrev 2018):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kartlegging av samarbeid med frivilling sektor om gjennomføring av introduksjonsprogrammet 2. Pilotering og evaluering av empowermentkurs 3. Studie av enslige mindreårige flyktningers tiltakskjede 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oppdrag <i>Kommersielle og ideelle aktører i introduksjonsprogrammet</i> er tildelt NORCE, og leveranse er ventet i juni 2019. 2. Oppdrag <i>Evaluering av empowermentkurs for deltakere i introduksjonsprogram i Trondheim kommune</i> er gitt til Rambøll management. Ferdigstilles april 2019. 3. Oppdrag <i>Enslige mindreårige flyktninger – fra mottak til voksenliv</i> er tildelt Institutt for samfunnsforskning, og leveranse er ventet i november 2019.
<p>O20: Utarbeide et helhetlig konsept for en ny pris for etnisk mangfold i arbeidslivet (jf. tillegg 3 til tildelingsbrev 2018).</p>	Oversendt til KD 01.10.2018.
<p>O21: Vurdere hvordan tilbudene om kompletterende utdanning kan gjøres bedre kjent og hvordan man i bosettingsarbeidet kan legge til rette for økt deltakelse i tilbudene (jf. tillegg 4 til tildelingsbrev 2018).</p>	Oversendt til KD 30.01.2019.
<p>O22: Utrede organisering av skjermtolking i offentlig sektor (jf. tillegg 4 til tildelingsbrev 2018).</p>	Oversendt til KD 22.01.2019.
<p>O23: Presisering av hvilke oppgaver IMDi har i tilknytning til gjennomføring av <i>Retten til å bestemme over eget liv. Handlingsplanen mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse (2017–2020)</i> (jf. tillegg 4 til tildelingsbrev 2018).</p>	Løpende arbeid. Se omtale under Kap. 3.3 Deltakelse i samfunnsliv.
<p>3.3.2. Tilskuddsforvaltning I 2018 forvalter IMDi 16 regelverk for tilskuddsordninger, samt to ordninger med øremerkede tilskudd for departementet. IMDi skal i årsrapporten rapportere om bruken av tilskuddsmidler og vurdere måloppnåelsen for tilskuddsordningene.</p> <p>Når det gjelder tilskudd innvandrersorganisasjoner og annen frivillig virksomhet, ber departementet om at IMDi leverer en helhetlig rapport om bruk av midlene på kap. 496, post 71 per 1. juni 2018.</p>	<p>Se omtale under Kap. 4 Styring og kontroll i virksomheten.</p> <p>Se omtale under Kap. 3.3 Deltakelse i samfunnsliv.</p>
<p>3.3.3. Oppfølging av regjeringens handlingsplan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse (2017–2020) (ytterligere presisert i O23, jf. tillegg 4 til tildelingsbrev 2018).</p>	Se omtale av arbeidet under Kap. 3.3 Deltakelse i samfunnsliv (jf. også O12–O16 og O23 over).
<p>3.3.4. Integreringskonferansen 2018 For å styrke dialogen med innvandrere, arrangerer regjeringen en årlig nasjonal integreringskonferanse. IMDi skal bistå med praktisk tilrettelegging for den nasjonale integreringskonferansen 2018, og overlevere rapport fra konferansen. IMDi skal også arrangere regionale innspillmøter med representanter for ulike innvandrersorganisasjoner våren 2018.</p>	<p>IMDis rapport fra innspillmøtene ble oversendt KD 09.05.2018.</p> <p>IMDis rapport fra integreringskonferansen ble oversendt KD 19.12.2018.</p> <p>Se omtale under Kap. 3.3 Deltakelse i samfunnsliv</p>

Oppdrag i tildelingsbrev for 2018	Kommentar
<p>3.3.5. Statlige tilsyn og fylkesmennenes klagesaker</p> <p>IMDi skal på bakgrunn av fylkesmennenes årsrapporter rapportere om gjennomføringen av statlig tilsyn, og behandling av klager i henhold til introduksjonsloven (både klager vedrørende introduksjonsprogrammet og opplæring i norsk og samfunnskunnskap) per 31. desember, med en omtale av hva det klages over og hva som er fylkesmannens avgjørelse i de ulike sakene. På bakgrunn av fylkesmennenes tilsyn og utfall av klagesaker skal IMDi gi tilrådinger om eventuelle behov for endringer i regelverk og/eller presiseringer i rundskriv til introduksjonsloven.</p>	<p>Fylkesmennene har frist for å levere årsrapport 1. mars 2019. IMDis rapportering om fylkesmennenes klagesaker og tilrådinger om behov for endringer i regelverk og/eller rundskriv vil bli levert sammen med halvårsrapport 2019.</p> <p>Se nærmere omtale av statlige tilsyn under Kap. 3.2 Kvalifisering og deltakelse i arbeidsliv.</p>
<p>3.3.6. Statsborgerskapsremonier og oppdatering og trykking av brosjyren <i>Velkommen til seremoni</i></p> <p>IMDi skal ved behov samarbeide med fylkesmennene om selve gjennomføringen samt gjøre seremoniene mer kjent. IMDi skal ved behov bistå fylkesmannsembetene med å søke samarbeid med andre aktører i informasjonsarbeidet.</p>	<p>Brosjyren <i>Velkommen til seremoni</i> som brukes i forbindelse med fylkesmennenes invitasjoner til seremonier er tilgjengelig i digital versjon på imdi.no. Oppdateres ved behov.</p> <p>IMDis regionkontor har samarbeidet med fylkesmennene om å gjøre seremoniene kjent der dette har vært naturlig. IMDi ved regionkontorene har også deltatt på statsborgerseremonier rundt omkring i landet.</p>
<p>3.3.7. Gjennomføring av strategien <i>Bolig for velferd (2014–2020)</i></p> <p>IMDi skal i samarbeid med Husbanken, Arbeids- og velferdsdirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Helsedirektoratet og Kriminalomsorgsdirektoratet gjennomføre strategien <i>Bolig for velferd (2014–2020)</i>.</p>	<p>Se mer under Kap. 3.3 Deltakelse i samfunnsliv.</p>
<p>3.3.8. 0–24-samarbeidet</p> <p>IMDi skal delta i 0–24-samarbeidet (2015–2020) mellom Utdanningsdirektoratet, Arbeids- og velferdsdirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og Helsedirektoratet.</p>	<p>Se mer under Kap. 3.3 Deltakelse i samfunnsliv.</p>
Oppdrag i tildelingsbrev for tidligere år	Kommentar
<p>03: Informasjonsopplegg om innføring av opplæring i 50 timer kultur- og samfunnskunnskap</p>	<p>Se mer under Kap. 3.2 Kvalifisering og deltakelse i arbeidsliv.</p>
<p>09: IMDi skal bidra i arbeidet mot vold og overgrep, herunder arbeidet mot tvangsekteskap mv. IMDi skal koordinere arbeidet med iverksetting av tiltakene i regjeringens nye handlingsplan på området (jf. tillegg nr. 2 til tildelingsbrev 2017 som utdyper oppdraget)</p>	<p>Se mer under Kap. 3.3 Deltakelse i samfunnsliv.</p>

Oppdrag i tildelingsbrev for tidligere år	Kommentar
<p>Oppdrag – evaluering av Jobbsjansen (jf. tillegg nr. 1 til tildelingsbrev 2017)</p> <p>Med sluttrapporten skal det følge IMDis anbefalinger på følgende to områder:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Forslag til eventuelle endringer i ordningene i introduksjonsloven på bakgrunn av erfaringer fra Jobbsjansen 2. Hvordan bør kvalifiseringen av innvandrere som ikke omfattes av introduksjonsprogrammet innrettes/organiseres i framtiden. 	<p>Sluttrapport for evalueringen og IMDis anbefalinger vil foreligge innen 31.12.2019.</p>
<p>Oppfølging av <i>Opptrappingsplan mot vold og overgrep (2017–2021)</i> (jf. tillegg nr. 2 til tildelingsbrev 2017)</p> <p>IMDi skal iverksette følgende tiltak: Styrke kompetansen om vold og overgrep blant ansatte i asylmottak samt ansatte i kommunen som arbeider med integrering og kvalifisering av flyktninger og innvandrere.</p> <p>IMDi skal samarbeide med hovedansvarlig aktør om en rekke tiltak.</p> <p>IMDi skal fortsette sitt arbeid med å oppfordre kommunene til å tilrettelegge for bruk av ICDP eller annen foreldreveiledning i introduksjonsprogrammet</p>	<p>IMDi samarbeider med de regionale ressursentrene om vold og traumatisk stress (RVTS) om å bidra til tverrfaglige og tverretatlige arrangementer, som inkluderer kompetanseopplæring på tematikken for ansatte i skolene og ansatte i kommunene som arbeider med integrering og kvalifisering av flyktninger og innvandrere.</p>
<p>O 4.1 IMDi skal drifte nettstedet som gir en samlet oversikt over hvordan sivilsamfunnet kan bidra i arbeidet med asylsøkere og flyktninger. (jf. tildelingsbrev 2016).</p>	<p>Nettsiden ble opprettet i 2015 og vedlikeholdes, se http://imdi.no/hjelpflyktninger</p>
<p>O 4.4 IMDi skal bistå kommuner og statlige etater med informasjon og veiledning når det gjelder kvalitetssikring, bestilling, bruk og oppfølging av tolker. Tolkebehov i ulike språk, og antall kommuner og statlige etater som har innført retningslinjer for bestilling og bruk av tolker, skal kartlegges (jf. tildelingsbrev 2016).</p>	<p>Se mer om gjennomføringen av oppdraget under Kap. 3.3 Deltakelse i samfunnsliv</p>
<p>IMDi skal være et bindeledd mellom kommuner og aktører i næringslivet som ønsker å bidra med praksisplasser eller andre tilbud i forbindelse med kvalifisering av innvandrere. IMDi skal samarbeide med Arbeids- og velferdsdirektoratet (jf. tillegg nr. 5 til tildelingsbrev 2016).</p>	<p>IMDi opplever at NAVs systematiske arbeid rettet mot arbeidsgivere de senere år har medført at henvendelser fra næringsaktører som ønsker å bidra, går direkte til NAV. IMDi mottok kun to henvendelser i 2018, og vi samarbeider med NAV fylke om disse henvendelsene.</p>
<p>Det skal etableres et hurtigspor i introduksjonsprogrammet for flyktninger som har med seg en kompetanse som er etterspurt i arbeidsmarkedet. IMDi skal samarbeide med Arbeids- og velferdsdirektoratet (jf. tillegg nr. 5 til tildelingsbrev 2016).</p>	<p>Se mer om samarbeidet under Kap. 3.2 Kvalifisering og deltakelse i arbeidsliv</p>

3.1

Effektiv bosetting av
flyktninger

Bosetting av flyktninger

Samarbeid mellom stat og kommune

Aylsøkere

Asylsøkerne ankommer Norge, søker opphold, og bor i et mottak eller hos venner og familie mens de venter på behandling av søknaden.

Overføringsflyktninger

Stortinget vedtar hvor mange overføringsflyktninger Norge skal ta imot. UDI og IMDi intervjuer og velger flyktninger fra flyktingleir i utlandet.

UDI

UDI behandler søknaden og gir **avslag** eller innvilger oppholdstillatelse

IMDi sender anmodninger til kommuner om å bosette et visst antall flyktninger per år. Etter at kommuner har vedtatt hvor mange de vil bosette, sender IMDi forespørsel (utsøking) om å bosette aktuelle personer

Personer med avslag sendes ut av landet

Kommunen sier ja til å ta imot de aktuelle personene.

Kommunen har gjort nødvendige forberedelser, og flyktningene kan flytte til kommunen.

Overføringsflyktninger flytter direkte fra utlandet til en kommune, når kommunen er klar til å ta dem imot.

3.1 Effektiv bosetting av flyktninger

En rask og god start i en kommune er viktig for flyktninger som får opphold i Norge. Det er et mål at flyktningene skal bosettes så raskt som mulig når de har fått oppholdstillatelse.

IMDi har det statlige ansvaret for bosetting av flyktninger. Bosetting og integrering av flyktninger er en frivillig oppgave for kommunene, og kommuner som bosetter flyktninger mottar tilskudd fra staten. Hvert år anmoder IMDi kommunene om å ta imot et visst antall flyktninger. Dette antallet fastsettes ut fra prognoser over bosettingsbehovet samt kriterier for fordeling mellom kommunene. Kommunene som vedtar å bosette flyktninger, blir så bedt om å ta imot konkrete personer. IMDi fordeler flyktninger til kommunene, og skal bidra til at kommunene bosetter flyktningene raskt og i tråd med behovet.

IMDis samordningsrolle i arbeidet med bosetting av flyktninger

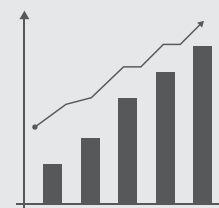
Bosetting i en kommune er et viktig steg i integreringsprosessen, og skal legge til rette for at flyktningen blir del av et lokalsamfunn og kommer i utdanning eller arbeid. IMDi har det statlige ansvaret for bosetting av flyktninger, og har således en viktig samordningsrolle overfor andre etater. For å ivareta helhetsspektivet i arbeidet med bosetting av flyktninger samarbeider IMDi tett med overordnet departement og andre etater i utlendingsforvaltningen, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir), Kompetanse Norge, Husbanken, fylkesmenn og KS¹. Samarbeidsprosjekter, nettverkssamarbeid og felles bruk av respektive aktørers virkemidler og tilskuddsordninger gjør at regional stat i større grad enn før tilrettelegger for kommunenes integreringsarbeid.

Anmodning om bosetting er det første skrittet i bosettingsarbeidet

Antallet flyktninger IMDi ber den enkelte kommune om å ta imot hvert år er basert på en prognose over framtidig bosettingsbehov, det vil si hvor mange flyktninger som skal bosettes påfølgende år. Bosettingsbehovet blir fastsatt på bakgrunn av:

- Prognose for antall flyktninger i asylmottak som venter på å bli bosatt
- Prognose for antall asylsøkere som vil få opphold som flyktninger i Norge
- Stortingets avgjørelse om hvor mange overføringsflyktninger Norge skal ta imot

Det er *Nasjonalt utvalg for bosetting*² som formelt fastsetter et måltall for bosettingen i lys av dette behovet.

Prognoser for bosettingsbehov.

Fastsettelse av kriterier for anmodninger.

IMDi anmoder kommunene om å bosette et visst antall flyktninger.

Kommunene vedtar hvor mange flyktninger de eventuelt vil ta imot.

¹ KS er kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon i Norge

² *Nasjonalt utvalg for bosetting av flyktninger og etablering og nedlegging av mottak samt omsorgssentra*

Da kommunene ble anmodet om å bosette flyktninger for 2018, ble kommunenes resultater i introduksjonsprogrammet og sysselsettingsnivå vektlagt. Innbyggertall ble imidlertid tillagt størst vekt. Dette dannet et felles grunnlag for regionvise møter mellom IMDi, KS og Bufetat, hvor det ble gjennomført en vurdering av anmodningstallene til den enkelte kommune basert på lokalt og regionalt skjønn. Det tette samarbeidet med KS setter rammer for at kommunene bosetter det antallet flyktninger det er behov for, også i perioder med store svingninger i bosettingsbehovet, og bidrar til en mer treffsikker fordeling av flyktninger til kommunene. I 2018 bidro dette til at alle kommunene som ble anmodet om å ta imot flyktninger, fattet vedtak i tråd med IMDis anmodning.

Stat og kommune samarbeider om bosetting av flyktninger

Nasjonalt utvalg er et viktig bindeledd mellom stat og kommune, og en viktig arena for samarbeid og felles beslutninger. IMDi leder utvalget. Gjennom arbeidet i Nasjonalt utvalg sikrer IMDi at det er forståelse for bosettingsspørsmål, og at sentrale spørsmål knyttet til bosetting og integrering diskuteres og forankres i utvalget. I tillegg til det landsdekkende perspektivet i utvalget, følger IMDi opp arbeidet regionalt med KS og fylkesmannsembetene. God dialog og deling av informasjon mellom IMDi og regionale representanter for KS er viktig for å forankre anmodnings- og bosettingsarbeidet lokalt. Det bidrar til forventningsavklaring hos kommunene og medvirker til at de fatter vedtak i tråd med IMDis anmodning.

Stat og kommune
samarbeider om
bosetting av flyktninger.

Hva er Nasjonalt utvalg?

Kunnskapsdepartementet har det overordnede ansvaret for å utforme statens integreringspolitikk, og oppnevner Nasjonalt utvalg for bosetting av flyktninger, samt etablering og nedlegging av asylmottak og omsorgssentre (heretter Nasjonalt utvalg). IMDi leder utvalget, som består av et likt antall representanter fra stat og kommune.

Arbeidet i Nasjonalt utvalg er nedfelt i en samarbeidsavtale mellom Kunnskapsdepartementet, Barne- og likestillingsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet og KS (2018-2021). Formålet med avtalen er at staten og kommunesektoren i felleskap skal løse de nasjonale oppgavene Norge har når det gjelder mottak av asylsøkere og bosetting av flyktninger. Nasjonalt utvalg skal blant annet

- hvert år fastsette behovet for vedtaks plasser i kommunene kommende år
- foreslå anmodningskriterier for fordeling mellom kommuner og fylker som bidrar til raskere bosetting og høyere arbeidsdeltakelse, i tråd med nasjonale mål fastsatt av Stortinget, – IMDi utarbeider kriteriene og legger fram dette for utvalget
- utarbeide forslag til virkemiddelbruk og tiltak som bidrar til å sikre bosetting av flyktninger i tråd med nasjonale mål fastsatt av Stortinget
- bidra til relevant informasjon til kommunene om arbeidet med bosetting

Status bosetting av flyktninger

Stor nedgang i antall flyktninger som skulle bosettes i 2018

Det ordinære bosettingsarbeidet blir utfordret av raske og store svingninger i antallet flyktninger som skal bosettes. Årene 2014–2018 har tydelig illustrert de to ytterpunktene: antallet bosatte flyktninger ble doblet fra 2014 (7 784) til 2016 (15 291), mens antallet bosatte i 2018 var en tredjedel av bosettingstallet for rekordåret 2016. Det ble bosatt til sammen 4 903 flyktninger i 2018.

Svingningene i antallet flyktninger som skal bosettes skaper utfordringer for kommunene. Tre av fire kommuner oppga at de sto overfor utfordringer som følge av de store svingningene i bosettingsbehovet³. I tilknytning til reduksjonen i 2018, oppga flere kommuner at de opplevde utfordringer knyttet til tap av arbeidskraft og kompetanse.

På bakgrunn av de store svingningene i bosettingsbehovet de siste årene, har IMDi i 2018 utarbeidet en strategi for opp- og nedbygging av bosettingskapasiteten. Formålet med strategien er at både IMDi og våre samarbeidsparter i stat og kommunesektor skal være bedre rustet for raske og store svingninger i bosettingsbehovet i årene fremover. Dette forutsetter et tett og forpliktende samarbeid med KS, Nasjonalt utvalg og Bufdir/Bufetat. Strategien forbereder både stat og kommune på variasjoner i bosettingsbehov og kapasitet, og bidrar til økt forutsigbarhet i beredskapen for variasjonene.

I strategien skisserer IMDi ulike grep for å imøtekomme bosettingsbehovet når dette er i endring, og samtidig ivareta målet om rask bosetting uavhengig av antallet flyktninger som skal bosettes. En forutsetning for dette, er å sikre at kommunenes vilje til å bosette er høy uavhengig av bosettingsbehovet. I denne sammenheng er det viktig at anmodningen er hensiktsmessig og faglig begrunnet, samt at IMDi fyller rollen som en forutsigbar samarbeidspartner og raskt informerer ved omfattende endringer i bosettingsbehovet.

Dette har også vært viktig i 2018, ettersom bosettingsbehovet økte i løpet av året. I utgangspunktet anmodet IMDi kommunene om å bosette 4 400 flyktninger i 2018, hvorav om lag 150 enslige mindreårige. I tråd med nye prognoser over bosettingen for 2018, herunder at antallet overføringsflyktninger Norge skulle ta imot økte fra 1 120 til 2 120, sendte IMDi i juni ut en tilleggsanmodning til 120 kommuner hvorav 16 kommuner ikke var tidligere anmodet om å bosette i 2018. Dermed anmodet IMDi kommunene om å bosette totalt 5 350 flyktninger i 2018, en økning fra 4 400 flyktninger før tilleggsanmodningen. Totalt 224 kommuner var anmodet om å bosette i 2018.

I forbindelse med økningen i bosettingsbehovet, var IMDi tidlig ute med informasjon til kommunene. Alle bosettingskommuner mottok brev om endringen i forkant av tilleggsanmodningen. Dette resulterte i at kommunene i løpet av høsten til sammen fattet vedtak om et tilstrekkelig antall bosettingsplasser, og bosatte i tråd med bosettingsbehovet i 2018.

Kommunene ble anmodet om å bosette

5 350

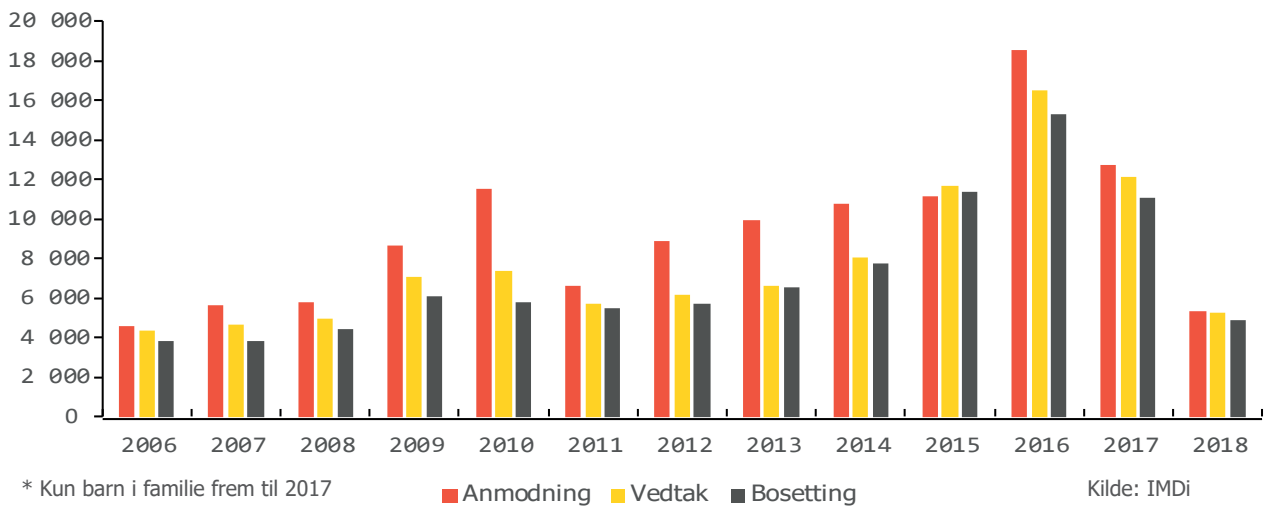
flyktninger i 2018.

4 903

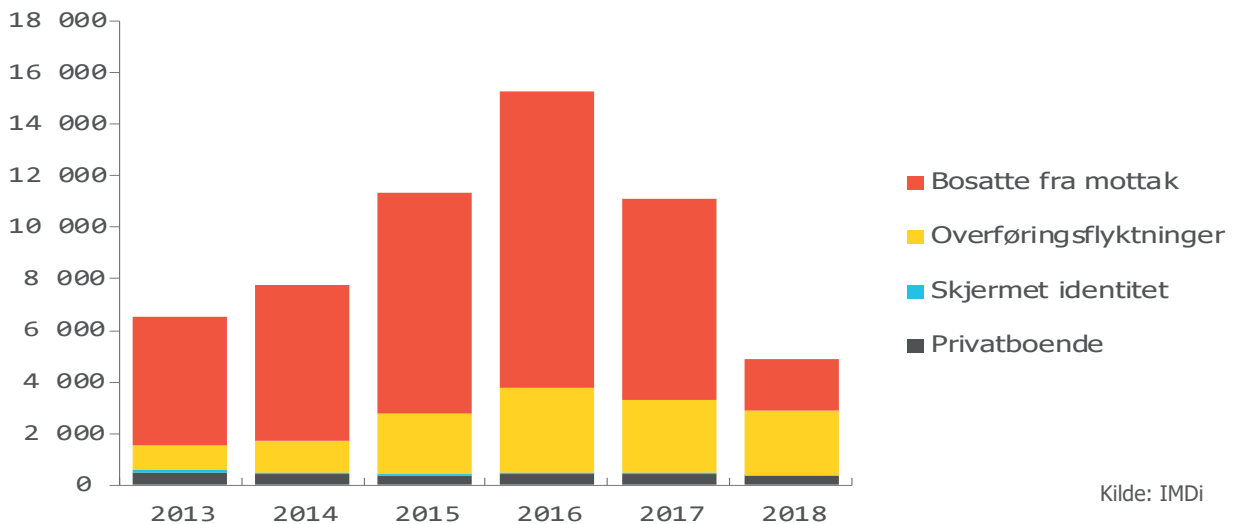
flyktninger bosatt i 2018.

³ I *Kommuneundersøkelsen* gjennomfører IMDi en årlig innsamling av surveydata fra kommunene og bydelene i Oslo (gjennomført første gang i 2014). Undersøkelsen er rettet til rådmenn/bydelsdirektører. Dataene som samles inn er kommunenes egenrapportering om hvordan de arbeider med bosetting og integrering av flyktninger og innvandrere i sin kommune.

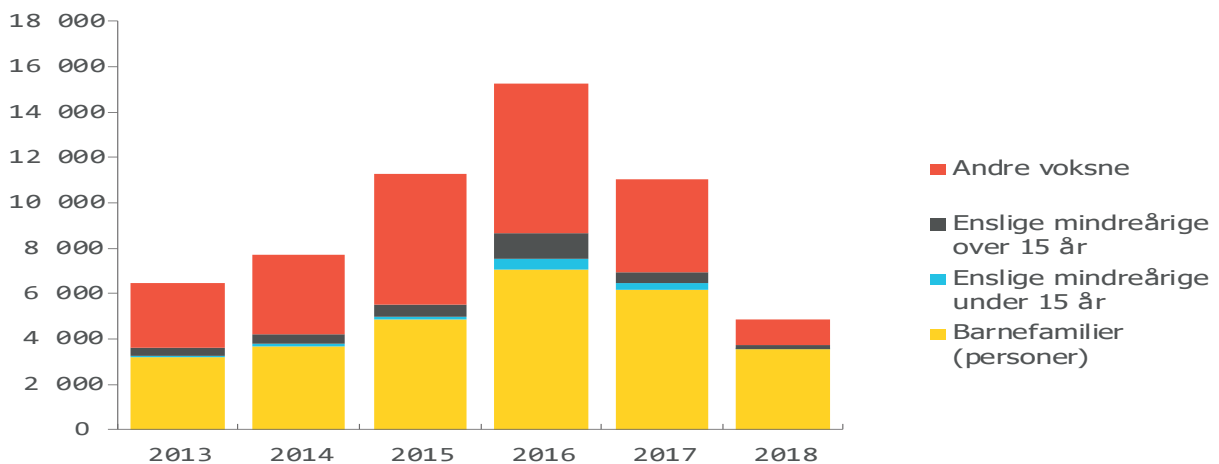
Figur 3-1-1: Anmodninger, bosettingsvedtak og bosetting av flyktninger. Antall personer. 2006–2018.

Figur 3-1-2: Bosetting etter sakstype. Antall personer. 2014–2018.

Figur 3-1-3: Bosetting etter personkategori. Antall personer. 2014–2018.

Hvem ble bosatt i 2018?

Det ble bosatt 4 903 flyktninger i 2018. Disse ble bosatt fra asylmottak, privat bopel eller ankom som overføringsflyktninger fra et tredjeland. Samlet utgjorde overføringsflyktningene halvparten av de bosatte i 2018, mot om lag en fjerdedel året før. Dette skyldes en nedgang i ankomst av asylsøkere til Norge, samt vedtak i Stortinget om å øke kvoten for overføringsflyktninger.

Blant flyktningene som ble bosatt i 2018, var om lag tre av fire del av en barnefamilie. Andelen av de bosatte flyktningene som er del av en barnefamilie har økt de siste årene, og delen som er enslige voksne og enslige mindreårige har gått ned. Den økende andelen barnefamilier har sammenheng med at flere av de bosatte er overføringsflyktninger. Hele 94 prosent av overføringsflyktningene som ble bosatt i 2018 var del av en barnefamilie.

Den klart største nasjonalitetsgruppen blant de bosatte i 2018 er syrere, etterfulgt av kongolesere og eritreere. Kongolesere er et nytt innslag blant de største nasjonalitetsgruppene. 99 prosent av de bosatte kongoleserne kom som overføringsflyktninger.

Flyktningene skal bosettes raskt

I tillegg til å sikre at kommunene bosetter i tråd med bosettingsbehovet, skal IMDi bidra til at bosettingen skjer raskt. Regjeringens mål er at enslige mindreårige flyktninger og barnefamilier er bosatt i en kommune innen tre måneder etter at de har fått oppholdstillatelse. For andre voksne er målet bosetting innen seks måneder. Målet om rask bosetting har sammenheng med at lang botid på asylmottak kan ha negativ effekt på langsiktige integreringsmål, og medfører en belastning for den enkelte flyktning⁴. Nedenfor følger en beskrivelse av hvilke resultater IMDi har oppnådd i bosettingsarbeidet i 2018 i henhold til regjeringens tidsmål, og hvordan IMDi har arbeidet med bosetting av de ulike gruppene flyktninger.

Kommunenes bosettingsvilje og tilgjengelige kapasitet er en viktig forutsetning for raskere bosetting. Bosettingen har gått betydelig raskere de siste årene. I 2015 ble 51 prosent av flyktningene bosatt innen seks måneder, mens den i 2018 økte til 83 prosent. Dette var mulig fordi det fortsatt er god kapasitet i tjenesteapparatet i kommunene etter den store oppbyggingen i 2016 med bakgrunn i de store asylankomstene i 2015.

At bosettingen går raskere ser vi også i den gjennomsnittlige ventetiden for flyktningene fra vedtak om opphold/innreisetillatelse til bosetting i en kommune. I 2015 ventet flyktningene i gjennomsnitt 8,4 måneder. Denne tiden ble kraftig redusert for de som ble bosatt de påfølgende årene, og gjennomsnittlig ventetid for de bosatte flyktningene i 2018 var 4,9 måneder.

Kommunene har gjort en formidabel innsats de seneste årene ved både å øke bosettingskapasiteten og redusere tiden de bruker til å forberede bosetting av den enkelte. Det er flere forhold som har bidratt til å øke andelen som er bosatt innen seks måneder. Den viktigste årsaken er et større samsvar

3 av 4
flyktninger bosatt i
2018 var personer i
barnefamilier.

**Bosatt innen seks
måneder**

2015 = 51 %
2016 = 81 %
2017 = 76 %
2018 = 83 %

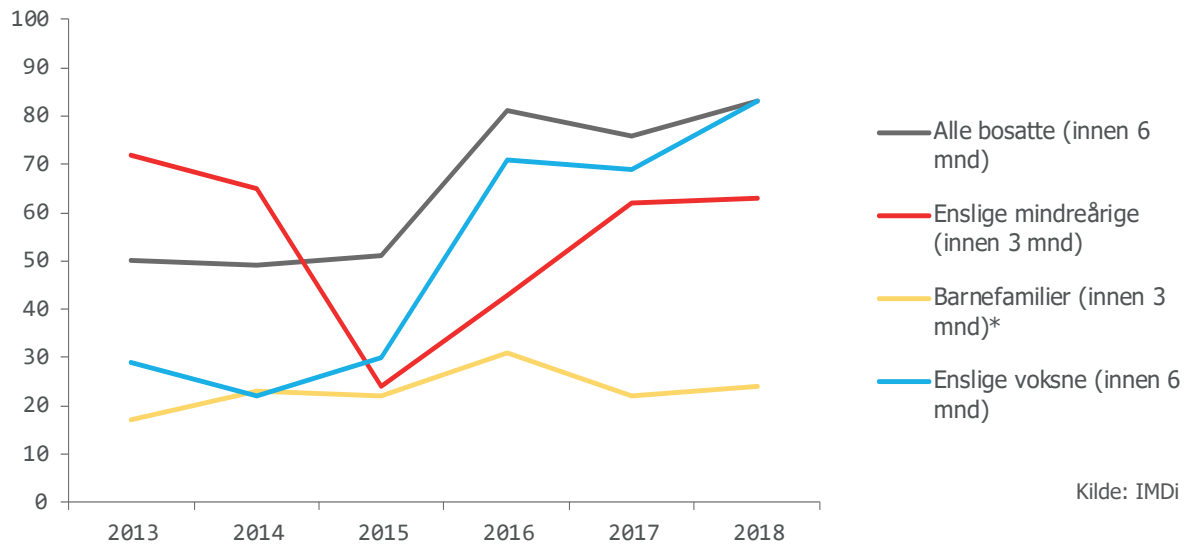
**Gjennomsnittlig
ventetid fra vedtak
om opphold til
bosetting**

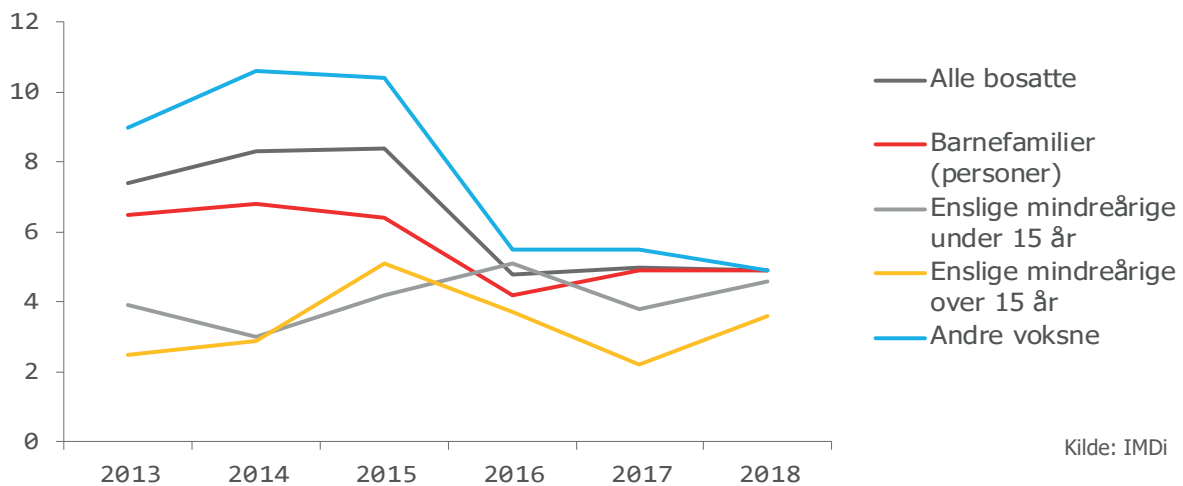
2015 = 8,4 mnd
2016 = 4,8 mnd
2017 = 5,0 mnd
2018 = 4,9 mnd

⁴Thorshaug, K., Svendsen, S., Paulsen, V. og Berg, B. (2011) "Det er litt sånn at veien blir til mens en går." *Kommuners fremskaffelse av bolig til flyktninger og Trondheim*: NTNU Samfunnsforskning; Berg, B. og Tronstad, K. R. (red.) (2015). *Levekår for barn i asylsøkerfasen*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning

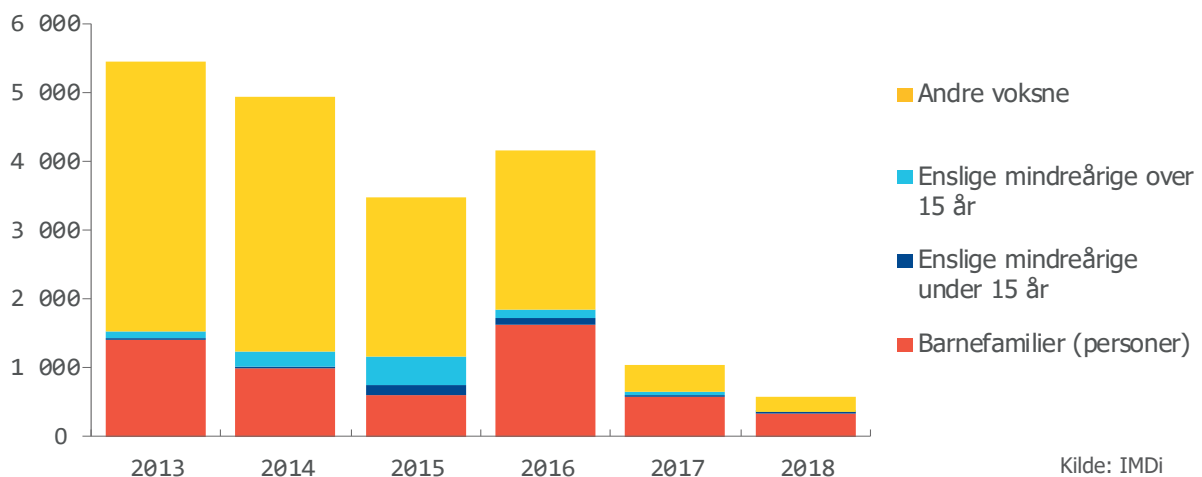
Figur 3-1-4: Flyktninger bosatt innen 3/6 måneder, fra vedtak om opphold/innreisetilattelse til bosetting, etter personkategori. Prosent. 2013–2018

Figur 3-1-5: Gjennomsnittlig ventetid for bosatte flyktninger fra vedtak om opphold/innreisetilattelse til bosetting, etter personkategori. Måneder. 2013–2018

Figur 3-1-6: Bosettingsklare flyktninger i mottak, etter kategori. Antall personer. 2013–2018

mellom antallet flyktninger det er behov for at kommunene bosetter i løpet av et år, og det antallet kommunene vedtar at de vil bosette. IMDi har, i samarbeid med Nasjonalt utvalg og KS, jobbet med å gi god informasjon om bosettingsbehovet til kommunene slik at de kan tilpasse sin kapasitet. Samtidig har IMDi samordnet organiseringen av bosettingsarbeidet internt, samt lansert et eget digitalt saksbehandlingssystem der både IMDi og kommunene samhandler om bosettingsarbeidet. Dette har bidratt til å redusere IMDis tidsbruk fra en flyktning har fått vedtak til bosettingen finner sted. Les mer om IMDis arbeid for å redusere tidsbruken og øke kvaliteten i bosettingsarbeidet senere i rapporten.

Bosettingsklare flyktninger som venter i mottak

Ved utgangen av 2018 var det 582 personer med vedtak om opphold som bodde i mottak og ventet på en kommune å flytte til. Dette er en betydelig nedgang fra tidligere år og det laveste antallet siden IMDi ble opprettet i 2006.

Blant de bosettingsklare flyktningene i mottak var det 97 personer med en ventetid på mer enn 12 måneder fra de fikk vedtak som ga grunnlag for bosetting. Over halvparten av disse var personer som var i familie med noen som ikke kan bosettes på grunn av sitt vedtak. Blant de øvrige, var det i hovedsak personer med svært tunge oppfølgingsbehov som er institusjonsboere eller bor på tilrettelagt avdeling. *Les mer om IMDis arbeid for å bosette disse gruppene senere i kapitlet.*

Ved utgangen av 2018 hadde personer med vedtak om opphold som fortsatt bodde i mottak i gjennomsnitt allerede ventet i 7,0 måneder. Ved inngangen til året var dette 5,5 måneder. Dette innebærer at den gjennomsnittlige ventetiden for de som fortsatt bor i mottak har gått opp i takt med at antallet personer i mottak har gått ned.

Hovedårsaken til økningen i gjennomsnittlig ventetid for bosettingsklare i mottak, er at personer som er i familie med en eller flere som har et vedtak som ikke gir rett til bosetting, venter lenge før IMDi klarer å finne en løsning for hele familien. Dersom man ser bort fra de 81 barna dette gjaldt ved utgangen av året, har de som venter på bosetting i mottak ved utgangen av 2018 så langt ventet i gjennomsnitt 4,3 måneder på en bosettingskommune.

Bosetting av barnefamilier

Det ble bosatt 778 barnefamilier i 2018. To tredjedeler av disse var barnefamiliene som kom som overføringsflyktninger og om lag en tredjedel av familiene ble bosatt fra mottak.

Regjeringens mål er at barnefamilier skal være bosatt innen tre måneder etter vedtak om opphold/innreisetillatelse. Til sammen 24 prosent av barnefamiliene som ble bosatt i 2018, ble bosatt innen tre måneder (22 prosent i 2017). Den gjennomsnittlige ventetiden fra vedtak om opphold/innreisetillatelse til bosetting var 4,9 måneder for barnefamiliene. Etter seks måneder fra vedtak var de fleste barnefamiliene bosatt.

De færreste av barnefamiliene som kom som overføringsflyktninger ble bosatt innen tre måneder. Tidsbruken ved bosetting av overføringsflyktninger

Flyktninger i mottak med vedtak om opphold som venter på bosetting per 31.12.2018

582
personer

Ved utgangen av året var det 81 barn i mottak, som var del av familier der ikke alle hadde oppholdstillatelse.

778
barnefamilier
ble bosatt i 2018.

er i hovedsak knyttet til utreiseprosedyre for landet de oppholder seg i. IMDi samarbeider med International Organization for Migration (IOM) om gjennomføring av kulturorienteringsprogram før innreise til Norge. UDI og deres samarbeidspartnere trenger inntil to måneder for å innhente utreisetilattelse, utstede visum og arrangere reisen til Norge. Bosettingskommunene skal også ha tilstrekkelig med tid til å klargjøre bopel og tjenestetilbud.

En tredjedel av barnefamiliene fra mottak, var bosatt innen tre måneder. Dette er en forbedring fra 2017, og er del av IMDis arbeid for å korte ned tidsbruken i alle ledd av bosettingsprosessen, som omtales senere i kapittelet. Dette er et pågående arbeid. Tiden det tar før en barnefamilie i mottak blir bosatt i en kommune henger blant annet sammen med at kommunene trenger tid til å tilrettelegge bolig, samt klargjøre skole- og barnehageplass m.m. Dette bidrar til at barnefamilier venter lenger fra IMDi har tildelt bosettingskommune, sammenlignet med voksne. Særsilt oppfølging av og tilrettelegging for en eller flere i familien bidrar til lengre ventetid.

IMDi jobber for å korte ned ventetiden ytterligere for alle barnefamilier som skal bosettes. For å oppnå dette, er det nødvendig å redusere både tiden IMDi bruker i forkant av tildeling av flyktning til bosettingskommune og tiden kommunene bruker fra tildeling til vedkommende flytter til kommunen.

Ventetidene for barnefamiliene som bosettes fra mottak økte gjennom 2018, og gjennomsnittlig ventetid for de som fortsatt ventet ved utgangen av året var på 9,1 måneder. En av hovedårsakene til økningen, er den høye andelen barnefamilier der en eller flere i familien har en oppholdstillatelse som ikke gir grunnlag for bosetting. Dette gjaldt halvparten av barnefamiliene som ventet på bosettingen ved utgangen av året (66 familier, 218 personer). Bosetting av disse barnefamiliene er utfordrende. Løsningen for noen av familiene er at de får en kommune å flytte til samtidig som at UDI inngår særavtale med kommunen (kalt *alternativ mottaksplassering*) for de familiemedlemmene som ikke har oppholdstillatelse. Det er imidlertid ofte vanskelig å få til slike avtaler med kommuner, da personene uten ordinær tillatelse verken utløser integreringstilskudd eller har rett på introduksjonsprogram, og det er ofte manglende vilje til å ta imot personer med slike tillatelser. Dette forsinker bosettingen av resten av familien. IMDi fant slike løsninger for 25 familier i 2018. Dersom man skiller mellom barnefamiliene som venter hvor en eller flere har et slikt vedtak og barnefamiliene hvor alle har rett til bosetting, er ventetiden henholdsvis 22,0 måneder og 4,6 måneder.

I forbindelse med behandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 2018, besluttet Stortinget at barnefamilier med begrenset oppholdstillatelse i påvente av dokumentert identitet, som har fått sin tillatelse fornyet, skal bosettes. Dette har forenklet problemstillingen for noen av familiene beskrevet over, med unntak av familiene der noen har et negativt vedtak eller vedtak med annen begrensning. Til sammen ble 81 personer bosatt i 2018 og var del av en barnefamilie som ble berørt av Stortingets beslutning.

I juni 2018 besluttet Stortinget at barnefamilier med begrenset oppholdstillatelse i påvente av dokumentert identitet, og som har fått tillatelsen fornyet, skal bosettes.

Bosetting av enslige mindreårige flyktninger

Enslige mindreårige flyktninger⁵ er spesielt sårbare for traumatiske opplevelser både før, under og etter flukten fra hjemlandet⁶. Det er regjeringens mål at de skal bosettes innen tre måneder etter at de har fått oppholdstillatelse.

Antallet enslige mindreårige flyktninger som ble bosatt har økt i årene frem til 2016, etterfulgt av en reduksjon i 2017. I 2018 ble 194 enslige mindreårige bosatt, hvilket utgjør om lag en fjerdedel av antallet som ble bosatt i 2017. Til sammen 71 kommuner bosatte enslige mindreårige i 2018.

I 2018 ferdigstilte UDI saksbehandlingen av de såkalte «oktoberbarna»⁷, som i hovedsak er afghanske enslige mindreårige som fikk sin sak behandlet på nytt. 46 av disse ble bosatt i 2018. Med unntak av én, hadde alle fått et vedtak med begrensning i vedtaket i påvente av dokumentert identitet. IMDi har bosatt enslige mindreårige med en slik begrenset tillatelse siden 2017.

Andelen enslige mindreårige som ble bosatt innen tre måneder økte fra 43 prosent i 2016 til 62 prosent i 2017, og ytterligere til 63 prosent i 2018 (se figur 3-1-4). Hovedårsaken til at bosettingen av enslige mindreårige går raskere enn foregående år, er at IMDi har økt tilgang på tilgjengelige bosettingsplasser i kommunene. Mange kommuner har i tråd med det høye bosettingsbehovet de siste årene opparbeidet kompetanse og etablert gode bo- og omsorgstilbud tilpasset enslige mindreårige. I 2018 måtte mange kommuner avvike eller nedskalere dette tilbudet til enslige mindreårige. IMDi har bidratt med jevnlig informasjon om situasjonen, samt råd om håndtering, slik at kommunene skulle kunne justere sine tiltak.

For å bidra til at de enslige mindreårige kan bosettes så raskt som mulig i gode bo- og omsorgstilbud tilpasset det enkelte barn og lokale forhold, utbetaler IMDi et særskilt tilskudd for bosetting av denne gruppen. Særskilt tilskudd utbetales i tillegg til det ordinære integreringstilskuddet for enslige mindreårige flyktninger, til og med året den enslige mindreårige fyller 20 år.

I 2019 er det forventet at det er enda færre enslige mindreårige som skal bosettes, og følgelig er kommunene anmodet om å bosette 150 enslige mindreårige flyktninger i 2019.

Halvparten av de bosatte i 2018 var overføringsflyktninger

Overføringsflyktninger (kvoteflyktninger) er flyktninger som bosettes i Norge direkte fra utlandet, etter avtale med FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR). Stortinget bestemmer hvor mange overføringsflyktninger Norge skal ta imot hvert år, og i 2018 ble det vedtatt en kvote på 2 120. IMDi, sammen med bl.a. UDI, bidro i 2018 til syv uttak av overføringsflyktninger som er på flukt i andre land. På disse uttakene intervjuer IMDi flyktningene og kartlegger blant annet deres bakgrunn, kompetanse og eventuelle tilretteleggingsbehov ved bosetting. Denne informasjonen er sentral for integreringsarbeidet og inngår i IMDis arbeid for å finne en egnet bosettingskommune til den enkelte flyktning.

194

enslige mindreårige
flyktninger ble bosatt i
2018.

Det ble bosatt
2 480
overføringsflyktninger
i 2018.

⁵ Som hovedregel er det IMDi som har ansvar for å bosette de enslige mindreårige over 15 år, mens Bufetat bosetter barna som er under 15 år. 35 av de enslige mindreårige som ble bosatt i 2018, ble bosatt av Bufetat.

⁶ Svendsen, S., Berg, B., Paulsen, V., Garvik, M., og Valenta, M. (2018). *Enslige mindreårige – en kunnskapsoppsummering*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning

⁷ I hovedsak afghanske enslige mindreårige som fikk sin søknad vurdert på nytt.

Det ble bosatt 2 480 overføringsflyktninger i 2018. Samtidig var det ved årsskiftet 158 overføringsflyktninger som var tildelt en kommune og ventet på å reise til Norge. Overføringsflyktningene skal ankomme Norge innen seks måneder⁸ etter at vedtak om oppholdstillatelse er fattet. Dette lykkes IMDi og kommunene med i stor grad, og 87 prosent var bosatt i en kommune innen seks måneder i 2018. I de tilfellene hvor bosettingen ikke finner sted innen seks måneder, skyldes dette i all hovedsak forsinkelser knyttet til utreisestillatelse og visum i landet de befinner seg i.

Norge har et særskilt fokus på at uttakene av overføringsflyktninger skal prioritere barnefamilier og kvinner i en utsatt situasjon⁹. 94 prosent av overføringsflyktningene som ble bosatt i 2018, var del av en barnefamilie. De fleste overføringsflyktningene som ble hentet til Norge i 2018 var kongolesere som befant seg i Uganda, og syrere som befant seg i Libanon. I tillegg ble en del av kvoten satt av til å evakuere flyktninger som befant seg i Libya.

Overføringsflyktninger innom mottak

Stortinget vedtok at 300 av kvoten skulle forbeholdes flyktninger som befinner seg under vanskelige forhold i Libya. På grunn av sikkerhetssituasjonen i Libya ble det vurdert at intervjuene måtte foregå i et tredjeland, Romania. Flyktningene ble deretter transportert videre til Norge for midlertidig innkvartering i asylmottak i påvente av bosetting i en kommune. Dette innebærer en ny måte å arbeide på, både for IMDi og UDI. Av logistiske årsaker, ble to av de tre planlagte uttakene gjennomført i 2018, mens det tredje ble utsatt til 2019. IMDi har prioritert bosetting av denne gruppen i tråd med instruks fra departementet, og flertallet hadde derfor blitt tildelt en bosettingskommune før de ankom Norge. 67 personer ble bosatt før årsskiftet. Disse hadde en gjennomsnittlig ventetid på 1,4 måneder fra vedtak om opphold til bosetting. Til sammenligning ventet overføringsflyktningene fra de øvrige uttakene 4,8 måneder i utlandet før de var bosatt i en kommune.

94 %

av overføringsflyktningene var barnefamilier.

Den internasjonale organisasjon for migrasjon (IOM)

IOM er FNs migrasjonsbyrå, og ble grunnlagt i 1951. Internasjonalt er IOM den ledende mellomstatlige organisasjonen på migrasjonsfeltet, og jobber tett med regjeringer, andre mellomstatlige organisasjoner og ikke-statlige organisasjoner. IOM Norge ble etablert i 2002 på anmodning av den norske regjering.

Kulturorienteringskurs for overføringsflyktninger

På oppdrag fra IMDi, holder IOM kulturorienteringskurs for overføringsflyktninger som er tatt ut til Norge. Kurset tilbys før avreise til Norge i det landet flyktningene oppholder seg etter å ha flyktet fra sine hjemland. IOM Norge står for driften og utviklingen av det fem dager lange kurset. Kulturorienteringskurset for voksne dekker temaer som bosettingsprosessen i Norge, klima, bolig, introduksjonsprogram, utdanning, helsevesen, sysselsetting, andre offentlige tjenester og reisen til Norge. Det blir lagt ekstra fokus på temaer som skikker og vaner, slik at mulige misforståelser i møte med norsk kultur blir redusert, samtidig som det skaper en grunnforståelse for viktige verdier, normer og regelverk i Norge. Om lag 1 500 overføringsflyktninger gjennomgikk kurset i 2018.

Landinformasjonsseminarer til kommuneansatte

IOM Norge tilbyr også landinformasjonsseminarer til ansatte i norske kommuner. På seminarene får kommuneansatte en innføring i den kulturelle bakgrunnen til flyktningene de tar imot, samt informasjon om årsaken til flukt og forholdene i transittlandet.

Kilde: IOM

⁸ Tre måneder for barnefamilier

⁹G-04/2015: Retningslinjer for arbeidet med overføringsflyktninger jf. utlendingsloven § 35

Bosetting av personer med særskilte behov

En del av flyktningene har særskilte oppfølgingsbehov knyttet til enten fysiske eller psykiske helseutfordringer. Bosettingen er da ofte en mer tidkrevende prosess. For mottaksbeboere, tar IMDi kontakt med mottaket for å få klarhet i hva det særlige oppfølgingsbehovet innebærer. Deretter må det innhentes samtykkeerklæring fra flyktningen det gjelder, og tas kontakt med vedkommendes lege for å få en uttalelse. Dette tar ofte tid. Når behovene er avklart, skal dette tas hensyn til ved bosetting, for eksempel med bosetting nær sykehus, og at bosettingskommunen har tilgjengelig oppfølgingstjeneste eller tilrettelagte boliger. Kommunene bruker ofte lang tid på å vurdere om de har ressurser til å gi flyktningen et godt tilbud, og i mange tilfeller må IMDi forespørre flere kommuner før vi finner en løsning.

Bosetting av flyktninger med særskilte behov kan medføre betydelige kostnader for kommunen i mange år fremover. IMDi forvalter en egen tilskuddsordning¹⁰ som skal bidra til raskere bosetting for denne gruppen ved å dekke en del av kommunenes utgifter i forbindelse med bosetting. I 2018 var tilskuddet inntil 1 235 000 kroner per person per år i inntil fem år. Dette er også innslagsgrensen for Helsedirektoratets tilskuddsordning for særskilt ressurskrevende innbyggere. I 2018 innvilget IMDi søknader om til sammen ca. 836 mill. kroner gjennom denne tilskuddsordningen i 1 962 ulike saker. Utbetalingene av tilskuddet viser at tilskuddet har stor verdi for kommunene som bosetter flyktninger med særskilte behov, og bidrar til at flere blir bosatt raskere.

Blant flyktningene med særskilte oppfølgingsbehov som venter på bosetting i mottak eller institusjon, er det en gruppe som er særlig ressurskrevende. Gruppen består av om lag 20 personer, hvorav halvparten har en multifunksjonshemming og stort bistandsbehov. Enkelte av disse vil ha behov for institusjonsplass eller eget botiltak. IMDis erfaringer viser at det for en del av disse er vanskelig å finne en bosettingskommune og at dette tar tid. Det er flere årsaker til den lange ventetiden. Hovedårsaken er imidlertid at flere kommuner avviser bosetting, på grunn av manglende dekning av ekstraordinære utgifter utover de fem årene etter bosetting.

IMDis arbeid for å korte ned tidsbruken og øke kvaliteten i bosettingsarbeidet

De siste årene har hovedmålsettingen i bosettingsarbeidet vært raskere bosetting: tiden flyktningene venter fra de har fått innvilget oppholdstillatelse til de er bosatt i en kommune skal være kortest mulig. I tillegg er det et mål å øke kvaliteten i bosettingsarbeidet. Dette forstås som å sikre en bosetting med egnede boforhold, integrering i form av introduksjonsprogram som skal føre til utdanning og sysselsetting, samt muligheter for deltakelse i samfunnet forøvrig. IMDi arbeider løpende for å redusere tidsbruken og øke kvaliteten i bosettingsarbeidet.

I henhold til resultatene IMDi har oppnådd i bosettingsarbeidet i år som beskrevet over, følger det nedenfor en beskrivelse av og antatt virkning av IMDis aktiviteter for å redusere tidsbruken og øke kvaliteten i de ulike leddene i bosettingsarbeidet.

Tilskudd til bosetting av personer med særskilte behov:

Innvilget 826 mill. kr.
i 1 962 saker.

Det er vanskelig å få bosatt personer med multifunksjonshemming og store bistandsbehov.

¹⁰ Tilskudd ved bosetting av flyktninger med alvorlige, kjente funksjonsnedsettelse og/eller atferdsvansker

Tilstrekkelig antall bosettingsplasser er en viktig forutsetning

For å kunne redusere ventetiden i mottak for flyktninger (ventetid fra oppholdsvedtak til bosetting) er det avgjørende at kommunene samlet sett vedtar å bosette et tilstrekkelig antall flyktninger. I 2018 fattet kommunene vedtak om bosetting av flyktninger som overgikk det samlede bosettingsbehovet. Når en kommune har akseptert en flyktning for bosetting, er det viktig at flyttingen gjennomføres så raskt som mulig for å redusere ytterligere ventetid i mottak. For å oppnå dette, må bosettingsplassene i kommunene tilgjengeliggjøres så snart den enkelte flyktning har fått vedtak som gjør at han/hun er klar for bosetting. IMDi legger vekt på tett oppfølging av kommunene for å korte ned denne delen av ventetiden.

Det er et mål at bosettingsarbeidet i større grad skal legge til rette for økt arbeidsdeltakelse blant flyktningene. Dette ivaretas først og fremst på region- og kommunenivå i forbindelse med anmodningen fra IMDi til kommunene. I anmodningen for 2018, vektla IMDi sysselsettingsnivå samt kommunenes resultater i introduksjonsprogrammet over tid i fordelingen av anmodningene. IMDi innhenter også informasjon om den enkelte flyktnings kompetanse, både for mottaksbeboere og overføringsflyktninger. Disse opplysningene viderefremmes til kommunen i forkant av bosetting, og tilrettelegger for at det på et tidlig tidspunkt kan planlegges for flyktningenes videre kvalifisering gjennom introduksjonsprogram i bosettingskommunen.

Kommunene er IMDis viktigste samarbeidspartner

Kommunene er IMDis viktigste samarbeidspartner i bosettingsarbeidet. IMDi følger opp bosettingskommunene i de ulike fylkene gjennom tett dialog omkring anmodning, bosetting, kvalifisering og helhetlig integreringsarbeid. Dette bidro til at kommunene i 2018 fattet vedtak om bosetting i tråd med anmodningen fra IMDi. Eksempelvis har det treårige prosjektet *Flyktning som ressurs*, et samarbeid mellom de statlige aktørene i Oppland, bidratt til at de tre prosjektkommunene har bosatt i henhold til anmodning og politisk vedtak. Tiden kommunene bruker fra de har sagt ja til å bosette en flyktning, til flyktningen er bosatt i kommunen, er også redusert fra 2017.

Bosetting er en frivillig oppgave for kommunene. IMDi skal være en aktiv tilrettelegger for kompetanseoverføring til og mellom kommuner, og øke kjennskapen til gode grep og nyttig metodikk i bosettingsarbeidet. Våren 2018 avholdt IMDi et nasjonalt fagmøte om kongolesiske overføringsflyktninger, med bakgrunn i at denne gruppen igjen skulle bosettes etter et opphold på flere år. I tillegg ble det avholdt regionale fagdager om denne gruppen. Arbeidet bidro til at kongoleserne ble bosatt raskt, samtidig som kommunene var godt rustet til å bosette dem. I november ble alle bosettingskommuner invitert til en samling der sentrale temaer var godt og raskt bosettingsarbeid og fremtidig bosettingsbehov, bruk av kvalifisert tolk i bosettingsarbeidet og IMDis digitale saksbehandlingssystem IMDinett Bosetting. Ved begge anledninger ble det satt av tid til erfaringsutvekslinger mellom kommuner, hvor Sandnes, Aukra og Vennesla kommuner holdt presentasjoner for IMDi og de øvrige bosettingskommunene.

Tilstrekkelig antall bosettingsplasser er en viktig forutsetning for rask bosetting av flyktninger.

Utvikling av digitalt saksbehandlingsverktøy og samordning av bosettingsarbeidet

IMDis utvikling av digitalt saksbehandlingsverktøy for bruk i bosettingsarbeidet er en viktig del av satsingen på enklere informasjonsflyt, bedre kartlegging og raskere utnyttelse av bosettingsplassene kommunene stiller til rådighet. Utviklingen av digitale redskap påvirkes også av utenomliggende endringer, fra endring i IMDi satsingsområder til eventuelle behov som følge av den pågående regionreformen. Slike endringer tas løpende inn i det pågående utviklingsarbeidet.

IMDinett Bosetting

I 2017 samordnet og digitaliserte IMDi arbeidsprosessene knyttet til den nasjonale bosettingen av flyktninger. De ønskede effektene av omstruktureringen var bl.a. mer effektive arbeidsprosesser, større grad av likebehandling og bedre rettssikkerhet for den enkelte, samt en mer enhetlig, nasjonal forvaltning av oppgavene. Det digitale saksbehandlingssystemet for bosetting, IMDinett Bosetting, er blitt benyttet av IMDi og kommunene siden midten av 2017. IMDi bruker systemet for saksbehandling tilknyttet bosetting. Systemet legger til rette for en nasjonal fordeling av flyktninger på tvers av regioner og fylker. Anmodningen om bosetting av flyktninger for 2019 ble sendt via systemet i desember 2018. Kommunene mottar og besvarer både anmodningen og forespørsler om bosetting av enkeltpersoner fra IMDi i systemet, får tilgang til kartleggingsinformasjon om den enkelte flyktning, og kan melde inn ledig boligkapasitet.

Gjennom hele 2018 har IMDi jobbet løpende med videreutvikling og forbedring av IMDinett Bosetting. Dette har vært en høyt prioritert oppgave, i 2018 har IMDi gjort om lag 50 feilrettinger og 50 funksjonalitetsforbedringer i IMDinett Bosetting. Det har bl.a. blitt jobbet spesielt med muligheten for manuelle registreringer for å kunne rette opp feil, forbedring og utvidelse av automatisk brevutsendelse og forbedret funksjonalitet innenfor statistikk og rapporter. En av de store endringene i 2018 var tilpasning av IMDinett Bosetting slik at systemet kunne håndtere bosetting av overføringsflyktninger som skal innom mottak. Det har også blitt gjort arbeid med å sikre personvern og å øke brukervennligheten, både for IMDi og kommunene.

Tilbakemeldingene fra kommunene tilknyttet IMDinett Bosetting er i hovedsak positive. Kommunene viser til at systemet er intuitivt og lett å bli kjent med, og at det nå er lettere å få oversikt over målgruppen og få relevant informasjon om den enkelte flyktning de bosetter. Samtidig får IMDi tilbakemelding om forbedringsønsker i systemet, både knyttet til teknisk funksjonalitet og saksbehandlingsrutiner. I forbindelse med forvaltningen av et digitalt saksbehandlingssystem vil videreutvikling og forbedring av verktøyet være en naturlig og sentral del av arbeidet. IMDi er kjent med feil og forbedringsbehov og dette arbeidet fortsetter i 2019.

Tidligere har kommunene meldt inn at de har ledig kapasitet eller ledige boliger for bosetting av flyktninger via e-post eller telefon til bosettingsteamet. I desember 2018 ble det lansert en ny funksjonalitet i IMDinett Bosetting for å forenkle denne samhandlingen. Ledig boligkapasitet vil nå kunne registreres direkte i IMDinett Bosetting av den enkelte kommune. Dette gir potensiale for å effektivisere saksbehandlingsprosessene hos IMDi, som igjen kan gi kortere

Digital informasjon og gode digitale registreringsløsninger er viktige brikker i et effektivt integreringsarbeid.

Videreutvikling av IMDinett Bosetting er sentralt for et mer effektivt bosettingsarbeid

ventetid for den enkelte flyktning ved at ledig kapasitet i kommunene utnyttes raskere. IMDi jobber samtidig med flere større videreutviklingsprosjekter som skal lanseres i 2019 og vil inngå som del av IMDinett. *Les mer om dette i kapittel 4.* Mot slutten av 2019 skal mottaksansatte gå over til å benytte IMDinett for registrering av bosettingsrelevant informasjon om mottaksbeboere, og løsningen tar særlig sikte på å redusere tiden IMDi bruker på å innhente relevant informasjon om flyktninger med særskilte behov. Dette kan bidra til å redusere tiden flyktningene venter på bosetting.

Samordning av bosettingsarbeidet bidrar til raskere bosetting

Bosettingsarbeidet i IMDi utføres av et nasjonalt bosettingsteam, som er sammensatt av ansatte ved IMDis sentrale fagkontor i Oslo og ansatte ved IMDis regionkontor. Bosettingsteamet gjennomførte kompetansehevingstiltak høsten 2018, og jobber med å kartlegge eksisterende saksbehandlingsprosesser i teamet, samt identifisere muligheter for forbedringer og redusert tidsbruk, samtidig som man skal kutte unødvendige ledd. Ønsket gevinst er at bosettingen skal gå enda raskere, herunder tiden det tar fra den enkelte har fått vedtak og til personen er fordelt til en kommune. I tillegg skal kommunene få raskere svar på sine henvendelser, og oppleve IMDi som en bedre samarbeidspartner.

Kompetansekartlegging av beboere i alle mottak

Den elektroniske løsningen for kompetansekartlegging av beboere i mottak, Kompass, skal bidra til rask kartlegging av den enkeltes kompetanse og videre kvalifiserings- og opplæringsbehov. Løsningen skal også legge til rette for en raskere kobling mot et konkret integreringsløp. Kompass er integrert med IMDinett Bosetting, og informasjonen som registreres blir tilgjengelig for IMDi i arbeidet før bosetting og for kommunene når de har sagt ja til å bosette den enkelte.

I perioden fra 1. januar 2018 frem til full utrulling i ordinær drift 18. juni 2018, var løsningen under utprøving ved integreringsmottakene og i noen ordinære mottak¹¹. Kompass er nå i bruk ved alle ordinære mottak. Høsten 2018 ble løsningen også tatt i bruk ved transittmottak for beboere som blir bosatt direkte derfra.

Det er et mål at alle som skal bosettes fra mottak skal registrere sin kompetanse. Etter at løsningen ble satt i ordinær drift, har 740 beboere i mottak registrert sin kompetanse. Dette utgjør en andel på 36 prosent av målgruppen. Den lave andelen kan ha flere årsaker:

- Evaluering av løsningen og erfaringer fra utprøvingen viser at det er behov for veiledning under registrering. I en oppstartsfase kan det ta tid å få dette satt i system i alle mottak, og det er mange som skal registreres samtidig. Det kan ha ført til at man ikke har rukket å bistå alle beboere før utflytting.
- En del beboere hadde allerede registrert sin kompetanse i SESAM¹² før 18. juni og har derfor ikke gjennomført kartlegging i den nye løsningen.
- Løsningen har ikke vært oversatt til tyrkisk, og det kan ha vært krevende for mottakene å tilrettelegge registrering for tyrkere.

Samordning bidrar til raskere bosetting

Kompetansekartlegging foregår nå i alle ordinære mottak

¹¹ Per 1. januar 2018 inkluderte dette Ila integreringsmottak (nedlagt 31.03.2018), Tverlandet integreringsmottak, Steinkjer integreringsmottak, Larvik integreringsmottak, Stord statlige mottak, Alstahaug statlige mottak og Drammen statlige mottak (nedlagt 31.01.2018).

¹² UDIs saksbehandlingssystem for mottaksansatte

- Løsningen er frivillig og det kan være grunn til å tro at noen få beboere ikke har ønsket å registrere sin kompetanse.
- Noen beboere som har vært i målgruppen (grunnet høy sannsynlighet for opphold), har fått avslag før de har rukket å registrere sin kompetanse.

IMDi har også medvirket i arbeidet med karriereveiledning i mottak. Prosjektet ledes av Kompetanse Norge, og IMDi har et koordineringsansvar. I forbindelse med utviklingen av løsningen for kompetansekartlegging ble karriereveileders notat lagt inn som en integrert del av IMDinett, slik at karriereveileder nå registrerer opplysningene rett inn i IMDinett. Dette medfører at den enkelte bosettingskommune får tilgang til dette notatet. Karriereveiledning har vært prøvd ut ved de samme mottakene som kompetansekartleggingen, mens man etter at kompetansekartlegging ble satt i ordinær drift har fortsatt utprøving av karriereveiledningen ved de samme fem mottakene.

IMDis bosettingsarbeid skal bidra til høyere deltakelse blant flyktninger i arbeidslivet

Det er lagt føringer i tildelingsbrevet om å se bosetting i sammenheng med kvalifisering av flyktninger til arbeid, utdanning og samfunnsdeltakelse generelt. Kompetansekartlegging i mottak er et viktig redskap for å synliggjøre den enkelte flyktnings erfaringer og et viktig verktøy i kommunens videre planlegging av kvalifisering av den enkelte. Når det gjelder kommunenes evne til å sluse målgruppen inn i lokalt arbeids- og samfunnsliv er også digitale løsninger et viktig måleinstrument. Kommunenes registrering i Nasjonalt introduksjonsregister (NIR¹³) gir en god indikasjon på kvaliteten i integreringsarbeidet deres. For å sikre gode data om den enkelte kommunes integreringsevne, regionale arbeidsmarked og utdanningsmuligheter arbeides det med å utvikle indikatorer og sammenstillinger av disse. Resultatet av dette vil gi en god pekepinn på den enkelte kommunes kvalifiseringsarbeid, og dermed den enkelte flyktnings mulighet til utdanning og arbeid. Vi viser til det påfølgende kapitlet om kvalifisering for videre utdypning.

Integreringsmottak bidrar til bedre forutsetning for overgang til arbeid

Integreringsmottakene er et prosjekt hvor sammenhengen mellom tidlig kvalifisering og bosetting er i fokus. Som oppfølging av Meld. St. 30 (2015–2016), fikk IMDi, Utlendingsdirektoratet og Kompetanse Norge i oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet og Kunnskapsdepartementet å etablere integreringsmottak. Det er IMDi som har ansvar for å lede og koordinere arbeidet med integreringsmottakene. Det legges vekt på at integreringen, med aktiviteter som norsktraining, informasjon om det norske samfunnet og kvalifisering, starter allerede i mottak. Målgruppen i integreringsmottakene er personer i asylmottak som nylig har fått oppholdstillatelse og asylsøkere med høy sannsynlighet for å få innvilget opphold.

De fire integreringsmottakene¹⁴ har hatt et belegg på rundt 80 prosent gjennom 2018. I løpet av året deltok 511 voksne personer i fulltidsprogram i integreringsmottakene. Driftsstatusen for disse mottakene har vært i tråd

I løpet av 2018 har 511 voksne i integreringsmottak deltatt i fulltids introduksjonsprogram.

¹³ NIR er et register over enkeltpersoners deltakelse i norskopplæring og introduksjonsprogram. NIR omfatter også personer som er i målgruppa for norskopplæring for asylsøkere

¹⁴ Tverlandet integreringsmottak i Bodø, Kristiansand integreringsmottak, Larvik integreringsmottak, Steinkjer integreringsmottak. Oslo integreringsmottak ble avvirket 31.03.2018, som følge av lave ankomster av asylsøkere.

med andre sentrale måltall ved utgangen av året: 96 prosent av beboerne hadde signert avtale om fulltidsprogram, og 96 prosent av deltakerne hadde tilbud om 37,5 timer kvalifisering per uke. Dette er i tråd med et av prosjektets hovedformål, nemlig å bidra til at flere kommer raskere i arbeid.

Integreringsmottakene bidrar også til raskere bosetting. Beboere ved integreringsmottakene ble bosatt 4,3 måneder etter at vedtak ble innvilget. Til sammenligning tok det 5,1 måneder fra vedtak til bosetting for beboere ved ordinære mottak. En mulig årsak til dette, er et tett samarbeid og dialog mellom integreringsmottaket, vertskommunen og bosettingskommunen. På bakgrunn av sin kjennskap til den enkelte beboer, anbefaler integreringsmottaket en konkret bosettingskommune til IMDi. På den måten kan samsvar mellom den enkelte flyktnings kompetanse og muligheter for arbeid i bosettingskommunen ivaretas.

Undersøkelser IMDi har foretatt viser at bosettingskommuner foretrekker å bosette flyktninger fra integreringsmottak, fremfor flyktninger fra ordinære mottak¹⁵. Kommunene begrunner dette blant annet med at flyktninger fra integreringsmottak er bedre rustet til å starte i introduksjonsprogrammet, og at kommunene mottar gode opplysninger om kompetanse.

Flyktninger med plass i integreringsmottak starter opp om lag ni måneder tidligere med målrettet kvalifisering, sammenlignet med flyktninger med plass i ordinære mottak¹⁵. Videre viser undersøkelser i kommunene som bosetter fra integreringsmottakene at flyktingene startet opp i introduksjonsprogram etter om lag fire uker i gjennomsnitt. Til sammenligning er det nasjonale snittet 60 prosent med oppstart av introduksjonsprogram¹⁶ innen tre måneder. Dette viser at integreringsmottakene bidrar til at flyktingene både blir bosatt raskere, samtidig som de på et tidligere tidspunkt er i gang med introduksjonsprogrammet.

Flyktninger i integreringsmottak starter raskere i introduksjonsprogrammet og blir bosatt raskere enn andre flyktninger i mottak.

¹⁵ IMDis spørreundersøkelser foretatt i kommuner som bosetter fra integreringsmottak i desember 2017, juni 2018 og januar 2019.

¹⁶ For de med rett og plikt til introduksjonsprogram i perioden 1.10.2017 til 30.09.2018.

3.2

Kvalifisering og deltagelse i
arbeidsliv

Kvalifiseringsordningene

Innvandrere og flyktninger har ulik kompetanse i form av utdanning, arbeidserfaring og ferdigheter. Kvalifiseringstiltakene skal gi flyktninger og innvandrere kompetanse som styrker deres muligheter i det norske arbeidsmarkedet. Målet er at deltakerne skal komme i arbeid eller utdanning slik at de kan bli økonomisk selvstendige.

IMDi

- Forvalter en rekke tilskuddsordninger til kommunene og andre aktører
- Følger opp ordningene i introduksjonsloven
- Gir kommunene råd og veiledning om arbeidsmetoder som kan gi gode resultater, samt formidler erfarings- og kunnskapsbasert forskning

KOMMUNENE

- Organiserer og tilbyr kvalifiseringstiltak til flyktninger og innvandrere, og er ansvarlige for at de får det tilbudet de har krav på
- Følger opp deltakere i ordningene
- Søker IMDi om tilskudd til å iverksette ulike tiltak

Ordninger IMDi forvalter i 2018:

Opplæring i norsk for asylsøkere på mottak:
1 028 deltakere

Introduksjonsprogram:

27 482 deltakere*

Opplæring i norsk og samfunnskunnskap:

39 931 deltakere*

Jobbsjansen

Jobbsjansen består av tre ordninger som er rettet mot ulike målgrupper:

Del A: Kvalifiseringsprosjekter for hjemmевærende innvandrerkvinner

36 prosjekter

Del B: Mer grunnskoleopplæring til innvandrerungdom

20 prosjekter

Del C: Forlenget kvalifiseringsløp for deltakere i introduksjonsprogram

12 prosjekter

Kommunale utviklingsmidler (KUM) :

**77 prosjekter
i 60 kommuner**

Etablerervirksomhet:

13 prosjekter

Mentor- og traineeordninger:

14 prosjekter

3.2 Kvalifisering og deltakelse i arbeidsliv

Hovedmålet i integreringspolitikken er raskere bosetting av flyktninger, og høyere deltakelse blant innvandrere i arbeids- og samfunnsnivå.

IMDi skal bidra til at den enkelte innvandrers skal lykkes med å få en varig tilknytning til arbeidslivet. Det er avgjørende at nyankomne innvandrere kommer raskt i gang med kvalifisering. Kvalifiseringstiltakene skal fylle gapet mellom hva slags kompetanse den enkelte nyankomne innvandrers har og det arbeidsmarkedet krever.

IMDi hadde i 2018 oppfølgings- og veiledningsansvar for en rekke ordninger som på ulike måter skal kvalifisere flyktninger og innvandrere til arbeidsliv (se forrige side). Det er for de fleste ordningene kommunene som har ansvar for den praktiske gjennomføringen. I dette kapitlet beskriver vi IMDis pådriver- og samordningsarbeid, aktiviteter og resultater i de ulike ordningene, IMDis innsats og aktiviteter for bedre kvalifisering i 2018, og antatt virkning på målene, iht. parametere, krav og oppdrag.

Det er utfordringer forbundet med å identifisere og vurdere effekten av IMDis tiltak og virkemidler. For eksempel er resultater i form av overgang til arbeid og utdanning preget av komplekse sammenhenger, og det er utfordrende å dokumentere og isolere effekter til enkelte tiltak (Fafo 2017¹). IMDis arbeid utføres ofte i samspill med andre aktører, resultater kan skyldes innsats fra tidligere år i kombinasjon med eksterne faktorer som påvirker resultatet slik som arbeidsmarkedet og tilgang til studieplasser til utdanning. Det kan derfor være utfordrende å trekke ut enkeltelementer og måle effekten av det.

IMDis pådriver- og samordningsarbeid på kvalifiseringsfeltet

IMDi har rolle som både pådriver og samordner overfor aktører på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå for å styrke kommunenes, sektormyndigheters og andre samarbeidspartners kompetanse om integrering og mangfold. Under presenterer vi hvordan IMDi har arbeidet for å bidra til mer effektiv og målrettet kvalifisering for nyankomne innvandrere.

Sektormyndighetenes innsats på kvalifiseringsfeltet

IMDi sørger for at berørte sektormyndigheter er godt kjent med handlingsrommet og utfordringene på integreringsfeltet, slik at de er i stand til å foreta gode prioriteringer og gjennom dette øke kvaliteten i kvalifiseringstiltakene for våre målgrupper. IMDi forvalter tilskuddsordninger og har ansvar for å følge opp ulike kvalifiseringsordninger, men vi iverksetter og drifter ikke selv de konkrete kvalifiseringstiltakene.

Kvalifiseringstiltakene skal bidra til å kvalifisere nyankomne flyktninger til det norske arbeidslivet.

IMDi har en viktig rolle som samordner og pådriver overfor aktører på nasjonalt nivå, regionalt og lokalt.

¹ Fafo-rapport 2017:31, *Introduksjonsprogram og norskopplæring, Hva virker – for hvem?* Anne Britt Djuve, Hanne Cecilie Kavli, Erika Braanen Sterri og Beret Bråten.

Regjeringen har uttrykt klare forventninger til at opplærings- og integreringssektoren skal styrke sitt samarbeid for å bedre tilbudet og kvaliteten på utdannings- og opplæringsløp for voksne innvandrere. Ved inngangen til 2018 ble det avholdt møte mellom fylkesutdanningsssjefer, regiondirektører i IMDi, fylkesdirektører i NAV, samt representanter fra ledergruppene i Utdanningsdirektoratet, IMDi og Arbeids- og velferdsdirektoratet. Formålet var å styrke samarbeidet mellom aktører i fylkene og lokalt med kommunene for å bidra til bedre integrering gjennom kvalifisering, og derved en trygg og varig tilknytning til arbeidslivet for flyktninger og innvandrere. Samarbeidet har blitt fulgt opp regionalt, og tilbakemeldinger fra gruppene viser at jevnlig møtepunkter er viktig for å løfte utfordringer, og for å finne felles løsninger. Samarbeidet har bidratt til å synliggjøre eksempler på gode kvalifiseringsløp, og IMDi har i 2018 utgitt eksempelhandboken *Samarbeid om kvalifisering av flyktninger og innvandrere*².

Felles innsats må ikke bare samordnes nasjonalt, men også regionalt og lokalt. IMDis pådriver- og samordningsrolle på kvalifiseringsfeltet utøves ofte i samspill mellom regionale sektormyndigheter og kommuner. Et eksempel på slikt samarbeid er Velferdspiloten, et samarbeid mellom Fylkesmannen i Østfold, Østfold fylkeskommune, Husbanken Øst, Bufetat Øst, NAV Østfold, politiet (lokalt) og Høgskolen i Østfold. Målet med piloten er å få til samarbeid mellom regionale sektormyndigheter/fylkeskommunen og den enkelte kommune for å løse kommunens sammensatte velferdsutfordringer på en bedre måte.

For å realisere nettverksbygging og kompetanseheving for kommuner har IMDi arrangert seminarer i samarbeid med NAV, fylkesmenn og fylkeskommuner i samtlige av IMDis regioner i løpet av 2018. Seminarene har bl.a. tatt for seg temaene tidlig involvering av NAV i introduksjonsprogrammet, muligheter for bruk av NAVs virkemiddelapparat, tidlig innsats i NAV, flyktningers muligheter for videregående opplæring og fylkesmannens tilsynsrolle.

Kommunenes kvalifisering av nyankomne innvandrere

IMDi jobber tett på praksisfeltet, og IMDis regionkontor har en sentral rolle i å følge opp enkeltkommuner med råd og veiledning. IMDi informerer kommunene om tilskudd, relevante tiltak, arbeidsmetoder, og vi formidler forskningsresultater. På IMDis nettsider publiseres nøkkeltall på kommunenivå, og vi har dialog med kommunene om hvordan de kan forbedre sine resultater.

IMDi har i 2018 videreført arbeidet med kunnskapsformidling og erfaringsformidling om hva som fremmer og hva som hemmer gode resultater i introduksjonsprogrammet basert på kunnskap innhentet via forskning. På IMDis fagverksteder, som tilbys alle kommuner i Norge, får kommunene presentert andre kommuners gode praksiserfaringer fra gjennomføring av introduksjonsprogram. IMDi bidrar for at kommunene kan identifisere både styrker og svakheter med kommunens eget introduksjonsprogram slik at kommunene kan jobbe målrettet for å oppnå gode resultater.

IMDi når kommunene gjennom digitale kanaler, slik som imdi.no, bilaterale og interkommunale kommunemøter, seminarer, foredrag og konferanser. IMDi gir veiledning til kommuner om arbeidsmetoder slik at kommunene kan oppnå bedre resultater i integrerings- og kvalifiseringsarbeidet.

Mange flyktninger mangler formell kompetanse. IMDi oppfordrer til utdanningsrettede kvalifiseringsløp.

Kunnskaps- og erfaringsdeling gjennom informasjon og dialog i møter og konferanser, er viktig for å forbedre integreringsarbeidet.

² <https://www.imdi.no/om-imdi/brosjyrer-handboker-og-veiledere/eksempelhandbok-samarbeid-om-kvalifisering>

Kommunene registrerer de nyankomnes deltakelse i norskopplæring, samfunnskunnskap, og introduksjonsprogram i Nasjonalt introduksjonsregister (NIR). I 2018 besvarte kontaktsenteret for NIR om lag 3 600 telefonhenvendelser fra kommunene. I tillegg sendte kommunene inn 4 500 NIR-support saker. En del av henvendelsene innebærer behov for spisskompetanse innenfor introduksjonsloven og/eller teknisk bistand.

Dialog som skjer i møter og på seminarer er viktig for at stat og kommune kan utveksle erfaringer. For kommunene er det viktig å få veiledning fra IMDi, mens det for IMDi er viktig med erfaringsformidling og erfaringsdeling vedrørende kommunenes utfordringer og mulige løsninger. IMDi benytter denne kunnskapen til å gi faktabaserte innspill til politikkutvikling, og for å kartlegge og tilrettelegge for videre veiledning og informasjon.

Dette bidrar til at kommunene får nye perspektiver og blir inspirert til å tenke annerledes og nytt i integrerings- og kvalifiseringsarbeidet. Kommunene har de siste årene etterlyst flere arenaer for kunnskapsdeling mellom kommunene³. IMDi tilrettelegger for at kommunene skal kunne dele erfaringer på regionale samlinger, fagverksteder, og samlinger for KUM- og Jobbsjansen-prosjekter. På slike samlinger presenteres gode eksempler på god praksis fra kommunene.

Kommunenes samarbeid med næringslivet

IMDi oppfordrer kommunene til å bruke lokalt næringsliv i kvalifisering og integrering av nyankomne innvandrere. På fagverkstedene i 2018 har kommunenes samarbeid med arbeidsgivere vært tema. For noen prosjekter har IMDi stilt som vilkår at kommunene styrker sin kontakt med arbeidsgivere for å få tildelt tilskuddsmidler.

Bærum kommune
fikk bosettingsprisen for
2018 for høy bosetting
og godt
integreringsarbeid.

Bosettings- og integreringsprisen til Bærum kommune – I IMDis begrunnelse fremheves prosjektet Globale Bærum, som har som mål å sikre 1 000 innvandrere arbeid i løpet av de neste tre årene. For å oppnå dette har kommunen satt i gang innovative samarbeidsformer mellom frivillige, næringslivet, kommunen og NAV. I kommunens handlingsprogram er det også nedfelt at den vil satse på økt mangfold og integrering, og styrke innsatsen for utsatte grupper i arbeidslivet. De systematiske målene som er nedfelt i kommunens handlingsprogram er en del av de langsiktige hovedmålene til Bærum 2035. Arbeidet og tiltakene som kommunen har opprettet når det gjelder bosetting og kvalifisering av flyktninger og innvandrere har overføringsverdi til andre kommuner.

Andre eksempler på kommuner som har etablert gode samarbeidsmodeller med næringslivet for kvalifisering av flyktninger:

Sandefjordmodellen: Her samarbeider NAV Integrering, Fønix og lokalt næringsliv i Søndre Vestfold. Målgruppe er deltakere i introduksjonsprogrammet og deltakere i Jobbsjansen med behov for grunnleggende kvalifisering. Målet er at deltakerne skal ta fagbrev og komme i arbeid. Kommunen har foretatt en grundig bransjeanalyse av det lokale arbeidsmarkedet og identifisert industriell matproduksjon, logistikkfaget og gjenvinning som tre bransjer med potensielle arbeidsmuligheter.

Gloppen-modellen: I Gloppen kommune får deltakere i introduksjonsprogrammet, som ønsker å arbeide som helsefagarbeider, delta i kombinasjonsløp med videregående opplæring på skole og praksis på sykehjem. IMDi har i 2018 gitt veiledning i forbindelse med at Gloppen ønsker å utvide modellen til å også inngå samarbeid med privat næringsliv om fagopplæring.

³ Funn fra IMDis kommuneundersøkelse i 2016, 2017 og 2018.

Styrking av mangfoldskompetanse i norsk arbeidsliv

IMDi formidler kunnskap, utvikler og tilbyr verktøy og deler erfaringer om hvordan virksomheter kan øke mangfoldet gjennom rekruttering. Vi formidler kunnskap om hvordan mangfoldet kan ledes for å gi merverdi til virksomheter. Målgruppen er virksomheter i både offentlig og privat sektor og partene i arbeidslivet. IMDi's innsats skal bidra til å øke rekruttering og sikre bærekraftig tilknytning til arbeidslivet for innvandrere.

Statlige mangfoldsnettverk

IMDi er medlem av det statlige mangfoldsnettverket, som i dag består av ni statlige virksomheter. Formålet med nettverket er å dele erfaringer og bidra til videreutvikling av mangfoldsarbeidet i virksomhetene. Til sammen representerer nettverket 70 000 arbeidsplasser. IMDi har på vegne av medlemmene i nettverket vært oppdragsgiver for prosjektet *Profesjonell rekruttering er likestilt rekruttering – en kartlegging av rekrutteringspraksis i virksomhetene i det statlige mangfoldsnettverket* (Fafo 2017). Hovedfunnene i rapporten viser at det er utfordringer knyttet til å fremme mangfold og likestilling gjennom virksomhetenes egen rekrutteringspraksis. F.eks. vil sjansen til å bli kalt til intervju på utlyst stilling reduseres med en tredjedel for kandidater med minoritetsnavn. I 2018 arrangerte nettverket en konferanse og en workshop for å følge opp resultatene fra rapporten og trekke lærdommer derfra.

Kunnskapsformidling på LinkedIn

IMDi formidler tilgjengelig og oppdatert kunnskap, samt erfaringer og gode eksempler om mangfold i arbeidslivet gjennom vår *LinkedIn*-profil. Ved utgangen av 2018 hadde IMDi drøye 1 400 følgere, og antallet øker hver uke.

Standardisering innen mangfold, mangfoldsledelse og rekruttering

August 2018 ble ny standard for mangfoldsledelse, NS 11201:2018, lansert av Standard Norge som den første av sitt slag i verden. IMDi er medlem av komiteen som har utviklet standarden, og har bidratt i utviklingen av standarden. Formålet er å gi organisasjoner i offentlig, privat og frivillig sektor et rammeverk og et verktøy for hvordan de skal lede mangfold på en hensiktsmessig måte og dra nytte av fordelene ved mangfoldet. Komiteen har i tillegg utviklet en veileder for bruk av standarden. Komiteen arbeider videre for å foreslå en sertifiseringsordning, samt å fremme standarden til ISO for å bli gjort til internasjonal standard.

IMDi er medlem i arbeidsgruppen *WG8 Diversity and Inclusion* under komiteen *ISO/TC 260 Human Resources Management*. Arbeidsgruppen skal utvikle internasjonal standard for mangfold og inkludering i organisasjoner verden over. IMDi er medlem av sertifiseringskomiteen for sertifisering av rekrutteringspersonell i regi av DNV GL. Hensikten er å bidra til rekrutteringsprosesser i arbeidslivet som ivaretar hensyn til mangfold og inkludering. I 2018 har komiteen jobbet med å oppgradere standarden for sertifiseringsordningen.

For mer om IMDi's samarbeid med aktører innen frivillighet og samfunnsliv, se Kap. 3.3 Deltakelse i samfunnsliv.

I det statlige mangfoldsnettverket deler man erfaringer for å styrke mangfoldsarbeidet i virksomhetene.

I 2018 ble en ny standard for mangfoldsledelse lansert.

Lovendringer og juridiske endringer på kvalifiseringsfeltet i 2018

Stortinget vedtok i 2018 endringer i introduksjonsloven som trådte i kraft fra september. Lov- og regelverksendringene skal bidra til at nyankomne innvandrere kvalifiseres for arbeid eller videre utdanning raskere og mer effektivt. En del av endringene gjaldt også tilpasning av introduksjonsloven til innføringen av EUs nye personvernforordning (GDPR) i norsk rett.

- Det ble innført obligatorisk opplæring i norsk og norsk kultur og norske verdier for asylsøkere i mottak. Denne endringen har IMDi fulgt opp med informasjon til alle vertskommunene. Endringen har blitt implementert i Nasjonalt introduksjonsregister (NIR).
- Det ble besluttet at kvalifisering for deltakere i introduksjonsprogram skal bygge videre på tiltak som er gjennomført før bosetting i en kommune og det skal fremgå en begrunnelse i den individuelle planen for hvilke arbeids- eller utdanningsrettede tiltak som er valgt og hvordan disse vil styrke den enkeltes mulighet for deltakelse i yrkeslivet. IMDi har på bakgrunn av disse endringene endret malen for den individuelle planen og informert om dette på imdi.no.
- Kommunene har fått plikt til å tilby et minimum av oppfølging til personer i fødselspermisjon. IMDi har informert om denne endringen på imdi.no og på samlinger med kommuneansatte.
- Personer med begrenset oppholdstillatelse på grunn av uavklart identitet, og som fikk tillatelse som enslig mindreårig eller er medlem av en barnefamilie, er nå omfattet av både rett og plikt til introduksjonsprogram og rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap, så fremt de øvrige vilkårene er oppfylt. IMDi har informert om endringen via imdi.no og sendt ut spesifikk informasjon til de kommunene som bosetter personer i disse persongruppene. IMDi har implementert denne endringen i Nasjonalt introduksjonsregister (NIR).

Status for kvalifiseringsordningene i 2018

Opplæring for asylsøkere i mottak

Det første kvalifiserende tilbudet personer med fluktbakgrunn i Norge får, er norskopplæring for asylsøkere i mottak (175 timer) og opplæring i norsk kultur og norske verdier (50 timer). Fra 1. september 2018 ble det obligatorisk for kommuner med asylmottak å tilby opplæringen og asylsøkerne i mottak fikk plikt til å delta i opplæringen (tidligere var det frivillig for kommunene å tilby opplæring og frivillig for asylsøkeren å delta). IMDi har sendt informasjonsbrev til samtlige vertskommuner vedrørende lovendringen, og fulgt dette opp i kommunemøter.

Norskopplæring for asylsøkere i mottak

Foreløpige tall fra NIR viser at kun 1 028 av 3 001 asylsøkere i målgruppen⁴ fikk norskopplæring i 2018 (2 338 av 7 102 i 2017). Andelen asylsøkere som deltok i opplæring ser ut til å ha økt til 34 prosent i 2018 fra 33 prosent i 2017. Av personene i målgruppen, var det 426 som hadde plikt til asylnorsk, iht. lovendringen som trådte i kraft 01.09.2018. 146 (34 prosent) av disse hadde deltatt i norskopplæring innen utgangen av året.

For asylsøkerne som kom i 2017 og første halvår 2018⁵ tok det i gjennomsnitt to måneder fra de kom inn i målgruppa til de startet med norskopplæring. Til tross for at mange asylsøkere kommer forholdsvis raskt i gang med opplæringen, er det fortsatt svært få asylsøkere som gjennomfører det totale antallet på 175 timer. Foreløpige tall fra NIR viser at kun 19 prosent av asylsøkerne som kom i 2017 og første halvår i 2018 hadde gjennomført timene ved utgangen av 2018. Dette er likevel en langt større andel enn blant asylsøkere som kom i 2016, da kun 3 prosent av de som ankom dette året gjennomførte alle de 175 timene.

I 2018 ble det obligatorisk for kommuner med mottak å tilby opplæring, og plikt for asylsøkerne å delta.

⁴ Asylsøkere som er omfattet av 48-timers prosedyren, Dublin-prosedyre eller søkere over 18 år som har blitt nektet realitetsbehandling av søknaden er ikke i målgruppen for norskopplæring for asylsøkere i mottak. Personer som har fått avslag eller innvilgelse av søknad om asyl er heller ikke i målgruppen.

⁵ Uttrekk fra NIR kun tilgjengelig frem til og med første halvår 2018.

IMDi antar at hovedårsaken til at få asylsøkere gjennomfører opplæringen er at mange får behandlet asylsøknaden sin før de har mulighet til å fullføre det maksimale antallet timer. Dette understøttes i rapporten *Norskopplæring for personer i asylmottak* (Uni Research 2016), der det fremkommer at de viktigste årsakene til at en asylsøker gjennomfører 175 timer, er rask oppstart og intensiteten i tilbudet. Dersom intensiteten i tilbudet, dvs. antall timer som tilbys i uka, øker, kan det antas at flere asylsøkere tar ut det totale antall timer. Dersom en vertskommune eksempelvis tilbyr 16 timer norskopplæring i uka, vil det kun ta 11 uker før timetallet på 175 timer er fullført (Uni Research 2016). Det er per dags dato ikke mulig for en vertskommune å registrere hvorvidt det er gitt et tilbud i NIR. Asylsøkere som får et tilbud, men velger å ikke delta, vil derfor ikke fremkomme i NIR.

Opplæring i norsk kultur og norske verdier

Fra 2017 kunne asylsøkere i ordinære mottak få tilbud om 50 timer opplæring i norsk kultur og norske verdier fra sin vertskommune, og ordningen ble obligatorisk fra september 2018. Målet med opplæring i norsk kultur og norske verdier er å gi asylsøkere en tidlig introduksjon til norske lover, regler, verdier, omgangsformer og kultur i vid forstand. Opplæringen skal bidra til større innsikt i, og bedre forståelse av, norske samfunnsforhold gjennom kunnskapsbasert dialog og refleksjon.

Totalt har 56 kommuner gitt opplæring i norsk kultur og norske verdier i 2018 (39 kommuner i 2017). Foreløpige tall fra NIR viser at kun 469 av 1 697 asylsøkere i målgruppen⁶ deltok i opplæring i løpet av 2018, noe som tilsvarer 28 prosent. Personer som kom inn i målgruppen i løpet av 2. halvår 2018 vil kunne ha gjennomført 50 timer opplæring først i 2019.

Mange asylmottak ble avviklet i løpet av 2017 og flere har også blitt lagt ned i 2018, noe som kan ha påvirket en del vertskommuners motivasjon til å tilby opplæringen. Nedleggelse av mottak har også ført til at noen vertskommuner har opplevd utfordringer med å registrere den gjennomførte opplæringen i NIR.

56 kommuner har tilbudt opplæring i norsk kultur og norske verdier i 2018.

⁶ Målgruppen for opplæring i norsk kultur og norske verdier er mindre enn for asylnorsk, da det var mer omfattende for kommunene å tilby opplæringen. Asylnorsk følger samme læreplan som norskopplæringen og de samme pedagogene kan undervise i begge ordningene, mens norsk kultur og norske verdier krever kurs av undervisere i regi av Kompetanse Norge.

Opplæring i norsk og samfunnskunnskap

IMDi

utbetaler norsktilskudd til kommunene.

2018:

2,3 mrd. kroner

KOMMUNENE

skal tilby norskopplæring innen tre måneder etter bosetting. For de som har rett til gratis norskopplæring er kommunene pliktige å tilby 600 timer. Ved behov kan ytterligere 2 400 timer tilbys.

MÅLET

er at deltakerne skal komme i arbeid eller utdanning slik at de kan bli økonomisk selvstendige.

DELTAKERE I OPPLÆRING FOR NORSK OG SAMFUNNSKUNNSKAP

2015	2016	2017	2018*
37 521	42 026	44 551	39 931

2018*:

54/46 %
KVINNER OG MENN

OPPSTART

Av de som fikk rett og plikt til norskopplæring i 2018*:

57 %

av deltakerne startet innen tre måneder.

80 %

av deltakerne startet innen seks måneder.

* Foreløpige tall fra NIR per 31.12.18

Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere

Opplæring i norsk, samfunnskunnskap og introduksjonsprogrammet er de viktigste tiltakene for å styrke nyankomne innvandrere og flyktningers mulighet for deltakelse i yrkes- og samfunnsliv. Gode norskerdigheter er en viktig forutsetning for å få en stabil tilknytning til arbeidslivet og for å kunne nyttiggjøre seg videre skolegang. Introduksjonsprogrammet blir nærmere omtalt under.

Foreløpige tall for 2018 viser at 39 931 personer deltok⁷ i opplæring i norsk og samfunnskunnskap i løpet av året. 6 av 10 deltakere i norskopplæringen var også deltakere i introduksjonsprogrammet (22 981⁸). Antall deltakere i opplæring i norsk og samfunnskunnskap er lavere enn i fjor. I 2017 var det 44 600 deltakere⁹. Årsak til nedgangen er at færre søkte om asyl i 2017¹⁰.

Rask oppstart i norskopplæring

Kommunen har et lovfestet ansvar for å gi tilbud om opplæring til personer som har rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Tilbudet skal gis så snart som mulig og senest innen tre måneder etter bosetting i kommunen. Den politiske målsettingen er at 90 prosent av de som får rett og plikt, skal starte opplæring innen tre måneder¹¹. Dette gjelder også for de som har fått rett og plikt til opplæring, men som fortsatt bor i asylmottak.

Det var 11 597 personene som hadde rett og plikt til norskopplæring i 2017¹², og blant disse startet kun 50 prosent i norskopplæringen innen tre måneder. Menn starter noe tidligere i norskopplæringen enn kvinner¹³. Etter seks måneder hadde 70 prosent av deltakerne startet i opplæringen. Dette er omtrent som i 2016.

Flyktninger som har rett og plikt til å delta i introduksjonsprogram starter noe raskere med norskopplæring enn resten av målgruppen. Av de 5 828 som var nye deltakere i introduksjonsprogrammet i 2017 hadde om lag 60 prosent startet i norskopplæring innen tre måneder (3 301 personer). Situasjonen er omtrent uendret fra 2016. Raskere oppstart for personer som har rett og plikt til å delta i introduksjonsprogram henger trolig sammen med at disse får tildelt en kontaktperson på et tidlig tidspunkt, og at disse personene er lettere å nå enn for eksempel familiejenforente.

Hvorfor har noen sen oppstart i norskopplæringen?

At fem av ti nyankomne innvandrere venter lengre enn tre måneder før de starter i norskopplæring tilsier ikke nødvendigvis at kommunene svikter. Det finnes f.eks. personer som har fått tilbud om opplæring, men ikke velger å delta. Andre årsaker kan være at personen ønsker å starte senere på grunn av arbeid, mangel på barnepass, fødselspermisjoner eller annet. Menn som

Foreløpige tall viser at

39 931

personer deltok i opplæring i norsk og samfunnskunnskap i 2018.

⁷ Deltaker forstås som person med rett og/eller plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter introduksjonsloven som er registrert med minst en time norskopplæring i NIR, per 31.12.18.

⁸ Foreløpig tall

⁹ Endelig tall

¹⁰ 54 prosent kvinner og 46 prosent menn deltok i norskopplæring i 2018, og andelen menn var redusert med 4 prosentpoeng fra 2017

¹¹ «Starter» forstås her som den datoen kommunen registrerer den første norsktimen til deltakeren i NIR.

¹² IMDis rapportering om hvor raskt nyankomne starter i norskopplæringen omhandler året før gjeldende årsrapportering, her 2017. Dette skyldes at personer som kom i slutten av året også skal kunne inngå i målingen.

¹³ Blant kvinnene startet 46 prosent opp innen tre måneder, mens for menn var andelen 52 prosent.

deltar i introduksjonsprogram starter i norskopplæring raskere enn kvinner¹⁴. Kjønnsforskjellen kan i hovedsak forklares ved at kvinner kan få forsinket oppstart i påvente av barnepass i større grad enn hva tilfellet er for menn.

IMDi publiserte i 2018 en nettartikkel om kommuner med rask oppstart i norskopplæring¹⁵. IMDi ga veiledning til kommunene basert på denne kartleggingen.

En systematisk kartlegging av praksis i over 100 kommuner, gjennomført av IMDi i 2018, avdekket at noen kommuner har svake administrasjons- og informasjonsrutiner for å gi tilbud om norskopplæring til familiegjenforente som har rett og plikt til norskopplæring. I tillegg var det synlig at noen kommuner har for få inntak av nye deltakere til norskopplæringen i løpet av året, noe som medfører at nyankomne innvandrere må vente i lengre tid før de kan igangsette norskopplæring.

Det er en svakhet ved datagrunnlaget som påvirker våre målinger av oppstartstidspunkt. Deltakere i grunnskole/videregående opplæring, og som ennå ikke har fått innvilget fritak fra norskopplæring, blir stående registret i NIR som deltakere med rett og plikt, men uten deltakelse i norskopplæring frem til innvilgelsen for fritak er registrert (fritak innvilges etter eksamen, det vil si etter ett år eller mer).

Hvordan kan flere innvandrere starte raskere i norskopplæring?

I 2018 sendte IMDi brev til 334 kommuner hvor mindre enn 60 prosent av deltakerne i norskopplæringen hadde startet innen tre måneder. I brevet pekte IMDi på kommunens svake måloppnåelse, samtidig som vi ga veiledning om tiltak og organisering som kan bidra til bedre resultater.

I 2018 har IMDi også igangsatt et særskilt oppfølgingsarbeid rettet mot 111 kommuner som hadde mer enn 30 deltakere og mindre enn 60 prosent som startet i opplæring innen tre måneder. IMDi har fulgt opp disse kommunene gjennom dialog i kommunemøter og på telefon. I dette arbeidet brukte IMDi en standardisert intervjuguide. IMDi forventer at oppmerksomheten rundt viktigheten av rask oppstart i opplæring har økt i mange kommuner og at praksis vurderes. IMDi er kjent med at flere kommuner bl.a. gjennomgår rutiner for å få kontakt med alle personer i målgruppen.

IMDi har fulgt opp 111 kommuner særskilt for at flere skal starte raskere med norskopplæringen.

¹⁴ Det er en forskjell i andel menn og kvinner som har startet opp innen tre måneder på 9 prosentpoeng.

¹⁵ Kartlegging gjennomført av IMDi i 2017 basert på 2016-tall.

Introduksjonsordningen

IMDi

følger opp kommunene og utbetaler integrerings-tilskudd.

2018:

12,1 mrd. kroner

KOMMUNENE

skal tilby introduksjonsprogram til nyankomne flyktninger og deres familieegjenforente mellom 18 og 55 år, som er bosatt etter avtale med IMDi. Kommunene velger selv hvordan de vil organisere tilbudet.

MÅLET

er at deltakerne skal komme i arbeid eller utdanning slik at de kan bli økonomisk selvstendige.

Voksenopplæring i kommunen eller en interkommunal modell.

Flyktningetjenesten i kommunen.

NAV

Andre etatsplasseringer eller hos godkjente tilbydere.

DELTAkere I INTRODUKSJONSPROGRAM

2015

17 961

Nye: 7 061

Avsluttet: -

2016

24 074

Nye: 9 903

Avsluttet: 4 469

2017

28 944

Nye: 9 469

Avsluttet: 6 391

2018*

27 482

Nye: 4 541

Avsluttet: 5 881

Jeg er utdannet lærer og ønsker å jobbe på en skole.

Jeg vil gjerne ta fagbrev som rørlegger.

* Foreløpige tall fra NIR per 31.12.2018.

Introduksjonsprogram for nyankomne flyktninger

Nesten 30 000 flyktninger deltok i introduksjonsprogram – sterk nedgang i nye flyktninger

Foreløpige tall viser at det i 2018 var 27 482 flyktninger som deltok i introduksjonsprogram i løpet av året. Syv av ti deltakere var mellom 18 og 35 år.

Det var flest deltakere fra Syria og Eritrea (foreløpige tall). Til sammen utgjorde deltakerne fra disse to landene hele 71 prosent av det totale antallet. Deltakere fra Somalia er redusert med 3 prosentpoeng fra 2017 og utgjorde i 2018 kun 5 prosent av deltakerne, mens deltakere fra Afghanistan og Sudan er uendret fra 2017 og hver gruppe utgjorde kun 4 prosent av deltakerne.

I løpet av 2018 var det 4 541¹⁶ nye personer som startet opp i introduksjonsprogram (9 469 i 2017).

Det medbrakte utdanningsnivået på deltakere i introduksjonsprogrammet har holdt seg stabilt gjennom flere år. Som tabell 3-2-1 viser befinner hovedtyngden av deltakerne seg på spor 2-nivå (35 prosent). Disse deltakerne har noe skolegang på grunnskolenivå fra før. Rundt 26 prosent har liten eller ingen skolegang (spor 1), mens 9 prosent er plassert på spor 3-nivå, noe som tilsier at de har deltatt noe i eller fullført videregående opplæring, høyskole og/eller universitet. På grunn av manglende registreringer fra kommunenes side har vi ikke registrert spor for hele 31 prosent av deltakerne i 2018.

27 482

personer deltok i introduksjonsprogrammet i løpet av 2018 (foreløpige tall).

¹⁶ Foreløpige tall.

Tabell 3-2-1: Deltakere i introduksjonsordningen, etter kjønn og spor. Absolutte tall og prosent. 2018

	Spør 1	Spør 2	Spør 3	Ikke registrert	I alt
Antall					
Begge kjønn	7 092	9 604	2 599	8 187	27 482
Kvinner	3 268	3 542	827	3 636	11 273
Menn	3 824	6 062	1 772	4 551	16 209
Prosent					
Begge kjønn	26	35	9	30	100
Kvinner	29	31	7	32	100
Menn	24	37	11	28	100

6 av 10 starter i introduksjonsprogram innen tre måneder

Kommunen skal tilby introduksjonsprogram innen tre måneder etter bosetting i kommunen, eller etter at personen selv har bedt om det. Av de som fikk rett og plikt til introduksjonsprogram i 2018¹⁷ startet 62 prosent i programmet innen tre måneder¹⁸ (foreløpige tall). Dette er en noe lavere andel enn i 2017, da 67 prosent startet innen tre måneder. At en høyere andel startet raskere i introduksjonsprogrammet i 2016/2017 enn i 2017/2018 og tidligere år¹⁹ kan skyldes at kommunene fremdeles hadde kapasitet for mottak av flyktninger i introduksjonsprogrammet etter den store tilstrømningen av flyktninger i 2015.

Ovenstående måling viser også at de yngste deltakerne, i alderen 18 til 25 år, starter raskest i introduksjonsprogrammet, og at menn starter noe raskere enn kvinner. I intervjuer IMDi har gjennomført blant kommuner med svake resultater i introduksjonsordningen, oppgir mange kommuner at mangel på barnepass er en viktig årsak til at det ikke igangsettes introduksjonsprogram innen tre måneder etter bosetting. Vi kjenner imidlertid ikke til om kommuner med gode resultater i introduksjonsprogrammet bedre tilrettelegger for tilgang til barnepass for nyankomne flyktninger som bosettes i kommunen enn kommuner med svake resultater.

Blant de som var deltakere i introduksjonsprogram i 2018 hadde om lag 7 av 10 fått innvilget opphold avledet fra asyl (65 prosent), mens om lag 1 av 10 deltakere hadde ankommet Norge som overføringsflyktning (14 prosent). Med økt andel overføringsflyktninger som del av populasjonen i introduksjonsprogrammet fremover reises spørsmålet om hva dette vil ha å si for kommunenes arbeid med kvalifisering. IMDi vil i 2019 se nærmere på hvordan den forventede endringen i sammensetningen av flyktninggruppen vil kunne gi innvirkning på resultater for introduksjonsprogrammet på sikt.

Hvilke opplæringstiltak deltok introduksjonsprogramdeltakere i?

Evalueringen av ordningene under introduksjonsordningen som ble levert av Fafo i 2017 pekte på at en av de største utfordringene med introduksjonsprogrammet er kommunenes ulike tilgang til og bruk av relevante opplæringstiltak.

I 2018 deltok en større andel av flyktningene i utdanning som opplæringstiltak i introduksjonsprogrammet enn tidligere år. Foreløpige tall fra NIR viser at andelen har økt med 3 prosentpoeng sammenlignet med 2017 både når det gjelder grunnskoleopplæring og fag på videregående nivå. Foreløpige tall viser videre en reduksjon i bruk av tiltak rettet mot deltakelse i arbeidsliv på 4 prosentpoeng²⁰. Det gjenstår registrering av tiltak i 2018 for om lag 3 000 av totalt 27 482 deltakere. At så mange mangler registrerte tiltak før frist for kommunenes registrering utløper²¹ gir ikke det fulle bildet av hvilken type opplæring deltakere har deltatt i 2018.

Gjennom IMDis samarbeid med SSB rundt avviklingen av KOSTRA-data, avdekket vi at noen kommuner i hovedsak kun tilbyr norskopplæring til

Av de som fikk rett og plikt til introduksjonsprogram i 2018 startet om lag 62 % av deltakerne i programmet innen tre måneder.

Virkemidler som fungerer: Norskopplæringen gitt av kvalifiserte lærere, arbeidsretting, brukermedvirkning, heldags- og helårlig introduksjonsprogram.

¹⁷ Måles årlig i perioden 01.10–30.09

¹⁸ Etter 6 måneder hadde 83 prosent startet opp i introduksjonsprogrammet.

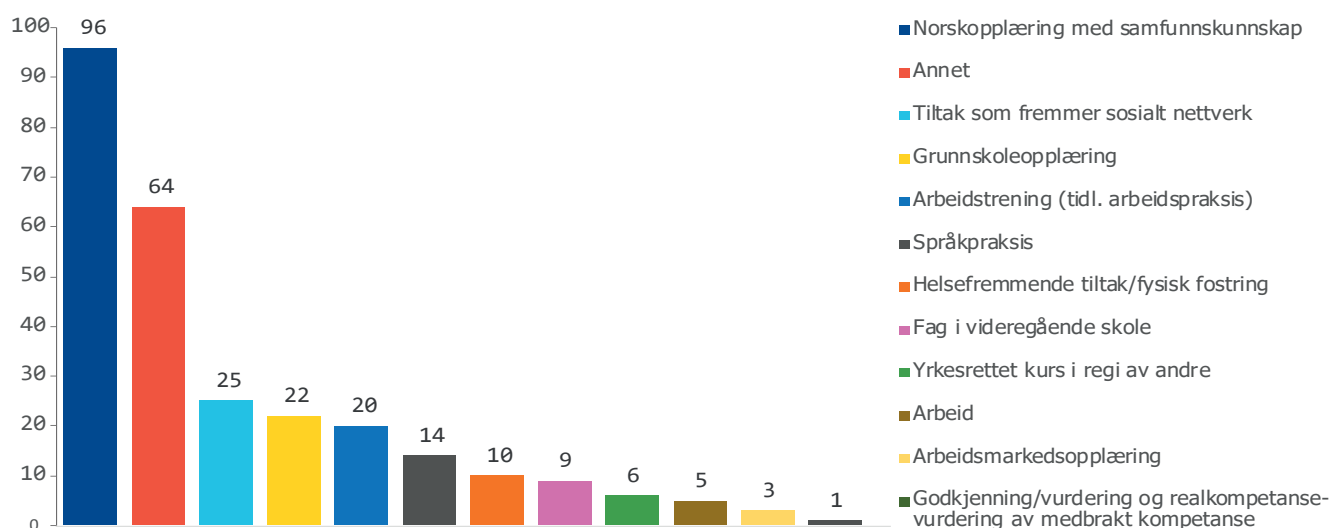
¹⁹ Målinger gjort før 2016/2017, viser samme nivå som måling som gjelder 2017/2018.

²⁰ Endelige tall i 2017 viste 38 prosent, og foreløpige tall 2018 viser 34 prosent.

²¹ I henhold til NIR-forskriftene har kommunene frist med å registrere to måneder i etterkant.

sine deltakere. Fra og med 2017 har vi publisert på imdi.no hvilke tiltak som introduksjonsdeltakere deltar i på kommunenivå, som kan genereres til fylkesnivå og nasjonalt. Tallene gir oversikt over hvilke tilbud kommunene gir til deltakere i introduksjonsprogram, og gir grunnlag for å sammenligne både kommuner og fylker.

Figur 3-2-1: Introduksjonsdeltakernes bruk av tiltak*. 2018. Prosent. Foreløpige tall.

Kilde: IMDi

* Det er to nye kategorier i 2018. I årsrapport for 2017 ble to kategorier ikke benyttet: *Tiltak som fremmer sosialt nettverk* og *Helsefremmende tiltak/fysisk fostring*. Kategoriene her er de samme som IMDi benytter på imdi.no, *Tiltak i introduksjonsprogrammet*

Forsøk med modulstrukturert opplæring

Kompetanse Norge har i samarbeid med Utdanningsdirektoratet og IMDi utviklet et treårig²² forsøk med modulstrukturert opplæring av voksne fra grunnskoleopplæring opp til videregående nivå. Fra høsten 2017 startet forsøk med modulisert forberedende opplæring på grunnskolens nivå (FVO) i 38 kommuner. Forsøket omfatter også personer med rettigheter og plikter etter introduksjonsloven, og kommunene som deltar i forsøket er alle gitt unntak fra noen av bestemmelsene i introduksjonsloven og tilhørende forskrifter. I 2018 deltok 3 483 personer i forsøket. Om lag halvparten av disse var nyankomne innvandrere²³. Vi har ikke fullstendig oversikt over hvor mange introduksjonsprogramdeltakere som deltok i ordningen i 2018²⁴.

Utdanningsdirektoratet har i samarbeid med Kompetanse Norge, IMDi og Arbeids- og velferdsdirektoratet utviklet en modulstrukturert opplæring som vil gjøre det enklere å kombinere grunnskoleopplæring, videregående opplæring, introduksjonsprogrammet og arbeidsrettede tiltak i NAV. Utdanningsdirektoratet har ansvar for utvikling og gjennomføring av forsøket og det er organisert og utført av Nordland, Sør-Trøndelag, Oppland, Hedmark

18 %
fikk grunnskole.

5 %
fikk videregående
opplæring.

²² Forsøkene er utvidet til 2021. Forsøket er oppfølging av Meld. St. 16 (2015–2016) Fra utenforskap til ny sjanse.

²³ Kilde: <https://www.ideas2evidence.com/news/rapport-om-modulstrukturert-voksenopplæring>

²⁴ Vi har informasjon om rundt halvparten av de som deltok i FVO i skoleåret 2017/2018, 1585 personer. I overkant av halvparten av disse var flykninger som parallelt deltok introduksjonsprogrammet, og ytterligere 14 prosent hadde tidligere fullført introduksjonsprogrammet (Kilde: Kompetanse Norge)

og Vest-Agder fylkeskommuner. Det er utviklet modulstrukturerte læreplaner for språklige minoriteter i syv lærefag²⁵, som også er tilpasset språklige minoriteter²⁶. Forsøket startet 1. september 2017 og avsluttes 31. august 2020²⁷. I 2018 deltok 102 personer i denne opplæringen, hvorav 28 prosent av disse var deltakere i introduksjonsprogram, mens 19 prosent var tidligere deltakere i introduksjonsprogram²⁸.

Stabile resultater for deltakere som avslutter introduksjonsprogram – målt ett år etter avsluttet program

Regjeringens mål er at minst 70 prosent av tidligere introduksjonsdeltakere skal være i arbeid eller utdanning ett år etter endt introduksjonsprogram. Den seneste målingen viser at 62 prosent av deltakere som avsluttet program er i arbeid eller utdanning ett år etter avslutning (publisert av SSB i desember 2018)²⁹. Målingen er gjort ut fra de 4 790 deltakerne som avsluttet program i 2016, hvorav 2 084 var kvinner og 2 706 menn. Resultatene viser at flere menn enn kvinner er i arbeid/utdanning året etter, et mønster som har vært gjennomgående over år. 71 prosent av mennene var i arbeid eller utdanning mot bare 50 prosent av kvinnene. Dersom 411 flere av kvinnene som avsluttet introduksjonsprogram i 2016 hadde stått i arbeid eller utdanning på måletidspunktet i 2017, hadde også denne gruppen klart målsettingen. Resultatet for kvinner som avsluttet program i 2016 var forbedret med ett prosentpoeng fra året før.

En analyse gjennomført av IMDi³⁰ viser at spor 1-deltakerne har størst sannsynlighet for å ha lange program, det vil si 2,6–3 år, og spor 3-deltakere har størst sannsynlighet for å ha korte. Blant spor 2-deltakere er mediantiden to år. Det er ikke store forskjeller mellom den reelle programlengden for spor 3- og spor 2-deltakere. Det er forskjell mellom menn og kvinner når det gjelder programtid. Menn bruker i gjennomsnitt kortere tid i programmet enn kvinner. Forskjellene forsvinner imidlertid noe når vi trekker fra fravær og permisjon, men bare til en viss grad. Kvinner forventes å ha en medianvarighet på 26 måneder når permisjoner og fravær ikke regnes inn, mens menn anslås å ha en medianvarighet på 24 måneder. Kvinner er overrepresentert på spor 1, en gruppe som forventes å bruke lengst tid i introduksjonsprogrammet.

Hovedformålet for deltakelse i introduksjonsprogrammet er at den enkelte skal bli økonomisk selvhjulpent. SSB³¹ viser at yrkesinntekten av samlet inntekt øker fra 50 til over 60 prosent for alle som avsluttet introduksjonsprogram i perioden 2011–2015. Yrkesinntekt gir en indikasjon på grad av tilhørighet til arbeidslivet og sier noe om hvorvidt husholdningene klarer å underholde seg selv. Mottak av sosiale stønader som sosialhjelp, bostøtte og kvalifiseringsstønad, går samtidig ned fra om lag 25 til under 15 prosent i årene etter endt program. Det er positivt at behovet for offentlige økonomiske

62%

av deltakerne som avsluttet programmet i 2015 var i arbeid eller utdanning ett år etter.

71 prosent av mennene og 50 prosent av kvinnene var i arbeid ett år etter avsluttet program.

²⁵ Salgsfaget, logistikkfaget, gjenvinningsfaget, kokkfaget, institusjonskokkfaget, produksjonsteknikkfaget, fiske- og fangstfaget og renholdsoperatørfaget.

²⁶ Produksjonsteknikkfaget, gjenvinningsfaget, fiske- og fangstfaget, salgsfaget, dataelektronikerfaget, automatiseringsfaget. I tillegg til disse fagene kommer modulisering av logistikkfaget, renholdsoperatørfaget og institusjonskokkfaget.

²⁷ Kompetanse Norge utvikler både et kartleggingsverktøy for å kartlegge grunnleggende ferdigheter, samt utvikler nye læreplaner tilpasset en modulstrukturert opplæring for voksne. Kompetanse Norge skal utvikle en e-læringstjeneste som støtter deltakeren på veien mot fullført forberedende voksenopplæring. Forsøket ble i gangsett i ti fylker fordelt på 28 voksenopplæringscentre høsten 2017.

²⁸ I 2018 var det 29 deltakere som deltok i introduksjonsprogrammet parallelt med voksenopplæringen, mens 19 hadde fullført introduksjonsprogrammet før de startet i voksenopplæringen.

²⁹ Flyktninger som avslutter introduksjonsprogram følges opp av SSB 1 år etter avsluttet program, og deretter etter 2, 3, 4, 5 år osv. SSB publiserer informasjon om flyktingenes tilknytning til arbeid, utdanning, inntektskilde, antall timer i arbeid pr. uke, bransjer de er sysselsatt i m.m.

³⁰ Oppdrag 17 (TB2018) Notat er sendt KD i november 2018

³¹ SSB *Monitor for introduksjonsordningen*, desember 2018

overføringer reduseres med botid. Samtidig vil inntektsutviklingen over tid gi svar på i hvilken grad den enkelte blir økonomisk selvhjulpen.

Antatt bedre resultater for de som avsluttet introduksjonsprogram i 2018

Foreløpige tall for deltakere som avsluttet introduksjonsprogram i 2018 viser gode resultater³²: Mellom 52 og 56 prosent³³ av deltakerne gikk over til arbeid og/eller utdanning direkte etter avsluttet introduksjonsprogram, mot 48 prosent i 2017³⁴.

I våre foreløpige tall ser det ut til at andelen deltakere som går over til utdanning etter avsluttet introduksjonsprogram (videregående opplæring og høyere utdanning) har økt i 2018, mens andel med overgang til arbeid ligger på omtrent samme nivå som i 2017. Foreløpige tall viser at om lag 28–31 prosent gikk over til utdanning i 2018 (fra 23 prosent i 2017), mens andelen som gikk over til arbeid var om lag 24–26 prosent (25 prosent i 2017).

I tillegg viser foreløpige tall for 2018 at 13 prosent av deltakerne gikk over til grunnskoleopplæring etter avsluttet program. Dette er omtrent uendret fra 2017³⁵.

Det er positivt at vi i foreløpige tall for 2018 også ser en økning i kommunenes bruk av utdanningstilbud i introduksjonsprogrammet (grunnskoleopplæring og videregående opplæring), med om lag 6 prosentpoeng sammenlignet med 2017³⁶. Dette kan tyde på at det har gitt gode gevinster at IMDi har vektlagt viktigheten av at introduksjonsprogrammet inneholder utdanning i vår formidling overfor kommunene, og at vi har lyktes i vårt pådriverarbeid, f.eks. at fylkeskommuner har sørget for at elevplasser i videregående opplæring har blitt gjort tilgjengelig.

Vi vil først ved SSBs måling av status ett år etter avsluttet introduksjonsprogram endelig kunne avdekke om den positive resultatforbedringen de foreløpige tallene indikerer er uttrykk for en tydelig resultatforbedring for introduksjonsprogrammet sammenlignet med tidligere år. Disse resultatene publiseres mot slutten av 2020.

Hvem avsluttet introduksjonsprogram i 2018?

Sammensetningen av deltakere som avsluttet program i 2018 sammenlignet med de som avsluttet i 2017 har endret seg noe. De fleste deltakere som avsluttet program i 2018 var som i 2017 fra Eritrea og Syria. For øvrig ser ikke 2018-deltakerne ut til å ha endret seg vesentlig fra året før når vi ser på kjønnsfordeling, alder og utdanningsnivå (foreløpige tall).

Det er en økning i kommunenes bruk av utdanningstilbud i introduksjonsprogrammet.

³² Endelige resultater for 2018 er planlagt publisert av IMDi og SSB i juni 2019.

³³ IMDi har identifisert at 427 deltakere må kontrolleres særskilt for avslutningsårsak i 2018

³⁴ Erfaringsmessig endrer ikke det foreløpig resultatet og det endelige resultatet seg mer enn 1–3 prosentpoeng

³⁵ Endelig tall for 2017 viste at 11,6 prosent av deltakerne gikk over til grunnskoleopplæring etter avsluttet program (Kilde NIR)

³⁶ Grunnskoleopplæring og fag på videregående nivå utgjorde 25 prosent i 2017 (N=7 085), og 31 prosent i 2018 (N=8 681).

IMDis innsats for å forbedre resultatene i introduksjonsprogrammet

Flere av tiltakene som er beskrevet, slik som IMDi arbeid med standardelementer i introduksjonsprogrammet og vårt generelle pådriver- og samordningsarbeid, er arbeid vi forventer at vil påvirke resultatene i introduksjonsprogrammet positivt.

IMDi har i 2018 vektlagt samarbeid med sektormyndigheter, nasjonalt og regionalt for å forbedre utdannings- og opplæringstilbudene for nyankomne flyktninger og innvandrere. For å øke kvinners arbeidslivstilknytning er det nødvendig å tilrettelegge for utdanning. Kvinnelige deltakere med utdanning over grunnskolenivå har høyere overgang til arbeid/utdanning enn de uten utdanning, men kvinnene oppnår likevel ikke samme resultat som menn med tilsvarende utdanningsnivå³⁷.

Videre har IMDi lagt ned mye ressurser for å utvikle og gjennomføre fagverksted for kompetanseheving av programrådgivere i introduksjonsprogram, oppfølging av kommuner med svake resultater for deltakere i introduksjonsprogram, stimulert for hurtigspor i introduksjonsprogrammet, gjennomført brukerundersøkelser for deltakere i introduksjonsprogrammet, gjennomført analyse av gjennomstrømming i introduksjonsprogrammet og forvaltet kommunale utviklingsmidler.

Det har gjennom de senere år vært et økt fokus på at flere introduksjonsdeltakere må få tilbud om utdanning i introduksjonsprogram og delta i videre utdanningsløp etter endt program³⁸. Mange kommuner og fylkeskommuner har et tilbud om grunnskole/videregående opplæring for voksne, men det blir i liten grad tatt i bruk av introduksjonsdeltakerne. Så mange som én av tre introduksjonsdeltakere mangler grunnskoleutdanning fra hjemlandet og langt flere har kun fullført grunnskole som høyeste utdanningsnivå (Kilde: NIR). Det blir stadig vanskeligere å være konkurransedyktig på arbeidsmarkedet med bare grunnskole (Raaum-utvalget 2018³⁹). Det er derfor viktig at flere får formell kompetanse mens de går i introduksjonsprogram. IMDi har fra og med 2011 formidlet til kommunene at bedre og mer tilpassede opplærings- og utdanningsløp er helt avgjørende for at flere innvandrere og flyktninger får en varig tilknytning til arbeidslivet.

IMDi har i 2018 samarbeidet med fylkeskommunene for at flere innvandrere og flyktninger skal kunne delta i videregående opplæring for voksne. Eksempler på dette er at vi har tatt initiativ til å nedsette en arbeidsgruppe på tvers av fylkene Akershus, Buskerud og Østfold, bestående av fagpersoner fra IMDi, NAV fylke og fylkeskommunene. Målet for arbeidsgruppa var å komme fram til forslag til tiltak som kan bidra til formell kompetanse for målgruppen, styrke samarbeidet med næringslivet, og at integreringsarbeidet er forankret på alle nivå fra kommune til stat. IMDi har deltatt, eller tatt initiativ til lignende samarbeid i alle fylkene i løpet av 2018.

IMDi bruker også tilskuddsordningene som virkemiddel overfor kommunene. Dette gjelder både kommunale utviklingsmidler (KUM) og Jobbsjansen

Bedre og mer tilpassede opplærings-/og utdanningsløp er helt avgjørende for at flere innvandrere og flyktninger får en varig tilknytning til arbeidslivet.

³⁷ Kilde: SSB, *Monitor for introduksjonsordningen*, 2018, supplerende informasjon mottatt fra SSB, og NIBR-rapport 2015:2, K. R. Tronstad. *Introduksjonsprogram for flyktninger i norske kommuner. Hva betyr organiseringen for overgangen til arbeid og utdanning?*
³⁸ Kilde: NOU 2017:2 *Integrasjon og tillit. Langsiktige konsekvenser av høy innvandring*; «Utvalget har gjennomgående understreket betydningen av tiltak som øker den lønnede arbeidsinnsatsen blant innvandrere. Her spiller kompetanseheving gjennom utdanning en viktig rolle.»

³⁹ NOU 2018:13. *Voksne i grunnskole- og videregående opplæring – Finansiering av livsopphold*

del B. Eksempelvis har IMDi i tilsagnsbrev for 2018 stilt særskilt vilkår om at fylkeskommunene tilbyr deltakere i introduksjonsprogram plass i kombinasjonsklasser. Temaet har også blitt belyst i oppfølgingsmøter og erfaringssamling med fylkeskommunene i Buskerud, Østfold, Oslo og Akershus hvor ulike utfordringer ble diskutert og gode løsninger formidlet. Flere KUM-prosjekter har bidratt til at flere innvandrere og flyktninger har fått tilbud om videregående opplæring i sitt fylke. Ett eksempel er Borgund videregående skole i Ålesund, der det ble igangsatt en TIP-klasse (*Teknikk og industriell produksjon*) med introduksjonsdeltakere fra kommunen og andre kommuner i omegn. Prosjektet er finansiert av fylkeskommunen med supplerende kommunalte utviklingsmidler, og NAV finansierer livsopphold til de deltakere som trenger det.

IMDi deltok også i ulike nettverk for å bidra til formidling av kunnskap og metoder knyttet til økt måloppnåelse i introduksjonsprogrammet. Mye innsats har blitt rettet mot prosjekter som mottok tilskudd fra IMDi. Prosjektene ble fulgt opp, IMDi ga veiledning og tilrettela for samarbeid mellom kommunene og aktuelle sektormyndigheter. IMDi deltok også i nettverk for integrering i fylkesvise flyktningeforum, prosjektsamlinger for KUM og Jobbsjansen og innspillmøter for standardelementer i introduksjonsordningen. Gjennom slikt strategiske samarbeid har IMDi holdt seg oppdatert på utfordringsbildet i kommunenes arbeid med introduksjonsprogram og kvalifisering.

Fagverksted - kompetanseheving av programrådgivere i introduksjonsprogram

Kompetansehevingsprogrammet med fagverksteder skal bidra til at ansatte i introduksjonsprogrammet i kommunene får inspirasjon og faglig påfylling slik at de kan tilby bedre program. I 2018 ble IMDi's fagverksted gjennomført i Trondheim, Bergen og på Gardemoen i samarbeid med Arbeids- og velferdsdirektoratet. Deltakerne var programrådgivere, lærere, NAV-veiledere og regionale samarbeidspartnere fra NAV fylke, fylkesmannen og fylkeskommuner. 235 av landets 422 kommuner var representert på årets fagverksted, med 920 deltakere.

Arbeidslivet er i endring og det er få jobber for innbyggere som mangler formell kompetanse. Dette gjorde at IMDi valgte *Kvalifisering – døråpner til arbeid* som tema for årets fagverksted. Målsettingen var å bidra med kunnskap og informasjon om hvordan nyankomne flyktninger og innvandrere med lite skolegang kan få en best mulig tilpasset kvalifisering. På fagverkstedene ble det presentert temaer knyttet til praksisrettet fagopplæring, ulike verktøy i norskopplæringen og tiltak rettet mot innvandrerkvinner i kvalifiseringsløp.

Arbeids- og velferdsdirektoratet, Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring, By- og regionforskningsinstituttet (NIBR) og Sandnes Læringscenter deltok med innlegg i plenum på samtlige konferanser. Samarbeidet med alle aktørene har vært godt og gitt et likeverdig tilbud til alle deltakerne, uavhengig av hvilken av konferansene de har deltatt på. Fra fagverkstedet på Gardemoen ble innlegg i plenum streamet over nett slik at flere i målgruppen hadde mulighet til å få del i kunnskapen.

En viktig del av innholdet i fagverkstedene er eksempler på god praksis fra kommunene, presentert i parallelle sesjoner kalt *læringsverksted*. Alle

920 deltakere fra
235 kommuner
deltok på
fagverksted i 2018.

casene som ble brukt fra læringsverkstedene ble publisert på imdi.no, og i tillegg er syv av disse prosessene blitt filmet og gjort tilgjengelige på IMDi nettsider i ettetid. IMDi har fått positive tilbakemeldinger fra deltakere på årets fagverksted, og en spørreundersøkelse til deltakerne viser at IMDi har lyktes med å formidle ny kunnskap gjennom en etablert metodikk. Fire av fem av deltakerne mener det er sannsynlig at de vil gjøre endringer i sitt daglige arbeid eller jobbe for å forankre endringer i sin kommune basert på noe de har lært på fagverkstedet. Hele 97 prosent ville anbefalt en kollega å delta. Undersøkelsen viser også at deltakerne mener at det viktigste er å lære fra andre kommuners erfaringer.

IMDi har vedtatt å gjennomføre fagverksteder i 2019 etter samme prinsipp som i 2018, med tre store nasjonale konferanser.

IMDi vil gjennomføre en evaluering av IMDi fagverksteder 2018. Datainnsamlingen består av to spørreundersøkelser, hvorav den første ble gjennomført kort tid etter fagverkstedene i 2018, mens den andre skal gjennomføres rundt månedsskiftet mars–april 2019. I tillegg til deltakernes vurderinger om nytten av fagverkstedene, vil evalueringen undersøke hvorvidt og hvordan kunnskap fra fagverkstedene blir tatt i bruk i kommunene.

Oppfølging av kommuner med svake resultater for deltakere i introduksjonsprogram

Våren 2018 gjennomførte IMDi en pilot i region Midt-Norge der 24 kommuner ble tilbudt en spesiell oppfølging for å øke måloppnåelsen i introduksjonsprogrammet. Satsingen skulle sette kommunene i stand til å utvikle, tilpasse og iverksette tiltak i introduksjonsprogrammet som ville øke overgangen til arbeid og utdanning. Tema for satsingen var kvalifiseringsløp for deltakere med liten eller ingen skolebakgrunn. Høsten 2018 besluttet IMDi å utvide satsingen til alle regioner og inviterte derfor ytterligere 44 kommuner fordelt på fem regioner til å delta i en tilsvarende satsing. I 2019 gjennomføres oppfølgingen av disse kommunene ved hjelp av fagsamlinger og bilateral oppfølging før, under og etter samlingene. Et eksternt konsulentmiljø er engasjert for å bidra med å dokumentere metodikken som brukes, for å tilrettelegge maler og verktøy for imdi.no og for å gjennomføre en brukerevaluering i etterkant av gjennomført satsing.

Hurtigspor i introduksjonsprogrammet

I mai 2016 signerte regjeringen og partene i arbeidslivet en samarbeids-erklæring som skal få flere flyktninger i jobb. Avtalen omtalte etablering av et hurtigspor for de som står nærmest arbeidslivet. I Arbeids- og velferdsdirektoratets tildelingsbrev for 2016, ble direktoratet bedt om å iverksette et hurtigspor i samarbeid med IMDi.

Hurtigsporet har hatt som ambisjon å være et raskere spor inn i arbeidslivet for de med etterspurt kompetanse og gode forutsetninger for å komme raskt i arbeid. Deltakere i introduksjonsprogrammet skal gjennom hurtigsporet få lettere tilgang til tiltak i regi av NAV som lønnstilskudd, mentor på arbeidsplass og arbeidstrening. Arbeids- og velferdsdirektoratet har utarbeidet en veileder til kommunene om deltakere i introduksjonsprogrammet. Det har vært knyttet store forventninger til arbeidet, men mye tyder på at hurtigsporet ikke har fungert som ønsket. Det har bl.a. vært uklarheter knyttet til hvem

IMDi evaluerer fagverkstedene.

Anbefalinger for arbeidet med videreutvikling av hurtigsporet publiseres i 2019.

målgruppen er, og hvordan hurtigsporet skal utføres og organiseres i praksis.

Høsten 2018 inviterte Arbeids- og velferdsdirektoratet og IMDi seks kommuner: Hadsel, Stjørdal, Verdal, Haugesund, Drammen, og Oslo ved bydel Grünerløkka, til et innspillseminar om hurtigspor for nyankomne flyktninger. Kommunene ble invitert på bakgrunn av deres erfaringer med hurtigspor og/eller gode resultater på kvalifiseringsfeltet. Målet var å utarbeide forslag til faglige anbefalinger for hvordan et hurtigspor kan organiseres, hvilke kriterier som bør være på plass, samt tydeliggjøre hva det skal være og hvem målgruppen er. Rambøll var fasilitator på seminaret og leverte en rapport i desember 2018 som oppsummerer og systematiserer kommunenes innspill. Rapporten har gitt grunnlag for faglige anbefalinger og verktøy til hvordan kommunene kan jobbe med hurtigsporet. Anbefalingene vil bli publisert på de respektive direktoratenes hjemmesider i løpet av første halvår 2019.

Standardiserte elementer i introduksjonsprogram

I tildelingsbrev fra Kunnskapsdepartementet for 2018 fikk IMDi og Kompetanse Norge i oppdrag å samarbeide om forslag til standardiserte elementer i introduksjonsprogram. Målet er å utvikle standardelementer (moduler) som skal eller kan inngå i individuelle kvalifiseringsløp for deltakere i introduksjonsprogrammet.

Løsningen av oppdraget må ses i nær sammenheng med en rekke andre pågående forsøk og prosesser, og politiske signaler i integreringsstrategien. Arbeidet med oppdraget har blitt prosjektorganisert i samarbeid med Kompetanse Norge, og IMDi leder prosjektet.

IMDi og Kompetanse Norge har i henhold til oppdraget levert sine innspill til hovedmilepæl 1, 2 og 3 i 2018. Til hovedmilepæl 1 leverte IMDi forslag til ordning med program og standardelementer i introduksjonsprogrammet. Til hovedmilepæl 2 leverte IMDi forslag til hvordan en helhetlig overordnet struktur for reguleringen av program og hvordan standardelementer bør innrettes i ny introduksjonslov. IMDi foreslo tydeligere regulering av innholdet i og varigheten for introduksjonsprogrammet. Kompetanse Norge leverte samtidig forslag til mulig tilpassing av opplæringen i norsk og samfunnskunnskap. Til hovedmilepæl 4–7, med frister i 2019 og 2020, vil IMDi gi forslag til konkrete standardelementer for ulike målgrupper, og innhold i disse.

IMDi og Kompetanse Norge har, med bistand av Norconsult, gjennomført fire innspillseminar i løpet av 2018. Hensikten med seminarene var å innhente erfaringer og innspill fra praksisfeltet angående videreutvikling av introduksjonsprogrammet. Fokus var hvordan man gjennom standardelementer kan legge opp introduksjonsprogrammet for deltakere med lite eller ingen skolegang, slik at de i større grad får kompetansen de trenger for å gå over i arbeid eller videre utdanning. I tillegg har Kompetanse Norge gjennomført et eget innspillsmøte med ledere ved opplæringscentre i åtte kommuner der deltakerne ble bedt om å beskrive utfordringer ved dagens ordning og komme med forslag til løsninger.

Oxford Research har i forbindelse med IMDis arbeid med standardelementer i introduksjonsprogrammet fått i oppdrag å kartlegge gode eksempler på opplæringstilbud for voksne innvandrere. Studien gir et bilde av tilgjengelige

IMDi og Kompetanse Norge arbeider med utvikling av standardelementer i introduksjonsprogrammet.

tilbud til målgruppen i et utvalg kommuner som har hatt relativt gode resultater over tid.

I andre halvdel av 2018 er det avholdt to møter med referansegruppen som er nedsatt for prosjektet⁴⁰.

Arbeidet med standardelementer i introduksjonsprogrammet har i 2018 vært i en initieringsfase for å legge grunnlaget for standardelementer i introduksjonsprogrammet. IMDi har hatt en god og tett dialog med departementet i denne prosessen.

Brukerundersøkelse for deltakere i introduksjonsprogrammet (Oppdrag O5)

Det har vært gjennomført en rekke evalueringer av ordningene, og introduksjonsordningen blir monitorert av SSB. Vi har likevel liten kunnskap om deltakernes opplevelse av å delta i disse to ordningene. I arbeidet med å videreutvikle ordningene i introduksjonsloven er det ønskelig med mer kunnskap om hvordan brukerne selv opplever ordningen. Resultatene fra brukerundersøkelsen vil bli benyttet som innspill til regjeringens arbeid med forbedring av introduksjonsprogrammet, herunder forslag om ny lov.

Fafo har gjennomført en brukerundersøkelse blant deltakere i introduksjonsprogram på oppdrag fra IMDi: *En mulighet for kvalifisering – En brukerundersøkelse blant deltakere i introduksjonsprogrammet* (Tyldum og Lillevik (2018), Fafo-rapport 2018:35). Brukerundersøkelsen gir et faglig grunnlag for å vurdere mulige tiltak som kan iverksettes med mål om å forbedre introduksjonsprogrammet basert på deltakernes erfaringer. Noen av forbedringsområdene som Fafo peker på er relevante for vurderingene i forbindelse med den forestående gjennomgangen av introduksjonsloven. Noen sentrale funn fra rapporten er at det er behov for nye virkemidler som gir reell kvalifisering for deltakere som mangler formell kompetanse. Dette er også vist i funnene fra Brochmann II-utvalget, og i tidligere Fafo-rapporter. IMDis og Kompetanse Norges pågående arbeid med standardelementer i introduksjonsprogrammet vil kunne gi viktige og sentrale bidrag for endringer som skal sikre et bedre programinnhold.

Fafos anbefalinger for en kvantitativ brukerundersøkelsen blant deltakere i introduksjonsprogram er publisert i *Tilgang på brukererfaringer. En gjennomgang av muligheter og utfordringer for brukerundersøkelser blant deltakere i introduksjonsprogrammet* (Tyldum (2018), Fafo-notat 2018:25). I denne delen av oppdraget har Fafo utredet og anbefalt verktøy for jevnlig måling av deltakernes erfaringer med introduksjonsprogrammet. IMDi vil i 2019 igangsette et FoU-prosjekt for utarbeidelse av verktøy for nasjonale brukerundersøkelser som vil bli vurdert implementert fra 2020.

Kommunale utviklingsmidler – tilskuddsordning for å styrke målsettingen med introduksjonsloven

Kommunale utviklingsmidler (KUM) er et av IMDis viktige økonomiske virkemidler for å øke kvaliteten og bedre resultatene i kommunenes integreringsarbeid, med vekt på opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

Fafo har gjennomført en brukerundersøkelse blant deltakere i introduksjonsprogrammet.

⁴⁰ Referansegruppen består av representanter fra KS, NAV Tiltak Oslo, NAV Markedstjenester Hordaland, NAV Hordaland, Arbeids- og velferdsdirektoratet, Flyktnings-tjenesten Tromsø, Bømlo Vaksenopplæring, Larvik Læringscenter, Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder, Hero Kompetanse, Nordland Fylkeskommune, Østfold Fylkeskommune, Utdanningsdirektoratet og NAFO.

Nyankomne innvandrere som omfattes av introduksjonsloven er en prioritert målgruppe.

I 2018 forvaltet IMDi 35,2 mill. kroner til KUM-prosjekter. IMDi mottok 144 søknader med total søknadssum på over 106 mill. kroner. 77 prosjekter har fått innvilget prosjektmidler i 60 kommuner, fire bydeler i Oslo, samt Utdanningsetaten i Oslo.

For å sikre at tilskuddet blir brukt etter ordningens formål og delmål veileder IMDi kommuner om både innhold i tilskuddsordning og tips til søknadsutforming i forkant av søknadsprosessen. For å sikre at de beste prosjektene får finansiering benyttes et vurderingssystem med strenge kvalitetskriterier. I gjennomføringsfasen følges prosjektene opp både direkte og gjennom prosjektsamlinger. Prosjektene som avsluttes blir evaluert med fokus på resultater og overføringsverdi – de beste blir synliggjort og brukes som eksempler ved IMDis fagverksteder for kompetanseheving av programrådgivere. Prosjektkommuner deler også sine erfaringer og metoder med øvrige kommuner på andre arenaer. Tilbakemeldingene fra prosjektene tyder på at arbeidet har inspirert andre kommuner til å endre sin praksis og metodikk.

I 2018 arrangerte IMDi fire regionale KUM-seminar med fokus på overføringsverdi og god økonomistyring. Prosjektene fikk mulighet til å reflektere og dele erfaringer, verktøy og arbeidsmetoder som har nytte for andre kommuner. Dette ble dokumentert og systematisert i en nasjonal oversikt og delt med kommuner. Utvalgte kommuner presenterte prosjekter av nasjonale verdi. Lørenskog viste hvordan de jobbet med forankring av samarbeid med arbeidsgivere om praksisplasser og utvikling av verktøy knyttet til opplæring i bedrift. Gloppen og Ulstein delte sine erfaringer om opprettelsen av tilpassede fagopplæringsløp for voksne innvandrere, mens Fjell fortalte hvordan de kvalifiserer høyt utdannede flyktninger gjennom direkte ansettelse i kommunen. Vadsø presenterte fadderordningen som de har etablert i samarbeid med frivillig sektor for deltakere i introduksjonsprogrammet. Lier viste fram *inkluderingspakken* som er et nettbasert verktøy som skal hjelpe til med å formidle flyktninger til riktig arbeidsplass.

IMDi ser at tiltakene og metodene som utvikles/utprøves av KUM-prosjektene gir positive bidrag til prosjektdeltakernes kompetanse og ferdigheter. Kommuner melder at prosjektene bidrar til å bedre kvaliteten i tilbudet som gis eller til å utvikle nye tiltak som skal gi bedre resultater på sikt. Evaluering av ordningen avsluttes første kvartal 2019. En spørreundersøkelse gjennomført under første delleveranse av evalueringen⁴¹ viser at to av tre av prosjektkommunene oppgir at resultater fra prosjektene er tatt i bruk innenfor ordinær drift, mens nesten 70 prosent oppgir at prosjektene har bidratt til bedre organisering av integreringsarbeidet. Mellom 80 og 90 prosent mener prosjektene har bidratt til økt kompetanse, bedre kvalitet og bedre samarbeid/samordning i integreringsarbeidet. Evalueringen viser at det er få av prosjektene som kan betegnes som nyskapende på nasjonalt nivå, men de stimulerer til lokal aktivitet og utvikling i relativt mange kommuner.

Kommunale utviklingsmidler:
Det er bevilget 35,2 mill. kr til 77 prosjekter i 60 kommuner.

⁴¹ Proba. Rapport nr. 2018–06 *Evaluering av kommunale utviklingsmidler – Delrapport 1*

På bakgrunn av første delleveranse av evalueringen av ordningen med kommunale utviklingsmidler, bestemte Kunnskapsdepartementet å avvike ordningen etter 2018. Det er behov for utvikling av tiltak av mer nasjonal karakter enn i ordningen med kommunale utviklingsmidler og det blir opprettet en ny tilskuddsordningen fra 2019 til utvikling av kommunale integreringstiltak. Den nye ordningen har i hovedsak beholdt formålet med KUM-ordningen, men innretningen er ny. Det legges nå opp til færre og større prosjekter av nasjonal betydning med fokus på utvikling og utprøving innenfor nye prioriterte områder. Den nye ordningen skal evalueres fra dag en for å få bedre dokumentasjon og kunnskap om hvilke tiltak som gir høy overgang til arbeid og utdanning.

Jobbsjansen

Som vist i delrapporten fra evalueringen⁴² har Jobbsjansen stadig fått endringer i målgrupper, men gjennomgående har målsettingen vært å bidra til høyere sysselsetting blant utsatte innvandrergreper, og å bygge kompetanse og erfaring med utvikling av metoder for god kvalifisering. Jobbsjansen, da særlig delen rettet mot hjemmeværende kvinner, har de siste årene hatt svært gode resultater og er da også stadig styrket fra år til år over statsbudsjettet. I 2018 har det vært tre delordninger i Jobbsjansen. Hovedmålet med Jobbsjansen del A er å øke sysselsettingen blant hjemmeværende innvandrerkvinner som står langt fra arbeidslivet. Gjennom Jobbsjansen del B kan fylkeskommuner søke om tilskudd til tilbud om mer grunnskoleopplæring til innvandrerungdom som har for dårlig faglig grunnlag til å starte eller gjennomføre videregående opplæring. Gjennom Jobbsjansen del C kan kommunene søke om prosjektmidler til å prøve ut lenger kvalifiseringsløp med et fjerde år i introduksjonsprogram for deltakere som har gjennomført tre år i program og enda ikke er klare for ordinært arbeid eller videre utdanning.

Det pågår en følgeevaluering av delordningene av Jobbsjansen som undersøker i hvilken grad dette er et egnet tiltak for å få innvandrere i arbeid og utdanning. Sluttrapporten leveres ved utgangen av 2019. Evalueringen vil gi IMDi mer kunnskap som vil danne grunnlag for å iverksette tiltak for å forbedre resultatene i Jobbsjansen.

Resultater for delordningene i Jobbsjansen for 2018, vil først foreligge i april/mai 2019.

I 2018 har IMDi arrangert regionale møter og samlinger for prosjektene i Jobbsjansen del A og del C. IMDi har etablert et godt samarbeid både med fylkeskommunene som har prosjekter i delordning B og med kommuner som har prosjekter i delordninger A og C. IMDi arrangerte en egen nasjonal fagsamling for prosjektene i Jobbsjansen del B i desember 2018. Hensikten med samlingene er kunnskapspåfyll, erfaringsdeling med fokus på muligheter og utfordringer i oppstartsfasen, formidling av praksis som gir god måloppnåelse og nettverksbygging. Utvalgte prosjekter i delordning A og del C ble, sammen

Jobbsjansenordningen består av tre deler som er rettet mot forskjellige målgrupper:

Jobbsjansen del A:
Kvalifiseringsprosjekter for hjemmeværende innvandrerkvinner.

Jobbsjansen del B:
Mer grunnskoleopplæring til innvandrerungdom.

Jobbsjansen del C:
Forlenget kvalifiseringsløp for deltakere i introduksjonsprogram.

⁴² *Flere i arbeid med Jobbsjansen En kunnskapsoppsummering av Jobbsjansen i perioden 2005–2016*, Lerfaldet, Knatterud Wold og Høgestøl, ideas2evidence-rapport 07:2017

med utvalgte KUM-prosjekter, også invitert til seminarer høsten 2018 for å gi innspill til utvikling av standardelementer i introduksjonsprogrammet.

Jobbsjansen del A: Prosjekter for hjemmевærende innvandrerkvinner

Formålet med ordningen er at hjemmевærende innvandrerkvinner, som ikke har tilknytning til ordinær utdanning eller arbeidslivet, skal få styrkede kvalifikasjoner for varig tilknytning til arbeidslivet. I tilbudet deltakerne får skal det være særskilt fokus på tidlig utplassering av deltakere på ordinær arbeidsplass med tett oppfølging.

Jobbsjansen del A:
30 prosjekter med
850–900 deltakere.

Eksempel på prosjekt Jobbsjansen, del A, i 2018: Bydel Grünerløkka, Jobbsnekring – fra evig kvalifisering til lønnet arbeid

Arbeidsmarkedet i Norge blir mer spesialisert og arbeidsplasser som krever lav kompetanse forsvinner hurtig. For de med mulighet og potensial kan det tilbys lengre kvalifiseringsløp og fagutdanning. For flyktninger og innvandrere hvor utdanning ikke er et ønske eller et realistisk mål så er det viktig at bydelen går i front for å skape de nye ufaglærte arbeidsplassene. Gjennom å koble behovene til bydelens tjenestesteder med ressursene til flyktninger, ungdom og andre som står utenfor arbeidslivet kan nye arbeidsplasser skapes gjennom innovative tilnærminger.

Bakgrunnen for oppstarten av Grünerløkka-mødrene er et uttrykt behov både fra tillitsvalgte, ansatte og deltakere i introduksjonsprogram/Jobbsjansen. Hjelp med små oppgaver kan være avgjørende for en familiebeslutning eller deltakelse i en aktivitet.

NAV Grünerløkka ansetter 4-6 Grünerløkka-mødre i ordinært arbeid for bydelen. De er kvinner med etnisk minoritetsbakgrunn som får grunnutdanning med innføring i helse, barn i Norge, bolig, arbeidsliv, likestilling og det norske samfunnet. Denne modulbaserte utdanningen bruker de som grunnlag for å utføre veiledningsoppgaver for andre mødre i bydelen. Slik bygger de bro mellom lokalsamfunnet, tjenestene bydelen tilbyr og innbyggerne tjenestene er ment for. Grünerløkka-mødrene er flerspråklige og kan gi veiledning på sitt eget morsmål.

Grünerløkka-mødrene har selv erfaring med å være nye i Norge og kan dele av sin kunnskap til andre i samme situasjon. Målet er å kombinere denne kompetansen med de konkrete behovene til bydelens innbyggere. Arbeidsoppgavene spenner fra veiledning av kvinner og familier til praktisk bistand i hjemmet.

Det som startet med «Grünerløkka-mødrene», og er nå utviklet til «DIT-prosjektet» (Do It Together). Dette viser hvordan et lite jobbsnekringsprosjekt kan utvikle seg til å bli en ny metode for tjenesteutvikling. Det er to delprosjekter under DIT:

- Dælenenga sykkelhub vil være et flerbrukslokale, et samlingspunkt for sykkelrelatert aktivitet i bydelen, leksehjelp, språkkafé og en møteplass for beboere i nærområdet. Her kan beboere i bydelen levere sykkelen sin til reparasjon.
- SinsenSalaten er et urbant jordbruksprosjekt hvor man dyrker salat i kjelleren i et borettslag.

Resultater: Etter hvert vil gamle og nye Grünerløkka-mødre utgjøre en kompetent stemme i lokalsamfunnet på Grünerløkka og være med å bygge ned avstanden mellom folk og tjenester samt skape tilhørighet og gode bomiljø. Seks personer fra introduksjonsprogrammet og Jobbsjansen er blitt ansatt i engasjementer med varighet i ett år før det ansettes nye medarbeidere inn i prosjektene i Dælenenga sykkelhub og SinsenSalaten. Meningen er at jobbsnekringen skaper rekrutteringsstillinger som både fyller reelle behov i bydelen samtidig som det gjør medarbeiderne synlige for nye potensielle arbeidsgivere i og utenfor kommunen.

I 2017 avsluttet 505 deltakere Jobbsjansen del A. 56 prosent av deltakerne gikk over i lønnet arbeid og 14 prosent begynte på videregående eller høyere opplæring. Måloppnåelsen i Jobbsjansen del A (overgang til arbeid/utdanning) er 70 prosent i 2017.

Det ble avsatt 65 mill. kroner til Jobbsjansen del A i 2018 og IMDi forventer på basis av søknadene at de 30 prosjektene som fikk støtte vil ha om lag 850–900 deltakere. Hovedvekten av prosjektene er organisert i NAV, og noen av prosjektene samarbeid med voksenopplæringen. Prosjekter med gode resultater og relativt mange deltakere har blitt prioritert for å opprettholde den gode måloppnåelsen. Kun tre av prosjektene som fikk støtte i 2018 var nye. Resultatene for 2018 vil foreligge i april/mai 2019.

Jobbsjansen del B: Mer grunnskoleopplæring til innvandrerungdom

Formålet med ordningen er å stimulere til at fylkeskommuner og kommuner i samarbeid styrker gjennomføringen i videregående opplæring for innvandrerungdom som har rett til videregående opplæring, men som ikke har opparbeidet seg godt nok faglig grunnlag eller som har språklige utfordringer.

I 2017 fikk 20 prosjektet tilskudd til å gi ca. 950 elever tilbud gjennom ordningen.

Det ble avsatt 35 mill. kroner til Jobbsjansen del B i 2018 og disse ble fordelt på 23 prosjekter, hvorav fem var nye og de resterende er videreføringer fra 2017. Det er gitt prosjektstøtte til alle fylkeskommuner. IMDi erfarer at fylkeskommunene har etablert et godt samarbeid med kommunene om å bygge et godt tilbud til denne elevgruppen og det er en høy egenfinansiering bak etableringen av de fleste tilbudene. Dette illustrerer stor vilje til å få et bedre og mer hensiktsmessig tilbud til innvandrerungdom.

I 2018 har prosjektene oppgitt at de vil opprette tilbud for 1 460 elever. Endelige tall for faktisk antall elever som har fått tilbud vil foreligge i april/mai 2019.

Jobbsjansen del C: Forlenget kvalifiseringsløp for deltakere i introduksjonsprogram

Formålet med ordningen er at personer som har deltatt i introduksjonsprogram i tre år, men som har behov for ytterligere kvalifisering, skal få en mulighet til å forlenge kvalifiseringsløpet med ytterligere opp til ett år.

I 2017 fikk 12 prosjekter støtte. 79 personer deltok i ordningen. Av disse avsluttet kun 12 personer i 2017, 3 av disse gikk over i lønnet arbeid og 1 person gikk over i utdanning.

Det ble avsatt 20 mill. kroner til Jobbsjansen del C i 2018, og av 29 søknader var det 21 prosjekter som fikk tildelt støtte. Prosjektene har som mål å opprette tilbud til 254 deltakere. Resultater for de som avslutter i 2018 vil foreligge i april/mai 2019.

Jobbsjansen del B:
20 prosjekter med ca.
950 elever.

Jobbsjansen del C:
21 prosjekter med ca.
245 deltakere.

Tilskudd til mentor- og traineeordninger for personer med innvandrerbakgrunn

Tilskuddsordningen skal bidra til at personer med innvandrerbakgrunn får innpass i arbeidslivet, eller får en jobb som er tilpasset egen kompetanse og kvalifikasjoner. Ordningen skal også bidra til at virksomheter blir tilført ny kunnskap og nye erfaringer med mangfold. Virksomheter i både privat og offentlig sektor kan søke på ordningen.

I 2018 var det satt av 4,7 mill. kroner til mentor- og traineeordningen. IMDi opplevde fortsatt stor interesse for tilskuddsmidlene, og mottok 57 søknader med en samlet søknadssum på 26,7 mill. kroner i 2018. 14 av søkerne fikk prosjektmidler innvilget⁴⁴.

IMDi har hatt løpende kontakt med tilskuddsmottakerne gjennom direkte dialog og oppfølging, samt gjennomført erfaringsamlinger.

I 2018 ble Fafo gitt i oppdrag å evaluere ordningen. Evalueringen skal vurdere samlet måloppnåelse for tilskuddsordningen fra den ble etablert i 2014, og identifisere suksesskriterier for måloppnåelse gjennom å følge fire mentorprogrammer i 2018 og 2019. Rapporten forventes ferdig høsten 2019.

**Mentor- og
traineeordninger:**
14 prosjekter fikk
tilsammen 4,7 mill. kr.

Eksempel på et mentor- og trainee prosjekt fra 2018, som fikk tilskudd fra IMDi

Jobbreisen® er et mentoring- og utviklingsprogram for innvandrere med høy utdanning. Programmet har som mål å bidra til at flere i denne målgruppen kommer raskere i jobb, eller får en riktigere jobb i forhold til sin kompetanse og utdanning. Programmet gjennomføres i regi av Contento AS. Contento AS er et konsultentselskap som til daglig arbeider med team- og lederutvikling i tillegg til prosjekter innenfor sosialt entreprenørskap – blant annet innenfor flerkulturell verdiskaping.

Programmet omfatter mentoring, fagsamlinger og nettverksbygging for 10 innvandrere fra Asker og Bærum. Programmet er gratis for deltakerne, og har en varighet på ett år. Oppstart var 20. juni 2018, samme dag som startskuddet gikk for regjeringens inkluderingsdugnad.

Fra utgiftspost til verdiskaping

Målet med dette mentorprogrammet er å hjelpe deltakerne til å bli bedre rustet til å lykkes på arbeidsmarkedet, og få en jobb tilpasset deres kvalifikasjoner. I tillegg til å ha en fast mentor i ett år, vil deltakerne få delta på en rekke fagsamlinger hvor de vil få kunnskap om ledelse, selvledelse, intervju- og presentasjonstrening, nettverksbygging, kommunikasjon, samt kultur og bedriftskultur i Norge. Programmet skal bidra til å synliggjøre deltakernes kompetanse og potensial overfor aktuelle arbeidsgivere, samt øke forståelsen for at mangfold bidrar til dynamikk, læring og innovasjon – noe som gjør næringslivet bedre rustet i den globale konkurransen. Det er også et delmål å påvirke næringslivet til å ta sjansen på å ansette personer med innvandrerbakgrunn med høy utdanning, ikke bare for å ta et sosialt ansvar, men fordi det kan lønne seg for virksomheten. Jobbreisen skal også skape en større trygghet for bedriftene, ved at kandidatene er knyttet opp mot et program og et nettverk, at de har en mentor ved sin side i et helt år og at utdannelsen deres er kvalitetssikret.

Jobbreisen samarbeider med NAV, veiledningssenteret i Asker og Bærum, Kunnskapssenteret i Bærum (AKA-løpet), Bærum næringsråd, foreningen Kvinner i Business med flere i dette prosjektet.

Kilde: <https://www.linkedin.com/company/jobbreisen/about/>

⁴⁴ Følgende organisasjoner og virksomheter ble tildelt tilskudd: Gründersjansen v. Asker Næringsråd, Fjell kommune, Seema AS, Stavanger kommune, Verdiskaping i norsk næringsliv (VINN), Oslo kommune, Contento AS, Næringsforeningen i Drammensregionen, Høgskulen i Volda, Utrop, Politidirektoratet, Trondheim kommune, samt Soroptimistene i Arendal-Grimstad og i Kristiansand.

Tilskudd til etablereropplæring for innvandrere

Innvandrere møter flere hindringer når de skal etablere egen virksomhet enn den øvrige befolkningen. OECD viser til strukturelle barrierer og entreprenørenes manglende kunnskaper, ferdigheter eller ressurser knyttet til det å være innvandret til landet⁴⁴.

Regjeringens handlingsplan *Vi trenger innvandrernes kompetanse (2013–2016)* pekte ut disse særskilte utfordringene: manglende kjennskap til lover og regler og norsk bedriftskultur, mangel på et norsk nettverk, og mangel på kunnskap om samspillet mellom offentlige myndigheter og næringslivet og om rutiner for etablering og drift av virksomhet i Norge.

Tilskuddsordningen skal styrke og utvikle det ordinære tilbudet om etablereropplæring slik at det bedre kan legges til rette for etablerervirksomhet for innvandrere og dermed skape økt sysselsetting og vekst. Kommuner og fylkeskommuner samt virksomheter med spisskompetanse kan søke.

I 2018 mottok IMDi 24 søknader og 13 prosjekter ble tildelt midler på til sammen 6,37 mill. kroner. Nesten halvparten av midlene, 3,5 mill. kroner, ble tildelt Norsk Senter for Flerkulturell Verdiskapning (NSFV) i Buskerud fylkeskommune til videreutvikling av et nasjonalt kompetansesenter. Ved tildeling av midler har IMDi vektlagt at de ordinære etablerertjenestene blir tilpasset innvandrerguppen, og at gründere med gode forretningsideer får tilgang til kompetente miljøer og nettverk som kan bidra med spisskompetanse.

I 2017 ble det gjennomført en følgeevaluering av tilskuddsordningen⁴⁵. Evalueringen peker på at tilskuddsmottakerne har lykkes best med å tilby etablereropplæring til innvandrere, samt har gitt tilgang til nettverk og individuell veiledning. Evalueringen finner ikke at ordningen har bidratt til å gi dokumentasjon av hvilke former for etablereropplæring som best styrker innvandrernes forutsetninger. I evalueringen blir det tydeliggjort at søkerne konkurrerer om å motta tilskuddsmidler. Konkurransesituasjonen mellom søkere av tilskudd har vært til hinder for deling av kunnskap. Dette forholdet kan ha gjort det vanskeligere for NSFV å utøve sin rolle som nasjonalt kompetansesenter, der formidling av erfaringer og kunnskap skal stå sentralt. Evalueringen stiller spørsmål til om IMDi har tilstrekkelig kompetanse innenfor feltet etablerervirksomhet, og dermed muligens ikke besitter tilstrekkelig bestillerkompetanse

NSFV har for fjerde gang arrangert Energetics-konferansen. Konferansen er en viktig arena for å synliggjøre merverdien mange innvandrere bidrar til i svært ulike bransjer og sektorer. 2018-konferansen ble åpnet av kronprins Haakon, hadde 164 deltakere og 24 inspirerende foredragsholdere. Evalueringen i etterkant viste at 96 prosent ønsker å delta neste år. NSFVs ambisjoner for konferansen i 2019 er å tiltrekke seg flere investormiljøer.

Etablereropplæring for innvandrere:

13 prosjekter fikk tilsammen 6,37 mill. kr.

⁴⁴ OECD 2014:117 *The missing Entrepreneurs*

⁴⁵ Fafo-rapport 2018:03 *På egne bein. Evaluering av et tiltak for innvandrere som vil starte egen bedrift*

Utvikling av digitale tjenester - bedre forutsetninger for et godt kvalifiseringsarbeid

Kunnskap og kompetanse om hvordan kommunene kan oppnå gode resultater i kvalifiseringsarbeid er avgjørende for at førstelinjen og deres ledere i kommunene skal forbedre sitt arbeid med flyktninger og nyankomne innvandrere. For at informasjonen skal nå flest mulig jobber IMDi med videreutvikling av våre digitale kanaler og tjenester til kommunene, slik som IMDis nettsider, nasjonalt kontaktsenter for NIR/norsktilskudd (for kommunene) og Nasjonalt introduksjonsregister (NIR). Utarbeidelse av statistikk foregår løpende gjennom året, både gjennom forespørsler fra eksterne aktører, rapporteringer og generell videreutvikling.

Bedre datakvalitet i Nasjonalt introduksjonsregister (NIR)

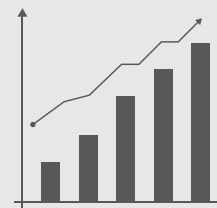
Kommunene bruker NIR til å registrere enkeltpersoners deltakelse i introduksjonsprogram, opplæring i norsk og samfunnskunnskap, norskopplæring for asylsøkere, samt opplæring i norsk kultur og norske verdier for asylsøkere. Data fra NIR brukes til rapportering til departementet, til publisering av statistikk og analyser og som grunnlag for videreutvikling og forskning på integreringsfeltet. IMDi har i 2018 jobbet løpende med feilretting og forbedringer i NIR. Registeret har også blitt videreutviklet for å legge til rette for lovendringer, blant annet pliktig opplæring for asylsøkere. Datakvaliteten i NIR har blitt stadig bedre og IMDi kan nå levere data av god kvalitet på de fleste områdene vi rapporterer på, se nærmere omtale under oppdrag 07; videreføring av IMDis digitaliseringsarbeid. Det er viktig at datakvaliteten er tilfredsstillende slik at kommunene kan bruke NIR-data som grunnlag i sitt arbeid med mål- og resultatstyring, samt oppfølging av enkeltpersoners deltakelse under introduksjonsloven.

SSBs hoveddatakilde for publisering av statistikk om introduksjonsordningen har tidligere vært KOSTRA-data. Fra og med 2017 ble KOSTRA-data om introduksjonsprogrammet erstattet med NIR-data. Denne omleggingen innebar at IMDi gjennom 2017 og 2018 har samarbeidet tett med SSB for å kvalitetssikre dataene i NIR. Kvalitetssikring av NIR-data har blant annet bestått i at SSB sjekker om kommunenes rapportering til NIR samsvarer med kommunenes utbetaling av introduksjonsstønad, rapportert til A-ordningen. I 2018 publiserte IMDi og SSB for første gang i fellesskap tall for introduksjonsordningen basert på NIR-data. Tall for deltakere som avsluttet introduksjonsprogrammet i 2017 ble publisert i 2018 i IMDis statistikkbank og på SSBs nettsider og statistikkbank.

Nasjonalt kontaktsenter for NIR service og support

IMDi yter bistand til kommunene i deres lovpålagte arbeid med å registrere opplysninger i NIR. Service- og supporttjenesten for NIR og norsktilskudd er organisert i et felles kontaktsenter sammen med det nye digitale systemet for bosetting. Her mottas og besvares spørsmål knyttet til enkeltpersoners rettigheter og plikter etter introduksjonsloven, regelverk, norsktilskudd, pålogging, tekniske feil og registreringer i NIR.

Det er fortsatt en del henvendelser av teknisk karakter knyttet til feil i NIR, men omfanget av slike har blitt ytterligere redusert i 2018 i takt med at mange feil i NIR er rettet. Feil forårsaket av problemer med dataoverføring mellom NIR og kommunale fagsystem utgjør fortsatt en stor andel av de tekniske supportsakene. Færre tekniske feil i NIR gjør at flere av supportsakene samlet sett lar seg løse raskere.

IMDi utarbeider statistikk på grunnlag av data fra NIR. Fra 2017 erstatter NIR-data KOSTRA-data.

Kommunene kan henvende seg til IMDis kontaktsenter med praktiske, tekniske og faglige spørsmål.

Ved å styrke service- og supporttjenesten ressursmessig har vi oppnådd å få mer effektiv saksbehandling. Vi har lyktes med å redusere antall saker som til enhver tid venter på å bli løst fra 800 til ca. 300. Samtidig har responstiden på nye saker blitt redusert slik at ca. 80 prosent av henvendelsene blir besvares innen en uke.

Service- og supporttjenesten bidrar til at kommunene får registrert opplysninger i NIR for personer som har rettigheter etter introduksjonsloven. Det gir bedre datakvalitet i NIR, bedre NIR-rapporter og bedre kunnskapsgrunnlag for kommunene for å evaluere eget kvalifiseringsarbeid.

Brukerforum for IMDinett

IMDi har i 2018 opprettet et brukerforum for IMDinett (NIR og bosettingssystem) som består av representanter fra ti kommuner. Det planlegges to årlige samlinger for forumet. Formålet er å få informasjon om kommunenes erfaringer og behov, og omsette dette til endringer som gir økt kvalitet og brukertilfredshet med de digitale tjenestene i IMDinett. Gode brukertilpassede digitale tjenester vil gi kommunene mer effektive støtteverktøy for kvalifiseringsarbeidet.

Statlige tilsyn og fylkesmennenes klagesaker

Fylkesmannen fører tilsyn, gir kommunene veiledning og behandler klager på enkeltvedtak etter introduksjonsloven. IMDi arbeider for at fylkesmennene har god kunnskap om introduksjonsloven med tilhørende forskrifter, og har siden 2013 gjennomført årlige fagsamlinger for fylkesmennene. IMDi arrangerte i mars 2018 en todagers fagsamling for fylkesmennene hvor både tilsyn og fylkesmannens klagebehandling og veiledningsrolle var tema. Et godt samarbeid mellom fylkesmennene og IMDi er viktig for å fremme både fylkesmennene og kommunens kompetanse på introduksjonslovens område, og for at IMDi skal få kunnskap om praksisfeltet. Fylkesmennene kan ta opp problemstillinger knyttet til introduksjonsloven med IMDi etter eget ønske, og i den forbindelse besvarer IMDi jevnlig juridiske spørsmål fra fylkesmennene.

IMDi skal i samarbeid med Kompetanse Norge vurdere og fastsette tema for fylkesmennenes tilsyn med kommunenes forvaltning av introduksjonsloven for tre år av gangen. Gjeldende tema for tilsyn er *individuell plan for deltakere i introduksjonsprogram*, med varighet fra 2017 til 2019. Våren 2018 ble dermed tema for neste tilsynsperiode vurdert, og med støtte fra departementet og anbefaling fra fylkesmannsembetene, ble det besluttet å videreføre det gjeldende tilsynsystemet individuell plan også i 2020. Bakgrunnen for videreføringen er at individuell plan er sentralt for god måloppnåelse i introduksjonsprogrammet, og at fylkesmennene i løpet av tilsynene som ble gjennomført i 2017 avdekket et betydelig antall lovbrudd. IMDI har i 2018 også deltatt i *Arena for samordning av tilsyn* i regi av Kommunal- og moderniseringsdepartementet, og en arbeidsgruppe som har sett nærmere på begreper i fylkesmannens tilsyn med kommunene. IMDi vil som nasjonal tilsynsmyndighet sammen med de andre tilsynsmyndighetene bidra til at vi får tilsyn som virkemiddel overfor kommunene til å virke best mulig.

IMDi skal rapportere årlig på fylkesmennenes gjennomføring av statlige tilsyn og behandling av klagesaker. Fylkesmennenes tilsynsrapporter og årsrapporter er ikke tilgjengelige før etter ferdigstilling av IMDIs årsrapport. Rapportering på tilsyn og klagesaker for 2018 kommer derfor i halvårsrapport for 2019.

IMDi arbeider for at fylkesmannen skal ha god kunnskap om introduksjonsloven og tilhørende forskrifter.

Tilsynsystemet for 2017–2019 er kommunenes utarbeidelse av individuell plan for deltakerne.

3.3

Deltakelse i samfunnsliv

3.3 Deltakelse i samfunnsliv

Å øke innvandreres deltakelse i samfunnsliv er et viktig mål for integreringspolitikken. IMDi bruker flere virkemidler for å nå dette målet, f.eks. kompetanseheving av kommuner, sektormyndigheter, frivillige organisasjoner og andre samarbeidspartnere. Eller det kan være økonomiske virkemidler, som tilskudd til frivillige organisasjoner som gjennomfører tiltak for å styrke innvandreres deltakelse i samfunnet.

Frivillig sektor er en sentral pilar i det norske samfunnet og en viktig lærings- og sosialiseringarena. Frivilligheten bidrar med integreringstiltak, og er en integreringsarena. For nyankomne flyktninger og innvandrere vil frivilligheten ofte utgjøre den viktigste integreringsarenaen utenom jobb og skole. Innvandrerbefolkningen er underrepresentert i den tradisjonelle norske frivilligheten, noe som kan hemme integreringsprosessen (NOU 2017:2)¹. Det er derfor viktig for integreringen å tilrettelegge for at innvandrerbefolkningen i større grad deltar og engasjerer seg i det frivillige organisasjonslivet. Tiltak i regi av frivillige organisasjoner utgjør et viktig supplement til myndighetenes integreringsarbeid. Frivillige organisasjoner fungerer som møteplasser mellom nye og gamle innbyggere. Det bygges sosiale nettverk, og det skapes tilhørighet. Tillit er også en viktig forutsetning for deltakelse og integrasjon². Å styrke tilliten kan bidra til å senke barrierer for samfunnsdeltakelse i innvandrerbefolkningen, og slik bidra til bedre integrering. Og økt deltakelse på fellesarenaer kan igjen bidra til å styrke tilliten.

IMDis arbeid som pådriver og samordner på frivillighetsfeltet

IMDi arbeider for å styrke kommuners og frivillige organisasjoners kompetanse innen frivillighetsfeltet. Det kan være knyttet til kunnskap om behovene på feltet, om gode metoder og tiltak og hvordan kommuner og frivillige organisasjoner kan samarbeide med hverandre i det lokale integreringsarbeidet.

IMDi jobber aktivt for at flere kommuner skal styrke samarbeidet med frivilligheten. F.eks. tas dette opp i møter IMDi har med kommuner, og kommuner inviteres også til konferanser og seminarer som har frivillighet som tema. IMDi erfarer at det å ta opp denne tematikken i bilaterale møter med kommuner har bidratt til å øke kommunenes bevisstgjøring om viktigheten av å samarbeide med frivilligheten, også gjennom kvalifisering/introduksjonsprogram.

I november arrangerte IMDi en nasjonal frivillighetskonferanse. Hovedmålgruppen var kommunalt ansatte som jobber innen frivillighets- og/eller integreringsfeltet. Rundt 160 personer deltok. Tema i 2018 var blant annet hverdagsintegrering, samarbeid mellom frivillige organisasjoner, sosiale entreprenører og kommuner og tillit og tilhørighet. IMDi har arrangert en liknende konferanse hvert år siden 2015. I 2017 var temaet hvordan kommuner kan samarbeide bedre med frivilligheten i introduksjonsprogrammet og friluftslivets rolle i integrering.

Frivillighet er en viktig ressurs i integreringsarbeidet.

IMDi tilrettelegger for konferanser og andre møteplasser.

¹ NOU 2017:2. *Integrasjon og tillit. Langsiktige konsekvenser av høy innvandring*. Side 141.

² Segard, Signe Bock (2011). *Frivillig sektor og innvandrere. Et forskningsbasert notat*. Oslo/Bergen: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. Side 36.

IMDi følger opp frivillige organisasjoner som får støtte over IMDi tilskuddsordninger. Det kan være i form av veilednings- og erfaringsdelingsmøter, deltakelse på tiltak i regi av de frivillige organisasjonene eller at IMDi holder innlegg på seminarer og konferanser som frivilligheten arrangerer. IMDi henter også inn foredragsholdere til ulike arrangementer fra organisasjoner vi støtter. Oppfølgingen av frivillige organisasjoner skjer over hele landet gjennom IMDi regionkontorer. IMDi samarbeider også med frivilligheten i gjennomføringen av tiltak, som for eksempel *Til Topp*-arrangementet, som er et samarbeid mellom IMDi, Norges Røde Kors, DNT og KS.

Den nasjonale integreringskonferansen

Regjeringen har siden 2014 avholdt en årlig nasjonal konferanse for å gi lokale innvandrersamfunn, innvandrerråd og andre relevante aktører anledning til å løfte fram sine synspunkter og diskutere saker de er opptatt av med sentrale politikere. Den nasjonale integreringskonferansen er en viktig del av regjeringens arbeid på integreringsfeltet.

I forkant av konferansen avholdt IMDi ni innspillmøter rundt om i landet (Arendal, Bergen, Bodø, Drammen, Gjøvik, Kristiansand, Oslo, Skien og Trondheim). I tillegg til representanter for innvandrersamfunn og andre frivillige organisasjoner, deltok også ansatte i kommunene. Formålet med innspillmøtene er å innhente innspill til temaer og problemstillinger som ønskes fremmet til myndighetene. Innspillmøtene er også en viktig arena for nettverksbygging, erfaringsutveksling mellom organisasjoner og mellom IMDi, kommuner og organisasjoner.

Integreringskonferansen ble avholdt i november. Hovedtema for konferansen var utdanning. IMDi har utarbeidet egne rapporter fra henholdsvis innspillmøtene og fra integreringskonferansen (se <https://nettsteder.regjeringen.no/integreringskonferansen/>).

Tilskudd til frivillige organisasjoner

IMDi forvalter økonomiske virkemidler som skal styrke frivillige organisasjoners rolle i integreringsarbeidet. I 2018 fordelte IMDi rundt 105,2 mill. kroner til frivillige organisasjoner, fordelt på seks tilskuddsordninger og seks øremerkede enkelttilskudd (se tabell 3-3-1). Disse tilskuddene søker å stimulere ulike typer frivillige organisasjoner og tiltak, og skal på hver sin måte bidra til å øke innvandreres deltakelse i både arbeids- og samfunnsliv.

Vi vil her beskrive de seks tilskuddsordningene hver for seg, og gjøre en vurdering av hvordan de bidrar til å øke målgruppens deltakelse i arbeids- og samfunnsliv. Tilskuddsordningenes formål danner grunnlaget for hvilke typer tiltak som støttes. Tiltak og prosjekter støttes ut i fra hvor godt de forventes å innfri målsettingene for tilskuddsordningene. Forskningslitteraturen på feltet gir kunnskap om forventede sammenhenger mellom tiltak og aktiviteter og deltakelse i arbeids- og samfunnsliv for personer omfattet av disse tiltakene og aktivitetene. Samlet vil dette kunne gi noen indikasjoner på antatt effekt av midlene på innvandreres deltakelse i arbeids- og samfunnsliv.

IMDi innhenter innspill fra organisasjoner og andre aktører.

I 2018 fordelte IMDi 105,2 mill. kr til frivillige organisasjoner.

Tabell 3-3-1: Tilskuddsordninger og enkelttilskudd til frivilligheten (over kap. 291 post 71). 2018

Tilskuddsordning	Innvilget beløp i mill. kroner
Tilskudd til lokale innvandrersorganisasjoner og frivillig virksomhet i lokalsamfunn (administreres av 20 kommuner)	11,13
Tilskudd til nasjonale ressursmiljø på integreringsfeltet (øremerket 16 navngitte mottakere over statsbudsjettet)	28,5
Tilskudd til informasjons- og veiledningstiltak rettet mot innvandrere	11,45
Tilskudd til integreringsprosjekter i asylmottak	16,1
Tilskudd til frivillige organisasjoners holdningsskapende/forebyggende arbeid mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse	18,7
Tilskudd til særlig utsatte innvandrergupper (øremerket tre navngitte mottakere over statsbudsjettet)	2
Øremerket enkelttilskudd i statsbudsjettet*	
Kristent Interkulturelt Arbeid (KIA) – språkopplæringsprogram	8
Kirkens Bymisjon Trondheim – Søster til søster	1,5
Født Fri	5
SOS barnebyer – prosjektet SAMMEN (integreringsprosjekt for enslige mindreårige asylsøkere)	2
Peacepainting	11
Kirkens Bymisjon i Bodø og Tromsø for arbeid med utvikling av kulturtilbud	0,3

* Mottakere og prosjekt navngitt i Innst. 16 S (2017–2018) og Innst. 400 S (2017–2018). Se også IMDIs tildelingsbrev 2018 og tillegg 1 og 3 til tildelingsbrev 2018.

Måloppnåelse kan deles inn i brukereffekter og samfunnseffekter. Frivillige organisasjoner får støtte til å gjennomføre konkrete aktiviteter i form av tiltak eller prosjekter. Brukereffekter er effekter på de som direkte berøres av tiltak, og kan være i form av endring i livssituasjon, atferd eller holdninger. Samfunnseffekter er hvordan brukereffektene i målgruppen påvirker utviklingen av samfunnet. Den sosiale kapitalen som tillit og samhold utgjør, er også en ressurs for samfunnet som helhet³.

Samfunnseffekter kan igjen ha effekt på aktuelle målgrupper. Et samfunn med økt tillit og samhold og bedre tilpasset en mangfoldig befolkning kan bidra til å øke innvandreres deltakelse i arbeids- og samfunnsniv. For eksempel ved at det blir mindre diskriminering i jobbmarkedet.

Tilskuddene til frivillige organisasjoner bidrar til å utløse arbeid og innsats utover det som dekkes av tilskuddsmidlene. Mye av arbeidet som gjøres av frivillige organisasjoner gjøres på frivillig basis, uten betaling. Tilskuddsmidlene har slik en utløsende effekt på frivillig innsats.

IMDis samlede rapportering for 2018 for alle tilskuddsordningene til frivillig virksomhet oversendes til departementet innen 1. juni 2019.

³ Ødegård, Guri (2010). *Foreningsliv i et flerkulturelt lokalsamfunn*. Rapport 2010–6. Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. Side 12–13.

Tilskudd til lokale innvandrersorganisasjoner og frivillig virksomhet i lokalsamfunn

Tilskuddsordningen administreres av 20 kommuner med et stort antall innbyggere med innvandrerbakgrunn⁴. Per 5. mars 2018 utgjorde innvandrerbefolkningen i disse 20 kommunene 514 660 personer (dvs. om lag to tredeler av innvandrerbefolkningen i Norge). Det gis støtte til a) drift av lokale innvandrersorganisasjoner og til b) aktivitetsstøtte til frivillig virksomhet i lokalsamfunn. I 2018 ble det satt av 11,13 mill. kroner til denne tilskuddsordningen.

Driftsmidler til lokale innvandrersorganisasjoner har som mål å styrke innvandreres deltakelse i organisasjonslivet og i sosiale nettverk. Aktiv inkludering i blant annet organisasjonslivet er i NOU 2017:2 nevnt som et viktig tiltak for å skape tillit og dempe potensialet for konflikt i polarisering⁵. Driftstøtten er også begrunnet ut i fra forskningen om sosial kapital. I forskning som benytter en nettverkstilnærming for å forstå lokale integrasjonsprosesser er begrepet «sosial kapital» sentralt. Sosial kapital er definert som ressurser i form av tillit, nettverk og normer for gjensidighet mellom individer og grupper⁶. Å bidra til at det utvikles tillitsfulle relasjoner mellom borgere er spesielt viktig i et stadig mer mangfoldige samfunn. Sammenbindende sosial kapital beskriver tette bånd til folk som er like en selv, som familie og nære venner. Brobyggende sosial kapital brukes til å beskrive relasjonsbygging og samarbeid med personer som er forskjellige fra en selv mht. etnisitet, språk, religion og ideologisk tilhørighet. Brobyggende sosial kapital kan bidra til å utvide sosiale nettverk og tillitsbånd til samfunnet for øvrig, og dermed bidra til økt integrering.

I 2017 søkte 177 lokale innvandrersorganisasjoner om til sammen 4,3 mill. kroner i driftsstøtte over denne ordningen. Av disse fikk 139 innvandrersorganisasjoner, med til sammen 13 113 medlemmer, innvilget driftsstøtte på 2,4 mill. kroner.

Driftsmidlene til lokale innvandrersorganisasjoner kan bidra til å skape arenaer hvor det kan skapes sammenbindende sosial kapital.

Innvandrersorganisasjoner som mottar driftsstøtte er i all hovedsak organisert rundt medlemmer med lik landbakgrunn. For at disse organisasjonene skal bidra til integrering, må de generere brobyggende sosial kapital. Det betyr at organisasjonene må bidra til at medlemmene også får kontakt med og knytter nettverk med personer og miljøer utover sin egen landbakgrunn.

Aktivitetstilskuddet til lokale innvandrersorganisasjoner og annen lokal frivillighet skal skape møteplasser og aktiviteter i lokalsamfunn på tvers av ulike grupper i befolkningen, og bidra til økt tilhørighet og tillit til det norske samfunnet. På den måten bidrar aktivitetstilskuddet til at det skapes brobyggende sosial kapital. Disse to tilskuddene er derfor nært forbundet, hvor driftstilskuddet kan bidra til at det skapes et utgangspunkt for økt deltakelse i storsamfunnet.

Tilskudd til lokale innvandrersorganisasjoner og frivillig virksomhet i lokalsamfunn:
11,13 mill. kr i 2018.

⁴ Disse kommunene er: Arendal, Bergen, Bodø, Bærum, Drammen, Fredrikstad, Gjøvik, Hamar, Kristiansand, Oslo, Sandefjord, Sandnes, Sarpsborg, Skedsmo, Skien, Stavanger, Tromsø, Trondheim, Tønsberg og Ålesund.

⁵ NOU 2017:2. *Integrasjon og tillit. Langsiktige konsekvenser av høy innvandring*. Side 186.

⁶ Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: the collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster.

I 2017 mottok kommunene 521 søknader på til sammen 30,5 mill. kroner om aktivitetsstøtte. Totalt ble det innvilget 374 søknader om tiltak på til sammen 8,4 mill. kroner. Lokale innvandrersorganisasjoner mottok rundt 36 prosent av aktivitetsstøtten. Rundt 110 000 personer deltok på disse tiltakene.

Tallrapporteringen over hvor mange medlemmer innvandrersorganisasjoner organiserer, og antall personer som har deltatt på aktiviteter i lokalsamfunn, viser den utløsende effekten av tilskuddet. Disse aktivitetene, og den direkte deltakelsen de har generert, er utløst av midlene som er gitt over denne ordningen. For å nå målet for tilskuddsordningen, må disse aktivitetene også ha ønskede effekter på deltakerne, såkalt brukereffekter. Forskingen gjengitt over peker på en sammenheng mellom typer tiltak og aktiviteter som er støttet og økt tillit og sosial kapital hos deltakerne i slike tiltak og aktiviteter. Det er derfor rimelig å forvente at tilskuddsmidlene har bidratt til å gi flere av deltakerne økt sosial kapital, og dermed bedre mulighet til å delta i arbeids- og samfunnsliv. Styrket tillit mellom ulike grupper i lokalsamfunnet vil ha positive effekter på lokalsamfunnet, for eksempel økt toleranse. At tilskuddet bidrar til å nå disse målene finner også støtte i ideas2evidence sin gjennomgang av tilskuddsordningen i 2017⁷. Kommunene vurderer også tilskuddsordningen for å være et viktig bidrag for å styrke innvandrerbefolkningens tillit og tilhørighet i det norske samfunnet. At kommunene aktivt samarbeider med innvandrersorganisasjoner kan bidra til å styrke organisasjonenes brobyggende rolle⁸.

Når det gjelder effekt på arbeidsliv, så viser forskning at innvandreres deltakelse i formelle og uformelle nettverk har positive effekter på muligheten for å komme over i arbeid. Uformell sosial kontakt med personer uten innvandrerbakgrunn bidrar til å skape tillit, og vil kunne gi innvandrere tilgang til lokale referanser som kan gjøre det lettere å komme inn på arbeidsmarkedet⁹. Slikt bekjentskap med norske venner vil også kunne bidra til å øke følelsen av tilhørighet til lokalsamfunnet, og være positivt for integreringen. Aktivitetene som tilskuddsmidlene genererer er viktige arenaer for etablering av slik kontakt mellom innvandrerbefolkningen og majoritetsbefolkningen¹⁰.

Tilskudd til nasjonale ressursmiljø på integreringsfeltet

Det gis driftstilskudd til organisasjoner som betegnes som nasjonale ressursmiljø på integreringsfeltet. Støtten øremerkes til den enkelte organisasjon over statsbudsjettet. I 2018 mottok 16 organisasjoner til sammen 28,5 mill. kroner i driftstøtte over denne tilskuddsordningen. Målet med tilskuddet er å medvirke til økt deltakelse i, og økt tillit til, samfunnet blant innvandrere og barna deres. Tilskuddet skal også bidra til at samfunnet får kunnskap om alle sider ved integreringsprosessen, også mulige utfordringer og hvordan disse kan håndteres, og skal medvirke til å gi alle de samme pliktene, rettighetene og mulighetene for å delta i samfunnet.

De nasjonale ressursmiljøene bidrar med å formidle erfaringer og synspunkter fra et bredt spekter av personer med innvandrerbakgrunn. Flere av organisasjonene har stor kapasitet til å mobiliserer deler av

Tilskudd til nasjonale ressursmiljø på integreringsfeltet:
28,5 mill. kr til 16 organisasjoner i 2018.

⁷ ideas2evidence-rapport 01:2018, side 85.

⁸ Bråten, Beret, Josefine Jahreie og Ragna Lillevik (2017). *Innvandrersorganisasjoners rolle i integrering*. Fafo-rapport 2017:9.

⁹ Søholt, Susanne, Kristian Rose Tronstad og Hild Marte Bjørnsen (2014). *Innvandrere og sysselsetting i et regionalt perspektiv. En kunnskapsoppsummering*. NIBR-rapport 2014:25, Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.

¹⁰ Bråten, Beret, Josefine Jahreie og Ragna Lillevik (2017). *Innvandrersorganisasjoners rolle i integrering*. Fafo-rapport 2017:75.

innvandrerbefolkningen, og dermed stort potensial for å påvirke deres deltakelse i, og tillit til, det norske samfunnet.

Tjenestene som mange av de nasjonale ressursmiljøene tilbyr sine brukere, som f.eks. jobbsøkerkurs, juridisk rådgivning, arbeidskvalifiserende tiltak og språkkurs, bidrar til å senke barrierer for brukernes deltakelse i arbeidslivet og samfunnet. Det arrangeres også dialogmøter med ulike statlige instanser for å styrke innvandrerbefolkningens tillit til disse, f.eks. barnevernet og helsevesenet. Flere organisasjoner er svært aktive i samfunnsdebatten, og bidrar til å løfte fram aktuelle problemstillinger på integreringsfeltet og formidler erfaringer fra innvandrere. Organisasjonene fungerer også som en viktig plattform, særlig for unge med innvandrerbakgrunn, og erfaring viser at deltakelse i samfunnsdebatten kan være et viktig springbrett for økt deltakelse på andre arenaer i samfunnet og i arbeidslivet. Ved å løfte fram utfordringer med diskriminering, kan man bidra til å senke barrierer for tillit og deltakelse. Informasjon og debatt om negativ sosial kontroll, som flere av organisasjonene jobber med, kan bidra til at flere får økt innsikt i egne rettigheter, som igjen kan øke disses deltakelse på flere arenaer.

De nasjonale ressursmiljøene har en brobyggende rolle mellom innvandrerbefolkningen og storsamfunnet. Det formidles kontakt og erfaringer fra innvandrere til myndighetene og samfunnet, og informasjon fra myndighetene formidles videre til de innvandrergrupper som de nasjonale ressursmiljøene er i kontakt med. De fungerer som viktige kontaktpunkter når det gjelder slik informasjonsutveksling. At de nasjonale ressursmiljøene samlet sett bidrar til å senke barrierer for deltakelse og bidrar til økt tillit til samfunnet blant innvandrere og deres barn støttes av funn i ideas2evidence sin gjennomgang av ordningen¹¹. De peker spesielt på flere organisasjoners bistand overfor enkeltpersoner og rollen som opinionsdanner i å påvirke holdninger og bygge ned barriere.

Tilskudd til informasjons- og veiledningstiltak rettet mot innvandrere

Ordningen skal bidra til å styrke frivillige organisasjoners arbeid med informasjon og veiledning til nyankomne innvandrere i lokalsamfunn. Tilskuddsordningen er todelt og gjelder støtte til 1) informasjon om det norske samfunnet rettet mot arbeidsinnvandrere og personer som ikke er omfattet av introduksjonsordningen, og 2) aktiviteter knyttet til intensjonsavtaler mellom IMDi og frivillige organisasjoner.

Under del 1 gis støtte til informasjonstiltak, slik som rettigheter og plikter i arbeidslivet, arbeidsmarkedsorientering, boliganskaffelse, offentlige tjenester, kvinnevern, barnevern, likestilling, diskriminering, ekteskapslovgivning og lokalt frivillig organisasjonsliv. Under del 2 kan organisasjoner som har intensjonsavtale søke støtte til inkluderings- og integreringstiltak i sine organisasjoner, metodeutvikling og kompetansebygging. Intensjonsavtaler ble fornyet med åtte organisasjoner for perioden 2018-2020. I tillegg ble det inngått en ny intensjonsavtale med Norges Frivilligsentraler, slik at antallet avtaler nå er ni¹².

¹¹ ideas2evidence-rapport 01:2018, side 69–70.

¹² Per i dag har IMDi intensjonsavtaler med ni frivillige organisasjoner: Frivillighet Norge, Norsk Folkehjelp, Norges Røde Kors, Den Norske Turistforening, Redd Barna, Norges Fotballforbund, Norges idrettsforbund, Norske Kvinners Sanitetsforening og Norges Frivilligsentraler.

**Tilskudd til
informasjons- og
veiledningstiltak
rettet mot
innvandrere:
11,45 mill. i 2018.**

Samlet bevilgning over ordningen for 2018 var på 11,45 mill. kroner, hvorav 4 mill. kroner kom i revidert nasjonalbudsjett. Det ble derfor lyst ut tilskuddsmidler over denne ordningen i to omganger. Til sammen mottok IMDi 108 søknader på denne tilskuddsordningen, med samlet søknadsbeløp på 36,5 mill. kroner. 40 prosjekter fikk tildelt støtte på til sammen 11,45 mill. kroner. Av dette fikk organisasjonene som har intensjonsavtale med IMDi tildelt 5,6 mill. kroner.

Avgjørende for at tiltakene skal lykkes i å nå fram med kunnskap og informasjon til målgruppene, er at de klarer å få til en god rekruttering av deltakere og å bygge et tillitsforhold til disse. Mange i de aktuelle målgruppene har lite kontakt med norske myndigheter, er utenfor arbeidslivet, snakker lite norsk, kjenner lite til det norske samfunnet, verdier osv.

Dette kan være kvinner som av ulike årsaker, f.eks. på grunn av store omsorgsoppgaver, ikke har fullført eller fått full effekt av introduksjonsprogram. Det kan også være arbeidsinnvandrere fra EØS-land med løs tilknytning til arbeidslivet og som uten rettigheter til norskopplæring dermed lett blir sosialt og økonomisk marginalisert. I dette er de frivilliges faglige og kulturspesifikke kompetanse, samt egen migrasjonserfaring, viktige faktorer. Videre har det stor betydning at dette er personer som har tillit i sine miljøer og nettverk. At et prosjekt lykkes med å rekruttere mange deltakere i de aktuelle målgruppene til aktivitetene sier noe om mulig effekt som kan komme ut av dette.

I tillegg til tillitsbygging, faglig kompetanse og tilpasning til målgruppene når det gjelder informasjonsbehov, kultur og språk, synes mange prosjekter å ha suksess med å kombinere øvrige tiltak med nettverksbygging, i form av selvhjelpsgrupper eller liknende. Flere prosjekter har særlig fokus på dette, f.eks. Caritas Bergen, Norsk Folkehjelp Oslo/Oasen, og Kirkens Bymisjon Bergen/Empo.

Et eksempel på prosjekt som har fått støtte, er Stella Røde Kors sitt prosjekt kvinnesenter i Vestfold. Prosjektet omfatter et generelt veiledningstilbud, ulike kurs med formål å styrke kunnskapen om det norske samfunnet og veiledning om utdanning og arbeidsliv. I tillegg får kvinnene som benytter senteret et sosialt nettverk. Arbeidspraksis gjennom samarbeid med bl.a. Sykehuset i Vestfold og Universitetet i Sørøst-Norge, kombinert med veiledning og oppfølging ved senteret, har ført til at flere deltakere har kommet ut i arbeid gjennom prosjektet.

At nyankomne får tilpasset veiledning og knytter nettverk vil bidra til å senke terskelen for deltakelse i samfunnet. Tilskuddsmidlene fordeles til mange ulike typer organisasjoner og har et stort geografisk nedslagsfelt. På denne måten treffer tilskuddsmidlene mange i målgruppen¹³.

Tilskudd til integreringsprosjekter i asylmottak i regi av frivillige organisasjoner

Formålet med tilskuddsordningen er å bruke ventetiden i asylmottaket best mulig og å forberede flyktninger på bosetting i kommunene. Målgruppen er beboere i asylmottak, primært de over 18 år. Tilskuddsordningen skal bidra

¹³ ideas2evidence-rapport 01:2018, side 98.

til økt kunnskap om det norske samfunnet gjennom deltakelse i lokale lag og foreninger og i tiltak som fremmer språkopplæring, kvalifisering og kunnskap om rettigheter og plikter. Det ble satt av 29 mill. kroner til tilskuddsordningen i 2018.

Det kom 98 prosjektsøknader fra 79 organisasjoner i 2018, med et samlet søknadsbeløp på 28,3 mill. kroner. Det ble innvilget totalt 16,1 mill. kroner til 80 prosjekter. I 2017 mottok IMDi 173 søknader på denne ordningen, med samlet søknadssum på 63,6 mill. kroner. Totalt 111 søknader ble innvilget i 2017, og samlet innvilget sum var på kr 28,65 mill. kroner. Nedgangen i søknadssum og innvilget sum skyldes at antall asylmottak ble redusert fra 69 i 2017 til 34 i 2018. Ytterligere seks mottak ble nedlagt i løpet av 2018.

Aktivitetene tilskuddsmidlene bidrar til å utløse, er et viktig supplement til asylmottakenes informasjons- og opplæringsprogram og bidrar på mange måter til økt kunnskap om det norske samfunnet, nettverksbygging og realitetsorientering. Prosjektene som har blitt igangsatt er av svært ulik karakter. Prosjektene er samlende, forebygger stress og konflikter ved å tilby en trygg plattform for relasjonsbygging internt i mottakene, samhandling og samarbeid på tvers av kjønn, etniske og religiøse skillelinjer også utenfor mottakene. De frivillige organisasjonene tilbyr som oftest aktiviteter utenfor mottaket, og dette, i seg selv, bedrer muligheten for økt deltakelse i arbeids- og samfunnsliv. Med denne tilskuddsordningen får beboerne dermed en bedre mulighet til å knytte nye kontakter og skape nettverk også utenfor mottaket.

Frivillige organisasjoner med kompetanse og erfaring innen friluftsliv og idrett tar beboere med på opplevelsesturer, svømming, klatring, trening og treff i nærmiljøet. Andre frivillige organisasjoner har arrangert ulike læringsaktiviteter med fokus på rettigheter og plikter og om forhold knyttet til arbeid, kompetansekrav og utdanning i Norge. Kvinnelige beboere i mottak har også deltatt i ulike aktiviteter i regi av kvinneorganisasjoner, som igangsetter tilbud med det siktemål å få med kvinner som ellers skulle bli sittende på mottak uten tilrettelagt tilbud.

Et eksempel som kan trekkes frem, er Vest-Agder Bygdekvinnelag som samarbeider med Lindland Gård om å bruke gården som en læringsarena med fokus på mestring og integrering. Dette er et lavterskeltilbud som gir kvinner muligheten til å fylle dagen med aktiviteter, både for å lære seg norsk, med særskilt fokus på uformell språktrening og den gode samtalen mellom beboere på asylmottaket og frivillige. Ulike aktiviteter som knytter seg til gårdsbruk bidrar til å bedre samfunnsforståelsen. De som deltar blir involvert og delt inn i ulike grupper, som følges av frivillige og tar opp temaer som likestilling i Norge, landbruk, matkultur og sunt kosthold.

Aktivering av beboere på mottak er viktig med tanke på den videre integreringsprosessen. Nettverkstilgang, motiverende aktiviteter og grunnleggende informasjon om det norske samfunnet vil gjøre beboerne bedre i stand til å øke sin samfunnsdeltakelse når de eventuelt blir bosatt.

Tilskudd til integreringsprosjekter i asylmottak i regi av frivillige organisasjoner:

16,1 mill. til 80 prosjekter i 2018.

Tilskudd til frivillige organisasjoners holdningsskapende/forebyggende arbeid mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse

Målet med ordningen er å forebygge negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse ved å endre holdninger og praksis i aktuelle miljøer. Gjennom dette vil man styrke unge i å ta selvstendige valg, til selv å bestemme om og med hvem de vil gifte seg, gi informasjon om helsetilbud til personer som har blitt kjønnslemlestet, og forebygge nye forekomster av kjønnslemlestelse.

Samlet bevilgning over ordningen for 2018 var på 19,9 mill. kroner, hvorav 10 mill. kroner kom i revidert nasjonalbudsjett. Det ble derfor lyst ut tilskuddsmidler over denne ordningen i to omganger. Til sammen mottok IMDi 145 søknader på denne tilskuddsordningen, med samlet søknadsbeløp på 55,6 mill. kroner. 59 prosjekter fikk tildelt støtte på til sammen 18,7 mill. kroner. 21 av disse prosjektene fikk midler i begge runder, hovedsakelig til oppskalering av eksisterende prosjekt.

Organisasjonene har fått støtte til ulike typer av informasjons- og endringsarbeid. Eksempler på tiltak er samtalegrupper for jenter/kvinner, og gutter/menn, dialog- og debattmøter for unge og voksne, foredrag, workshops, forumteater, empowerment-kurs og bok om seksualitet.

Negativ sosial kontroll kan være en barriere for fullverdig deltakelse i samfunnet, f.eks. gjennom å gi begrensninger for frivillig engasjement, og valg av og deltakelse i utdanning og arbeidsliv. Rettighetsinformasjon, myndiggjøring og opplysning er viktig for å støtte utsatte til å stå imot eller bryte ut av negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Fra forskning vet vi at organisasjonenes bidrag er særlig knyttet til det som kalles sammenbindende kraft, at enkeltpersoners sosiale nettverk og identitet kan bli styrket gjennom bl.a. samvær og erfaringsbasert kunnskap¹⁴. De kan også fungere som brobyggere gjennom formidling av alternative perspektiver og kunnskap, og som kontaktledd til viktige samfunnsinstitusjoner¹⁵. Dialog, tillit, tilstedeværelse og individuell oppfølging gir grobunn for en brobyggerrolle¹⁶. De frivillige organisasjonene når bredere ut til ulike grupper i innvandrerbefolkningen enn det myndighetene gjør. Slik er de et viktig supplement til offentlig innsats, både for personer som er utsatt og for å forebygge gjennom endring av holdninger og praksis. De bidrar også til å sette tematikken på dagsordenen i den offentlige debatten gjennom seminarer, bøker, kronikker og innlegg.

Tilskudd til særlig utsatte innvandrergrupper

Formålet med tilskuddsordningen er å skape arenaer for direkte kontakt med ulike innvandrergrupper. Tilskuddene ble øremerket den enkelte organisasjon over statsbudsjettet. Tre organisasjoner fikk støtte til tiltak som bidrar til myndiggjøring og integrering av utsatte innvandrergrupper, bygd på samarbeid med ressurspersoner og brobyggere i ulike minoritetsmiljøer. Eksempler på tiltak som er gjennomført er møteplasser for å forebygge

Tilskudd til frivillige organisasjoners holdningsskapende/forebyggende arbeid mot negativ kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse:

18,7 mill. til 59 prosjekter i 2018.

¹⁴ Putnam 2000 i Lidén og Bredal. *Fra særtiltak til ordinær innsats. Følgeevaluering av handlingsplanen mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet* (2013–2016), Institutt for samfunnsforskning Rapport 2017:1.

¹⁵ Ødegård et al. 2014 i Lidén og Bredal 2017.

¹⁶ Lidén og Bredal 2017.

isolasjon og utenforskap blant nyankomne flyktninger og individuell veiledning og gruppeaktiviteter for innvandrerkvinner om temaene tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, Hiv/Aids, barnevernet, barneoppdragelse og ekstremisme.

Øremerket tilskudd

Seks organisasjoner fikk øremerket enkelttilskudd over statsbudsjettet. Med enkelttilskudd menes at de ikke faller under noen tilskuddsordning. Kristent Interkulturelt Arbeid (KIA) fikk midler til språkopplæringsprogram for innvandrerkvinner. Kirkens Bymisjon Trondheim fikk midler til sitt prosjekt *Søster til søster*, som er et voldsforbyggende prosjekt som har som mål å lindre, avdekke og forhindre vold i nære relasjoner. Stiftelsen Født Fri fikk midler til oppstart og drifting av stiftelsen. SOS barnebyer fikk midler til prosjektet SAMMEN integreringsprosjekt for enslige mindreårige asylsøkere, som har som mål å gjøre det lettere for unge flyktninger og enslige mindreårige å bli kjent med jevnaldrende norske ungdommer. Peacepainting får midler til drift, og bruker kunstverksteder som arena for integreringsarbeid. Kirkens Bymisjon i Bodø og Tromsø fikk midler for arbeid med utvikling av kulturtilbud for rus- og gatemiljøet i Bodø og Tromsø.

Negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse

IMDi bidrar i regjeringens satsing mot vold og overgrep gjennom forebyggende arbeid mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Negativ sosial kontroll er ulike former for oppsyn, press, trusler og tvang som utøves for å sikre at enkeltpersoner lever i tråd med familiens eller gruppens normer. Kontrollen kjennetegnes ved at den er systematisk og kan bryte med den enkeltes rettigheter i henhold til bl.a. barnekonvensjonen og norsk lov. Tvangsekteskap er ekteskapsinngåelse der en eller begge ektefellene ikke har mulighet til å velge å forbli ugift uten å bli utsatt for vold, frihetsberøvelse, annen straffbar eller urettmessig atferd eller utilbørlig press. Kjønnslemlestelse er et inngrep i en kvinnes kjønnsorgan som skader kjønnsorganet eller påfører det varige forandringer. Negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse kan forekomme blant nyankomne flyktninger, innvandrere og i lukkede trossamfunn. Å forebygge at personer blir utsatt for negativ sosial kontroll fra familie eller andre, fremmer deres rett til å ta selvstendige valg om utdanning, ektefelle og yrkesliv, og å delta i samfunnet.

IMDis arbeid som pådriver og samordner på området

IMDi bidrar med kompetanseheving og samordning på en rekke arenaer. Kompetanseheving til tjenesteapparatet i kommunene for arbeid med enkeltpersoner, familier og miljøer er nødvendig for å sikre bedre forebygging og for god håndtering av aktuelle saker. IMDi er ansvarlig for samordning av andre direktorat med tiltak i handlingsplanen mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse, og bidrar med kunnskapsformidling nasjonalt og regionalt som arrangør, samarbeidspart og bidragsyter.

Forskningsbasert kunnskap blir formidlet på seminarer, konferanser og digitale plattformer. I 2018 bestilte IMDi rapporten *Migrasjon, foreldreskap og sosial kontroll* fra Fafo. IMDi utviklet også nettportalen Nora om negativ sosial kontroll, som samler informasjon om hjelpetilbudet, og legger til rette

IMDi arbeider med forebygging og håndtering av negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse.

for opplæring og erfaringsdeling for ulike målgrupper, herunder ungdommer, og de som møter utsatte personer profesjonelt, uformelt eller gjennom frivillig arbeid.

IMDi bidrar også med veiledning i enkeltsaker både i andre- og førstelinje. Som medlem i det nasjonale tverretatlige fagteamet *Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll* (Kompetanseteamet) gir IMDi veiledning til kommuner i saker som gjelder utsatte nyankomne flyktninger som skal bosettes, eller som flytter fra en kommune til en annen etter å ha blitt bosatt. IMDi besvarer også spørsmål fra ungdom på svartjenesten ung.no.

IMDi har faglig oppfølging av både minoritets- og integreringsrådgivere. Minoritetsrådgivere ved et utvalg ungdoms- og videregående skoler, og integreringsrådgivere på fire utenriksstasjoner, er viktige formidlere av erfaringsbasert kunnskap fra arbeid med enkeltsaker.

Deltakelse i regionale nettverk, seminarer og konferanser

IMDis regionkontor deltar aktivt i regionale nettverk som for eksempel Østlandsnettverket og Regionnettverket. Deltakere er som regel ansatte i Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir), Utlendingsdirektoratet (UDI), Kompetanse Norge, NAV, fylkesmannen, regionale ressursentre om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS), fylkeskommuner, barnevern, helse og politi. I nettverkene deler man erfaringer og samarbeider om aktiviteter for kompetanseheving om vold i nære relasjoner og negativ sosial kontroll. IMDis vurdering er at nettverksarbeidet fungerer godt, da de bidrar til å sette negativ sosial kontroll på dagsordenen. Samarbeidet i nettverkene har blant annet den effekt at kompetansehevingen blir mer helhetlig og målgruppen bredere, enn om hver aktør hadde holdt egne arrangementer.

I 2018 har IMDi vært arrangør av, samarbeidspart for, og bidragsyter på en rekke kurs, seminarer og konferanser. Målgrupper har vært de som jobber med innvandring og integrering, og ansatte i tjenesteapparatet som er i kontakt med og skal bistå personer som utsettes for negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Dette inkluderer ordførere, rådmenn, programrådgivere, flyktningkonsulenter, og ansatte i Bufetat, helse- og omsorgstjenesten, barnevernstjenesten, NAV, politiet, fylkesmannsembetene, UDI, asylmottak og omsorgssentra, frivillige organisasjoner, høyskoler, forskningsmiljøer, arbeidsgivere m.fl. Elever ved videregående skole og i voksenopplæringen har også vært i målgruppen.

Det er stor interesse for disse arrangementene, og deltakerne opplever disse som nyttige for sitt arbeid. IMDis erfaring er at det er økt kompetanse og økt fokus på det forebyggende arbeidet mot negativ sosial kontroll i det kommunale og fylkeskommunale tjenesteapparatet.

Eksempler på type arrangementer IMDi har arrangert eller bidratt i:

- Seminaret *Er du bekymret, ikke reis! Hvordan kan vi fange opp og bistå unge i Norge som frykter tvangsekteskap eller å bli etterlatt i utlandet mot sin vilje* er gjennomført to ganger i samarbeid med hhv. Regionnettverket og Østlandsnettverket. Seminaret tar opp hvordan å

Nettverk, seminarer, kurs og konferanser er viktige i arbeidet med forebygging og håndtering av negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse.

jobbe tverretattlig for å forhindre utreise fra Norge ved bekymring for en ungdom.

- En todagers konferanse om tvangsekteskap, negativ sosial kontroll og kjønnslemlestelse med 170 deltakere i regi av Regionnettverket.
- Regional konferanse om negativ sosial kontroll med 170 deltakere fra ulike etater og frivillige organisasjoner, i regi av IMDi, RVTS sør, Senter for likestilling, Hjelpeskilden og stiftelsen Født Fri.
- Kurs på Sørlandske lærerstevne om negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Her samles alle lærere i grunn- og videregående skole og barnehage, og SFO-ansatte i Agder. Tilbakemeldingene har vært positive, det vil også komme en evaluering av kurset.
- Filmen *Hva vil folk si* med påfølgende gruppediskusjoner, er vist til elever i videregående skoler i Oslo, Hamar, Lillehammer og Gjøvik og elever ved voksenopplæring i samme distrikt. Filmen handler om en unge jente som blir utsatt for negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og ufrivillig etterlatt i utlandet, og hennes kamp for å bli fri.

Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll

Kompetanseteamet består av representanter fra Arbeids- og velferdsdirektoratet, Bufdir, Helsedirektoratet, IMDi, Politidirektoratet og UDI. Fagteamet bistår hjelpeapparatet i konkrete saker som omhandler tvangsekteskap, kjønnslemlestelse eller andre former for æresrelatert vold. Kompetanseteamet veileder både første- og andrelinjetjenestene, for eksempel politi, barnehager, skoler, asylmottak, helsestasjoner, barnevernstjenesten, krisesentre, norske utenriksstasjoner og UDI. Utsatte over 18 år kan også ta kontakt for å få hjelp.

IMDis representant i Kompetanseteamet veileder og støtter ansatte i kommuner som jobber i førstelinjetjenesten, eksempelvis saksbehandlere i flyktningetjenesten, veiledere i introduksjonsprogram eller ansatte i barnevernet med ansvar for enslige mindreårige. I 2018 bidro IMDi med veiledning i 46 saker. Sakene dreier seg i hovedsak om flyktninger som er deltakere i introduksjonsprogram og som er utsatt for negativ sosial kontroll, trusler om vold og frihetsberøvelse. Politiet er en viktig samarbeidspart for IMDi i dette arbeidet, da de må foreta sikkerhetsmessige vurderinger av bostedet.

Ung.no

IMDi bidrar til Kompetanseteamets svar på spørsmål om tvangsekteskap og negativ sosial kontroll på nettstedet ung.no, en offentlig informasjonskanal til ungdom i alderen 13-20 år. Temaer kan være kjærestar, foreldre, seksualitet, utenlandsreiser m.m. I tillegg kan ungdom lese artikler om ulike temaer og få informasjon om sine rettigheter og aktuelle hjelpetilbud. I 2018 har IMDi svart på 111 spørsmål, primært knyttet til negativ sosial kontroll og norsk identitet.

Handlingsplan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse (2017 – 2020)

Regjeringens *Retten til å bestemme over eget liv. Handlingsplan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse (2017-2020)* (heretter kalt handlingsplanen) er et viktig virkemiddel i IMDis forebyggende arbeid. IMDi har ansvar for implementering av seks av tiltakene og bidrar i

Kompetanseteamet
bistår og veileder
hjelpeapparatet.

ytterligere 11 tiltak i samarbeid med ansvarlig direktorat. Fram til august 2018 koordinerte IMDi handlingsplanen i samarbeid Bufdir og Helsedirektoratet. Etter en omorganisering av arbeidet har Kunnskapsdepartementet overtatt koordineringen, mens IMDi har ansvar for orienterings- og samordningsmøter med direktoratene med tiltak i handlingsplanen. IMDi har også ansvar for faste møter med referansegruppen for handlingsplanen, og gjennomførte tre innspillmøter i 2018.

I 2018 har IMDi mottatt flere tilleggsoppdrag i arbeidet mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Under redegjør vi for tiltakene i handlingsplanen som IMDi har ansvar for og nye oppdrag.

Tiltak 18. Styrke informasjon om negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse.

18a) Gjennomføre kampanjer

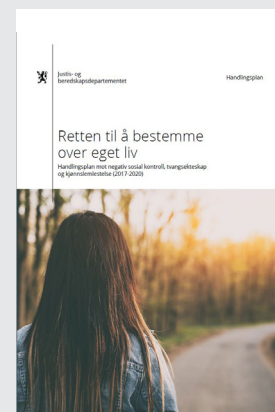
IMDis kampanje «Ditt eget valg»: I 2018 produserte Small Film tre kampanjefilmer på oppdrag fra IMDi. Formålet var å informere unge om hvor de kan henvende seg dersom de er utsatt for negativ sosial kontroll, redde for å bli sendt til utlandet eller redde for å bli tvangsgiftet. Filmene ble lansert på Facebook, Instagram, YouTube og imdi.no/dittegetvalg.no våren 2018.

Filmene nådde et stort antall ungdommer på sosiale medier, noe som viser at kampanjen har vært vellykket. Det var flest visninger på Snapchat, der tilsammen ca. 2,3 millioner så filmene i løpet av kampanjeperioden. Under kampanjen registrerte Røde Kors-telefonen større pågang på telefon og chat med spørsmål om negativ sosial kontroll. Dette tyder på at ungdom i målgruppa ikke bare har sett filmene, men også gått videre for å få råd og veiledning. Minoritetsrådgivere melder om at filmene har vært nyttige i deres arbeid med bevisstgjøring av ungdommer, og i samtalegrupper med elever om retten til å ta egne valg.

Røde Kors-telefonens kampanje «Etterlatt i utlandet»: I 2018 støttet IMDi også kampanjer i regi av Røde Kors-telefonen om tvangsekteskap og kjønnslemlestelse, i samarbeid med Papaya reklamebyrå, gjennom tilskuddsordning for frivillige organisasjoners holdningsskapende og forebyggende arbeid mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Første kampanje ble gjennomført i 2016, som ble videreført i 2017 og 2018 med midler fra IMDi.

Kampanjen *Etterlatt i utlandet* gikk på Facebook i juni. Slagordet for kampanjen var *Snakk med noen du stoler på. Det er enklere å få hjelp før du reiser!*. Landingssiden for kampanjen var <https://rodekorstelefonen.no/etterlatt-i-utlandet/>. Målet var å forebygge at unge ble etterlatt i utlandet mot sin vilje, og å sette temaet på dagsorden. Målgruppen var barn og unge mellom 13-23 år med tilknytning til landene Somalia, Irak, Kurdistan, Marokko, Pakistan, India, Afghanistan, Libanon, Syria og India

Kampanjen ble vist 602 784 ganger til 38 000 individuelle personer på Facebook. Disse foretok 61 194 handlinger (likes, reaksjoner, kommentarer og aktive klikk for å starte kampanjefilmen). 3 689 ganger klikket noen seg inn fra annonsen til kampanjenettetsiden. De aller fleste som så kampanjen var unge mellom 13 og 23 år. Røde Kors-telefonen skrev kronikken «*Alt annet*

IMDi har ansvar for implementering av seks av tiltakene i handlingsplanen og bidrar i ytterligere 11 tiltak.

enn ferie» i NRK Ytring, og ble intervjuet i radio og artikler om etterlatte barn i utlandet og «skje-metoden» på flyplasser i andre medier i juni.

Nettportalen Nora

I juli 2018 fikk IMDi i oppdrag å utvikle en nettportal om negativ sosial kontroll for å samle informasjon om det offentliges innsats på feltet, gi utsatte personer oversikt over hjelpetilbudet, og legge til rette for opplæring og erfaringsdeling for de som møter utsatte personer profesjonelt eller gjennom frivillig arbeid.

Etter en kartlegging av eksisterende nettressurser og udekte behov, besluttet IMDi å utvikle nettportalen Nora. IMDi har lagt vekt på innspill fra brukere (ungdom og ansatte i hjelpeapparatet) om design og innhold. Ungdom er prioritert målgruppe, og ansatte i skole og hjelpeapparat er sekundære målgrupper. På portalen formidles historier fra virkeligheten om unge som lever under press, og informasjon om rettigheter og hvem man bør kontakte for å få hjelp. Ambisjonen er å formidle engasjerende historier som åpner for diskusjon, og kommunisere på en måte som utsatte personer oppfatter som relevant. Nettportalen formidler også veiledningsmaterieell for ansatte i hjelpeapparatet. Nettportalen ble lansert 6. februar 2019.

Tiltak 19. Øke informasjonsarbeid til utsatte om deres rettigheter

I 2018 mottok 59 prosjekter støtte fra IMDis tilskuddsordning for frivillige organisasjoners holdningsskapende og forebyggende arbeid mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse (se omtale tidligere i kapitlet). I rundskrivet for tilskuddsordningen er informasjonsarbeid om utsattes rettigheter tatt inn som delmål. I 2018 hadde 43 prosjekter informasjonsarbeid om utsattes rettigheter som et delmål.

Tiltak 24b) Videreutvikle ordningen med minoritetsrådgivere på skoler

Minoritetsrådgiverne arbeider både på individ- og systemnivå. De bidrar til å styrke kompetansen i skolesektoren om negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse, og anvender ulike metoder for å bevisstgjøre elever i målgruppa om rettigheter, det å ta egne valg, seksualitet, konflikthåndtering, kjærlighet og ekteskap. Minoritetsrådgiverne er også tilgjengelige for elever for individuelle samtaler og oppfølging, dersom de er bekymret eller utsatt for press og tvang i forbindelse med ekteskap og relatert problematikk.

Det fremgår både av rapporter og dialog med skoleledelse og skoleeiere at de er svært positive til minoritetsrådgivernes arbeid¹⁷. Skoleeiere framhever minoritetsrådgiveres betydning for den enkelte elev, og deres bidrag til skolemiljøet og undervisningen. Minoritetsrådgiverne er en etterspurt ressurs og bidrar som innledere på seminarer i regi av eksempelvis høyskoler, universitet, offentlige hjelpetjenester og frivillige organisasjoner.

Ved utgangen av 2018 var det totalt 30 minoritetsrådgivere som dekket fem ungdomsskoler, 23 videregående skoler og to veiledningssentre. I 2017 var det totalt 20 minoritetsrådgivere fordelt på fire ungdomsskoler, 15 videregående skoler og ett veiledningssenter.

www.imdi.no/nora

¹⁷ Bredal, Anja (m.fl.) (2015). *Et blikk inn i skolen. Minoritetsrådgivere sett fra brukeres ståsted*. Fafo-rapport 2015:40.

Tabell 3-3-2: Antall saker rapportert inn av minoritetsrådgiverne. 2013–2018.

Kategori	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Negativ sosial kontroll	79	47	56	116	104	153
Trusler/vold	77	64	39	73	73	61
Frykt for tvangsekteskap	29	27	30	35	25	19
Etterlatt i utlandet	12	8	9	10	20	10
Frykt for å bli etterlatt i utlandet	10	5	6	11	11	20
Gjennomført tvangsekteskap	9	3	6	6	4	5
Gjennomført kjønnslemlestelse	1	3	1	6	2	8
Frykt for kjønnslemlestelse	4	0	0	4	0	1
Frykt for tvangsekteskap og kjønnslemlestelse	1	0	0	0	0	2
Totalt	222	157	147	261	239	279

I 2018 rapporterte minoritetsrådgivere om totalt 279 saker, fordelt på ulike typer saker og problemstillinger. Dette er en økning på 40 saker, om lag 17 prosent fra 2017. Økningen gjaldt hovedsakelig negativ sosial kontroll på 153 saker. Økningen kan ha sammenheng med styrking av antall minoritetsrådgivere, arbeid tilknyttet negativ sosial kontroll, stor medieoppmerksomhet, kampanjer på sosiale medier, og andre sterke stemmer i den offentlige debatten¹⁸.

Videreutvikling av ordningen pågår, og i juli 2018 fikk IMDi to tilleggsoppdrag om hhv. å rekruttere flere minoritetsrådgivere og å utrede hvordan ordningen best kan videreutvikles på sikt:

- I løpet av høsten ble det rekruttert 13 nye minoritetsrådgivere, deriblant tre som ble ansatt på skoler i Troms og Finnmark, fylker som tidligere ikke har hatt minoritetsrådgivere. Ved utgangen av 2018 var det rekruttert minoritetsrådgivere i alle fylker unntatt Møre og Romsdal.
- IMDi og Udir har samarbeidet om å vurdere tre alternative modeller for ordningens framtidige organisering, kompetansekrav og faglig utvikling, som ble levert til Kunnskapsdepartementet i januar 2019.

Tiltak 24d) Videreutvikle ordningen med integreringsrådgivere ved utenriksstasjoner

Integreringsrådgiverne er ansatt som spesialutsendinger fra Utenriksdepartementet (UD), med IMDi som faglig ansvarlig direktorat. De arbeider ved utenriksstasjonene i Ankara, Amman, Islamabad og Nairobi. I tillegg har de en veiledningsplikt for ambassader som ikke har integreringsrådgivere. Integreringsrådgiverne arbeider med problemstillinger knyttet til negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Mandatet for integreringsrådgiverordningen ble revidert i første halvår (jf. handlingsplanen). Bl.a. er

I 2018 ble det rekruttert 13 nye minoritetsrådgivere.

¹⁸ Kategorien negativ sosial kontroll, som tidligere het ekstrem kontroll, har blitt endret for å reflektere nåværende handlingsplans terminologi.

deres operative landansvar, og det regionale veiledningsansvaret overfor andre stasjoner gjennomgått. Integreringsrådgiverne gir råd og veiledning til utsatte personer som befinner seg i utlandet, og til tjenesteapparatet i Norge.

I 2018 rapporterte integreringsrådgiverne om 214 nye saker, en økning fra 180 saker i 2017. Dette er økning på 34 saker, om lag 19 prosent fra 2017.

Saker om personer som er etterlatt i utlandet økte fra 65 i 2017 til 121 i 2018. Det er en todelt årsak til økningen i antall ufrivillig etterlatte personer som søker hjelp av utenriksstasjoner. Kampanjer og økt oppmerksomhet i media øker kunnskap om mulighet for hjelp, og flere tar derfor kontakt. Eksempler på dette er IMDi's kampanje «Ditt eget valg», Røde Kors-kampanjen «Etterlatt i utlandet», statsrådenes «beredskapsbrev» før sommeren til kommuner, fylker og fylkesmenn, og kompetanseheving av elever og ansatte i skoler og offentlige tjenester. Dette kan ha bidratt til sterkere bevissthet/kunnskap blant barn og unge, og til at flere ber om råd/hjelp. Tilsvarende kan handlingsplanen og satsingen på å styrke kompetansen i skolesektoren og andre tjenester ha bidratt til at flere saker avdekkes og at flere fanges opp av skoleansatte og andre. I tillegg ser vi at en del av sakene i 2018 omfatter flere store søskenflokker.

I likhet med tidligere år gjelder en overvekt av sakene personer med bakgrunn fra Somalia. Samtidig er det en økning i saker som gjelder personer med bakgrunn fra Irak, de palestinske territoriene og Russland (Tsjetsjenia). Sakene gjaldt også personer med bakgrunn fra Syria, Afghanistan, Pakistan, Tyrkia, Sudan, Etiopia og Iran.

Det har vært stor oppmerksomhet i mediene de siste par årene om ungdommer som har blitt sendt ut av Norge for opphold på såkalte «koranskoler» en form

Integreringsrådgivere arbeider ved fire utenriksstasjoner og dekker åtte land.

Tabell 3-3-3: Antall saker rapportert inn av integreringsrådgiverne. 2013–2018.

Kategori	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Andre familierelaterte saker	31	38	58	42	34	29
Frykt for tvangsekteskap	37	33	34	38	36	24
Etterlatt i utlandet	25	28	36	56	65	107
Trusler/vold	18	15	13	28	18	20
Gjennomført tvangsekteskap	8	13	6	13	4	5
Frykt for å bli etterlatt i utlandet	3	2	4	20	21	25
Negativ sosial kontroll	1	5	2	2	1	4
Frykt for kjønnslemlestelse	1	2	1	3	1	0
Totalt	124	136	154	202	180	214

for korreksjonsanstalter i Somalia, hvor de blir holdt innesperret og utsatt for vold. Tematikken ufrivillig etterlatt i utlandet fikk også mye medieomtale våren 2018. Regjeringen fulgte opp med en tiltakspakke for bistand og oppfølging, og Stortinget med tolv anmodningsvedtak med tiltak mot negativ sosial kontroll. IMDi ble involvert i oppfølgingen gjennom ulike oppdrag:

- For å få bedre rutiner for informasjon og varsling mellom politi, skole og hjelpetjenester utarbeidet IMDi et forslag til rutinebeskrivelse i saker ved bekymring for utenlandsreise for personer over 18 år, i samarbeid med Arbeids- og velferdsdirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Helsedirektoratet, Politidirektoratet, Utlendingsdirektoratet, Utdanningsdirektoratet og Statens sivilrettsforvaltning.
- IMDi har bidratt i Bufdirs arbeid med å oppdatere Retningslinjen om etterlatte barn i utlandet i tråd med gjeldende regelverk og rutiner (jf. tiltak 7 i handlingsplanen).
- IMDi samarbeider med Statens sivilrettsforvaltning i arbeidet med en veileder som skal bidra til bedre informasjonsflyt mellom domstol, politi, helse, utlendingsmyndighet og vergemålsmyndighet (jf. tiltak 22c i handlingsplanen).
- IMDi gjennomførte en informasjonskampanje for ungdom om hvordan søke hjelp (se omtale av kampanjen «Ditt eget valg» over).
- IMDi har gjennomført dialog med et lite utvalg ansatte i fem kommuner om negativ sosial kontroll og oppfølging av unge som returnerer fra ufrivillige utenlandsopphold. Dette for å få innsikt i erfaringer og utfordringer, og å samtidig øke bevisstheten om denne tematikken. Arbeidet inngår som del av et større arbeid i regi av Kunnskapsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet, for å få økt kunnskap om hvordan hjelpeapparatet møter utsatte unge, og hvor målet er å styrke oppfølgingen av unge som har returnert til Norge.

Kompetanseheving av tjenesteapparatet er en av hovedoppgavene til integreringsrådgiverne. En viktig målsetting med integreringsrådgivernes formidling i Norge er å øke kunnskapen om negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse hos ansatte i hjelpeapparatet. Dette innebærer blant annet kunnskap om hvordan følge opp utsatte personer og hvordan forebygge ufrivillige reisertil utlandet. Treganger i åreter integreringsrådgiverne i Norge for å bygge kompetanse hos ansatte i tjenesteapparatet i Norge. Kompetanseheving skjer i samarbeid med IMDis regionkontorer og samarbeidspartnere i IMDi og UDs nettverk. Integreringsrådgiverne har jevnlig erfaringsutveksling med minoritetsrådgiverne og Kompetanseteamet. Dette bidrar til å styrke den helhetlige forståelsen av negativ sosial kontroll som fenomen. IMDi har mottatt tilbakemeldinger på at kompetansehevingen vurderes som verdifull av hjelpeapparatet. Det har også vært gjennomført dialogmøter med frivillige organisasjoner.

Tiltak 27. Styrke nasjonalt og internasjonalt samarbeid for utveksling av kunnskap og erfaringer

27a) Øke erfarings- og kunnskapsutvekslingen mellom innvandrersamfunnsorganisasjoner, ressurspersoner og myndighetene

I 2018 har IMDi hatt møte med samarbeidspartnerne Utenriksdepartementet, Bufdir, Helsedirektoratet og Utdanningsdirektoratet. Det er utarbeidet en skisse til opplegg for erfarings- og kunnskapsutveksling i ulike deler av landet. Aktuelle temaer er skole-hjem-samarbeid, barnevernet, helsetjenester, negativ sosial kontroll, konsulær bistand, etterlatte barn i utlandet og lover om tvangsekteskap og kjønnslemlestelse.

Helsedirektoratet og IMDi bidro i en dialogkonferanse om interkulturell forståelse, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll, i regi av organisasjonen Info123 i november. Deltakere var ressurspersoner fra det somaliske miljøet, frivillige organisasjoner og enkelte moskeer fra forskjellige deler av landet, og Federation of Somali Associations Netherlands (FSAN). Helsedirektoratet og IMDi informerte om myndighetenes arbeid mot vold i nære relasjoner, herunder også negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse, og særskilte utfordringer knyttet til barn og unge som blir etterlatt i utlandet.

IMDi samlet 22 frivillige organisasjoner til erfaringsdeling fra prosjektarbeidet i desember (prosjekter som fikk støtte gjennom ordningen). Deltakere var mottakere av tilskudd til frivillige organisasjoners holdningsskapende og forebyggende arbeid mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Formålet med møtet var erfaringsdeling mellom organisasjonene, presentasjon av tiltak mot negativ sosial kontroll i regjeringens integreringsstrategi, og informasjon om ny tilskuddsordning for 2019. Det er stor interesse for å delta i møter, samlinger og seminarer. Organisasjonene delte positive erfaringer med ulike typer av tiltak, som å støtte personer som er rollemodeller for andre, lavterskel-hjelpetilbud for enkeltpersoner, og informasjons- og dialogtiltak. Flere pekte på at holdningsendring tar tid og krever langsiktig innsats. Organisasjonene mente at det fortsatt er behov for kompetanseheving av instanser som bl.a. NAV, barnevern og helse. Flere ønsker å samarbeide mer med videregående skole for å møte ungdommer, lærere og foreldre.

27b) Øke erfarings- og kunnskapsutveksling internasjonalt

I 2018 har IMDi delt erfaringer fra arbeidet mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse med hhv. svenske myndigheter i Bufdir og med nederlandske myndigheter i Utenriksdepartementet. IMDi deltok på konferansen «Policy for Progress: Ending Female Genital Mutilation and Forced Marriage» i London i november, arrangert av britiske myndigheter og Europarådet. Organisasjonene Født Fri, Info123, Minotenk og Røde Kors-Telefonen om tvangsekteskap og kjønnslemlestelse fikk støtte av IMDi til å delta med en representant hver.

Områdesatsing

Myndighetene har i flere år brukt områdesatsinger som et virkemiddel for å bedre levekår i utsatte områder. Levekårsutfordringer er ofte sammensatte og har komplekse årsaker. Dette fordrer en helhetlig tilnærming der flere sektorer jobber sammen samtidig. I områdesatsinger jobber kommune og stat koordinert og på tvers av sektorer. Innsatsen skal gi områdene både fysiske og sosiale løft. I 2018 har det foregått følgende områdesatsinger i Oslo hvor IMDi har bidratt med tilskuddsmidler og faglig innsats:

- Groruddalssatsingen (2017–2026)
- Oslo sør-satsingen (2018–2026)
- Områdesatsing indre Oslo øst (Områdeløft Tøyen og Grønland 2013–2018)
- Grønlandssatsingen (2017–2018)

IMDi har lang erfaring med områderettede innsatser, primært knyttet til langsiktige og forebyggende tiltak. Fokuset i satsingene har særlig handlet

Områdesatsing bidrar til å løfte utsatte byområder, med langsiktig og koordinert innsats.

om å bedre barn og unges oppvekstvilkår, men er også rettet inn mot økt sysselsetting, bedre folkehelse, økt deltagelse, inkluderende bomiljøer og kriminalitetsforebyggende arbeid.

Mange av innbyggerne i satsingsområdene har innvandrerbakgrunn. Vi vet samtidig at innvandrerbefolkningen i gjennomsnitt har lavere inntekt og kommer dårligere ut på en rekke levekårsområder enn den øvrige befolkningen. IMDi's erfaringer og integreringsfaglige kompetanse blir derfor viktig når levekårsarbeid og integrering må sees i sammenheng. IMDi bidrar også til fagutvikling gjennom å være involvert i ulike referansegrupper og prosjekter som er tematisk relevante for områdesatsingene. Vi sammenstiller, analyserer og formidler kunnskap som vi har opparbeidet gjennom satsingene. Vi bruker også kunnskap fra områdesatsingene inn i annen fagutvikling, slik som direktoratets arbeid med forebygging av utenforskap og polarisering.

IMDi erfarer at områdesatsingens metodikk har en forebyggende effekt på levekårsutfordringer. Tiltakene i de ulike områdesatsingene er godt innarbeidet og det rapporteres jevnt over om god framdrift i satsingene. De statlige samarbeidspartnere trekker fram forhold som økt tverrsektoriell kompetanse, større nettverk, at satsingene bidrar til en mer helhetlig tilnærming lokalt og på statlig nivå, og at virkemidler sees mer i sammenheng. Samtidig oppleves tverrsektorielt samarbeid som både utfordrende og utviklende for alle aktørene som deltar.

Groruddalssatsingen (2017–2026)

Groruddalssatsingen skal bidra til varige forbedringer av tjenester og nærmiljøkvaliteter i områder der behovene er størst, slik at flere beboere i disse områdene blir økonomisk selvstendige og aktive deltakere i lokalsamfunn og storsamfunn. Hovedmålet er delt i mål for delprogram nærmiljø, delprogram sysselsetting og delprogram oppvekst og utdanning. IMDi deltar i to av programområdenes arbeid.

I delprogram sysselsetting sitter IMDi i programstyret, i arbeidsgruppe for norskopplæring og som observatør i styret til *Felles introduksjonsprogram*. Arbeidsgruppen for norskopplæring har blant annet sett på hvilke momenter og anbefalinger delprogrammet skal jobbe videre med for å sikre god norskopplæring. *Felles introduksjonsprogram* er et forsøk på å organisere arbeidet med introduksjonsprogrammet på tvers av de fire bydelene i Groruddalen, hva gjelder personellressurser, kompetanse og ledelse. I disse sammenhengene har IMDi bidratt med kunnskap og erfaring om målgruppen, formidling av ny forskning på fagfeltet og eksempler på god praksis.

I 2018 jobbet partene i *Felles introduksjonsprogram* med flere forstudier, forprosjekter og igangsatte prosjekter for å få opp kunnskap om tiltak som gir høyere overgang til arbeid og tiltak. Målet er varige systemendringer for økt tilknytning til arbeidslivet. IMDi har hatt et særlig fokus på å koble prosjekter og tiltaksutvikling i Groruddalen opp mot nasjonal fagutvikling. Eksempelvis har *Felles introduksjonsprogram* fått kommunale utviklingsmidler til å delta som caseprosjekt i IMDi's treårige metodeforskningsprosjekt *Hvordan kan Supported Employment anvendes i arbeid med kvalifisering og sysselsetting av flyktninger og innvandrere?* Med andre ord bidrar IMDi til å forme og utvikle handlingsplanen, herunder satsingsområder og strategi til delprogram sysselsetting.

IMDi bidrar inn i en rekke områdesatsinger.

I delprogram nærmiljø deltar IMDi i programstyret og med øremerkede tilskuddsmidler til lokale innvandrersamfunn og frivillig virksomhet (1,84 mill. kroner). Midlene skal bidra til å skape inkluderende lokalsamfunn, åpne møteplasser og trygge bomiljøer. IMDi har særlig vært opptatt av hvordan frivillige organisasjoner, spesielt innvandrersamfunn og trossamfunn, kan bidra inn i satsingen. Det viktigste bidraget fra IMDi inn i Groruddalssatsingen er å se arbeidet i sammenheng med annet pågående arbeid sentralt eller i andre deler av landet. IMDi opplever i denne sammenheng at kommunen og bydelene etterspør IMDis integreringsfaglige kompetanse.

Områdesatsing indre Oslo øst (Områdeløft Tøyen og Grønland 2013–2018)

IMDi har hatt ansvar for forvaltningen av midler til integreringstiltak i indre Oslo øst på 1,85 mill. kroner. Midlene tildeles av IMDi etter søknad fra Oslo kommune og har i 2018 støttet følgende tiltak:

- **Medborgerkontor:** Bydel Gamle Oslo har i flere år mottatt støtte fra IMDi til å utarbeide linkmetoden. Dette innebærer å bruke ressurspersoner med ulik etnisitet og språkkompetanse fra forskjellige miljøer til tilrettelegging mellom det offentlige og beboere med innvandrerbakgrunn. Med bakgrunn i dette arbeidet har bydelen opprettet et medborgerkontor som bygger videre på linkmetoden. I takt med at store tjenester, inkludert NAV og boligkontoret i større grad beveger seg over på digitale plattformer, har medborgerkontoret som mål å styrke den digitale kompetansen hos personer som ikke på egenhånd har forutsetningene for å henge med på den digitale revolusjonen.
- **Retts hjelpstilbud:** Tilbudet er et samarbeid mellom bydelen, frivillige juridiske organisasjoner og Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) og omfatter gratis juridisk rådgivning og veiledning for utsatte barnefamilier. Personer som henvender seg kan få bistand til saker relatert til for eksempel økonomi, bolig, helse og familiesaker.

Grønlandssatsingen (2017–2018)

I 2017 ble det igangsatt en særskilt satsing på Grønland i Oslo med formål om å forebygge kriminalitet og bedre levekår for beboerne. I 2018 har IMDi videreført koordineringen av den statlige innsatsen. Satsingen er et samarbeid mellom IMDi, Politidirektoratet, Oslo sentrum politidistrikt og Oslo kommune.

Bevilgningen for 2018 var på totalt 17 mill. kroner, hvorav 10 mill. kroner var avsatt til integreringsfremmende tiltak (koordinert av IMDi). 7 mill. kroner var øremerket kriminalitetsforebyggende innsats til politiet.

IMDis midler for 2018 fordeler seg på syv ulike tiltak som hovedsakelig retter seg mot utsatte barn og ungdom. Disse er blant annet:

- **Tverrfaglig oppfølgingsteam:** Tiltaket er et samarbeid mellom Bydel Gamle Oslo, politiet, skolene og relevante helsetjenester. Målgruppen er utsatte barn og unge i alderen 10 til 15 år. Tiltaket har et familieperspektiv og jobber med hele familien for at det enkelte barnet skal få en bedret livssituasjon.
- **Unlimited ung:** Prosjektet retter seg mot unge voksne på Grønland. Målet er å inspirere unge mennesker til å ta aktive skritt mot gründerskap for å løse behov i bydelen og samtidig bidra til lokale og

skapende møteplasser. Alle får tildelt en veileder som i samarbeid med den enkelte vil bistå i utviklingen av sosialt entreprenørskap.

IMDi har i 2018 ledet en arbeidsgruppe bestående av representanter fra Politidirektoratet, Sentrum politidistrikt, Byrådsavdeling for byutvikling og programkontoret for områdesatsing i Bydel Gamle Oslo. Hensikten har vært å sikre relevant kunnskapsformidling og samordning og utvikling av tiltak i regi av Grønlandsatsingen. Samtidig har denne samarbeidsformen bidratt til å kunne se Grønlandssatsingen i sammenheng med kommunes områdeløft på Tøyen og Grønland, områdesatsingen indre Oslo øst og øvrig tjenestetilbud i bydelen.

IMDi har lagt mye arbeid i å sikre god oppfølging og tett samarbeid i Grønlandssatsingen. Gjennom innspill til arbeidsgruppen, deltakelse i programstyremøter og rapporteringer til departementet, har IMDi bidratt til å fremme og ivareta målene i satsingen. IMDi erfarer at arbeidet med satsingen er organisatorisk krevende. Samtidig erfarer vi, etter å ha jobbet med innsatsen på Grønland, at innlemming av kriminalitetsforebygging i områderettede innsatser gir viktige perspektiver – og har vist hvor komplekst og sektorovergripende forebyggingsarbeidet er.

Oslo sør-satsingen (2018–2026)

Staten og Oslo kommune har hatt avtale om områderettet innsats i Oslo sør siden 2008. Avtale for en ny niårs periode (2018–2026) bygger videre på innsatsen som er gjort tidligere. Dette innebærer forpliktende samarbeid for å bedre oppvekst- og levekårene i Bydel Søndre Nordstrand. IMDi forvaltet i 2018 460 000 kroner til frivillig aktivitet i bydelen. Målet med tilskuddet er å skape møteplasser og aktiviteter i lokalsamfunnet på tvers av ulike grupper i befolkningen. I 2018 har IMDi bidratt til å trekke ut relevante erfaringer fra områdesattinger i innspill til ny programbeskrivelse for perioden 2018–2026. På bakgrunn av IMDis erfaringer og innspill erfarer vi at den nye innretningen for områdesatsing i Oslo har fått en enda tydeligere levekårs- og forebyggingsprofil.

Tolking i offentlig sektor

God kommunikasjon er en forutsetning for gode offentlige tjenester. I møter mellom det offentlige og personer med utilstrekkelige norskkunnskaper bør det derfor brukes kvalifisert tolk for å sikre likeverdige tjenester til hele befolkningen. Tolking er et yrke som i tillegg til gode språkferdigheter krever spesialisert kompetanse på høyt nivå.

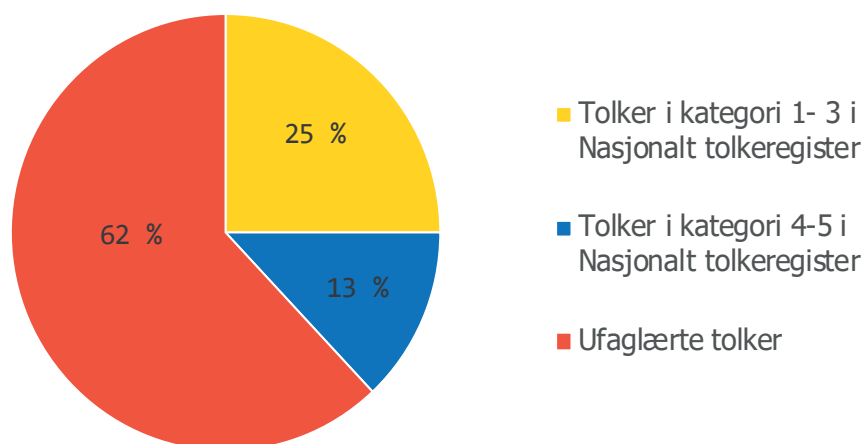
IMDi er nasjonal fagmyndighet for tolking i offentlig sektor og skal bidra til at offentlig sektor har god tilgang på kvalifiserte tolker. IMDi eier og drifter Nasjonalt tolkeregister og jobber for tiden med utvikling av et nytt Nasjonalt tolkeregister (se Kap. 4). Det er et mål at tolkene som brukes i offentlig sektor skal være oppført i tolkeregisteret, og at offentlig sektor skal prioritere å bruke de høyest kvalifiserte tolkene.

Ufaglærte tolker dominerer tolking i offentlig sektor

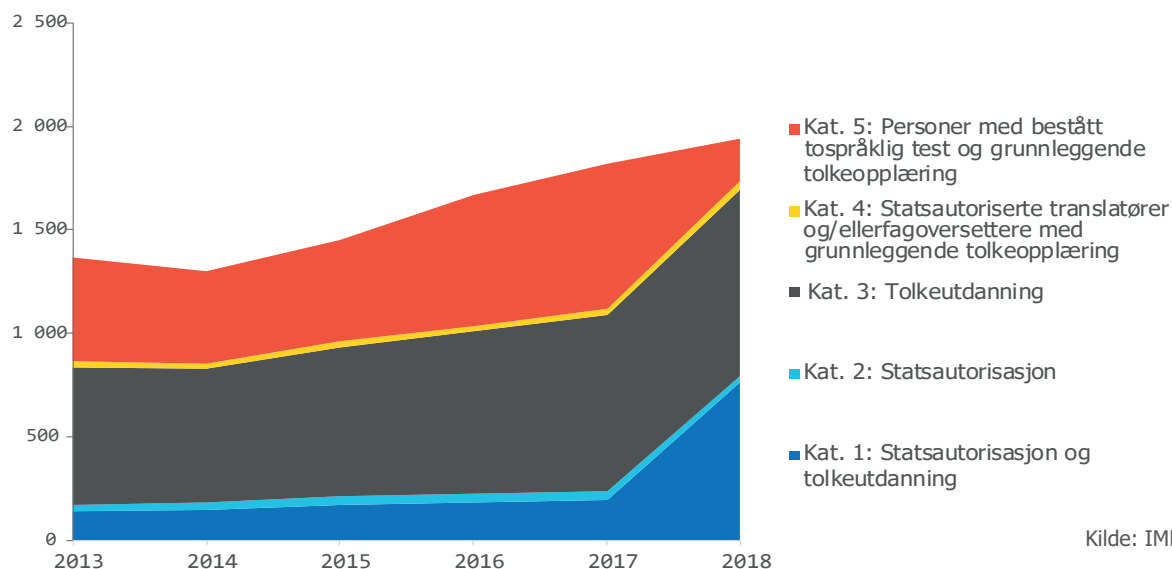
I 2017 ble det utført 746 000 tolkeoppdrag i offentlig sektor, til en verdi av 829 mill. kroner. Hele 62 prosent av tolkeoppdragene ble utført av tolker uten

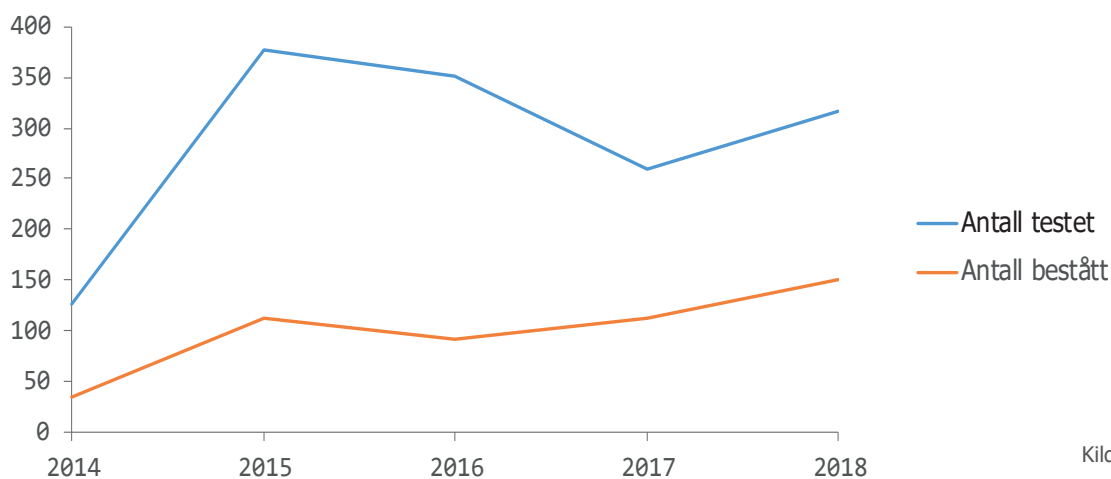
Det er et mål at tolkene som brukes i offentlig sektor skal være oppført i tolkeregisteret, og at offentlig sektor prioriterer de høyest kvalifiserte tolkene.

Figur 3-3-1: Tolkeoppdrag levert med kvalifisert og ufaglært tolk. Prosent. 2017.

Kilde: IMDi

Figur 3-3-2: Tolker i Nasjonalt tolkeregister, etter kvalifikasjoner. Absolutte tall. 2013–2018.

Kilde: IMDi

Figur 3-3-3: Kandidater som har tatt og bestått ToSPoT/Tospråktesten. Absolutte tall. 2014–2018.

Kilde: IMDi

dokumenterte kvalifikasjoner i Nasjonalt tolkeregister. Dette truer rettsikkerheten og undergraver tolkeyrkets status.

For å øke kunnskapen om tolkeoppdrag som utføres i offentlig sektor, gjennomfører IMDi årlige kartlegginger blant tolkeformidlere og statlige etater med egne tolkeregistre. Hensikten er å kartlegge andelen oppdrag gjennomført med kvalifisert tolk, de mest etterspurte språkene og i hvilke språk det er størst mangel på kvalifiserte tolker. Data om etterspurte språk er sentralt for OsloMet for valg av språk til kvalifiseringstilbudene. For at IMDi skulle få tilgang til datagrunnlag, ble undersøkelsen for 2017 utviklet og gjennomført i samarbeid med NHO Service og Handel som organiserer private tolkeformidlere. IMDi vil fortsette å videreutvikle undersøkelsen og vurdere hvilken metode som bør benyttes for å sikre god datakvalitet.

Funn fra undersøkelsen viser at bruken av kvalifisert tolk har økt fra 30 prosent i 2016 til 38 prosent i 2017. Andelen tolkeoppdrag utført med kvalifisert tolk var høyest hos statlige etater som har eget tolkeregister, på hele 98 prosent. Hos kommunale tolkeformidlere var andelen på 56 prosent og hos private på bare 23 prosent. Private tolkeformidlere leverer tre av fire tolkeoppdrag til offentlig sektor.

Undersøkelsen er oppsummert i rapporten *Behovet for tolk i 2017*¹⁹.

Av undersøkelsen går det videre fram at 80 prosent av alle tolkeoppdrag i offentlig sektor ble utført på kun ti språk hvorav arabisk var det desidert største. Resterende 20 prosent av tolkeoppdragene ble utført på over 100 andre språk. Det er ikke vesentlige endringer i språketerspørselen siden 2016. Størstedelen av språkbehovet innen tolking i offentlig sektor er således stabilt, og kan planlegges for. Språkbehovet kan endres i takt med hvilke grupper som bosetter seg i landet. God utnyttelse av språkkartlegging av innvandrergupper er derfor et godt verktøy for videre planlegging av språkbehov.

Kvalifisering av tolker

Per 31.12.2018 er 1 941 tolker oppført i Nasjonalt tolkeregister i 67 språk. For å bli oppført i de høyeste kvalifikasjonskategoriene i dagens register (1–3) må man ha enten tolkeutdanning eller statsautorisasjon. Rekruttering til registerets laveste kategorier skjer gjennom testing (Tospråktesten) og kursing (TAO – tolkens ansvarsområde). 59 prosent av tolkene i Nasjonalt tolkeregister har enten statsautorisasjon og/eller tolkeutdanning.

All kvalifisering av tolker, herunder autorisering, utdanning, testing og kurs, er fra 2018 samlet hos OsloMet. OsloMet er dermed inngangsporten for alle som ønsker å bli oppført i Nasjonalt tolkeregister. IMDi gir midler til OsloMet for drift og utvikling av statsautorisasjon i tolking, Tospråktesten og kurs i tolkens ansvarsområde, og samarbeider med OsloMet om hvilke språk det er aktuelt å yte kvalifiseringstilbud på. Innenfor dagens rammer er det imidlertid en utfordring å imøtekomme samfunnets behov for kvalifisering av tolker innen ytterligere språk enn de 67 som finnes i dagens register. For å øke utdanningskapasiteten ytterligere og imøtekomme regional etterspørsel etter kvalifiserte tolker, mener IMDi en løsning kan være å etablere utdanningstilbud ved andre læresteder i landet. IMDi ønsker å øke antallet tolker som er oppført i Nasjonalt tolkeregister, og at flere tolker skal kvalifisere seg oppover i registerets kategorier.

80 %

av tolkeoppdragene er på 10 språk: arabisk, tigrinja, somali, polsk, dari, persisk, sorani, nordkurdisk (badini og kurmanji), pashto, urdu og panjabi.

1 941
tolker i 67 språk.

¹⁹ IMDi 2018: *Behovet for tolk i 2017*. Rapport fra IMDi og NHO Service og Handel.

I 2017 overtok OsloMet ansvaret for driften av Tospråktesten, og i 2018 overtok de ansvaret for kurs i tolkens ansvarsområde (TAO). Ved at alle kvalifiseringstilbud er samlet ved OsloMet har man lagt grunnlag for et mer effektivt og forutsigbart kvalifiseringsløp. I 2018 er bl.a. Tospråktesten og opptaksprøve til grunn- og bachelorutdanning blitt samkjørt. Strykprosenten på Tospråktesten har gått ned sammenlignet med ToSPoT. Dette tyder på at innføring av egenandel og krav til dokumenterte norskferdigheter har ønsket effekt: bedre egnede kandidater. Ansvarsoverføringen har også bidratt til å styrke fagmiljøet innen tolking ved OsloMet, og til mer rendyrkede og tydeligere roller for både IMDi og OsloMet. En ekstern evaluering som IMDi har gjennomført bekrefter at formålet med den nye ordningen er innfridd.

Kvalifisering av tolker i 2018:

- 54 nye tolker er utdannet i arabisk, nordsamisk, polsk, portugisisk, rumensk, sørsamisk, tyrkisk og urdu.
- 11 personer fikk bevilling som statsautorisert tolk i språkene pashto, russisk, spansk, tyrkisk og urdu.
- Totalt finnes det 295 statsautoriserte tolker i 29 språk. 84 prosent av disse er registrert i Nasjonalt tolkeregister.
- 85 studenter ble tatt opp på bachelorstudiet i 4 språk (arabisk, polsk, portugisisk, tyrkisk)
- 317 personer tok Tospråktesten i 13 språk (aserbajdsjansk, engelsk, hindi, mandarin, nordkurdisk, oromo, persisk, russisk, tamil, thai, tigré, tigrinja, vietnamesisk). 151 (48 prosent) av disse besto testen.
- Det ble avholdt 4 TAO-kurs for til sammen 71 personer.

Det er avgjørende for kvaliteten på tolkingen i offentlig sektor at tolker som benyttes er høyt kvalifiserte, det vil si at de har tolkeutdanning og/eller statsautorisasjon. For å imøtekomme dette ble et bachelorstudium i tolking opprettet ved OsloMet i 2017, og i 2018 har IMDi og OsloMet sammen utarbeidet kvalifikasjonskategorier for Nytt nasjonalt tolkeregister som lanseres i 2020. De nye kategoriene gjenspeiler dagens kvalifiseringssystem for tolker, og skal bidra til å motivere tolker til å heve sin tolkefaglige kompetanse og klatre oppover i registeret.

Kapasiteten til kvalifiserte tolker må utnyttes bedre

I tillegg til at flere tolker kvalifiseres og at nye språk kommer inn i registeret, må kapasiteten til eksisterende tolker utnyttes bedre. Mange tolkebrukere og -formidlere opplever at det er vanskelig å få tak i kvalifisert tolk. Samtidig går det fram av en kartlegging²⁰ IMDi utførte i 2018 blant tolker oppført i Nasjonalt tolkeregister, at kun 1 av 10 kvalifiserte tolker jobber fulltid som tolk. 4 av 10 oppgir at de ønsker å gjøre det. Beregninger av disse funnene viser at bare litt over halvparten av kapasiteten til kvalifiserte tolker er utnyttet. Det er samfunnsøkonomisk ulønnsomt at det investeres i kvalifiserende tiltak når ressursene ikke benyttes av offentlige myndigheter.

I samme kartlegging oppgir tolkene at uforutsigbarhet og dårlige arbeidsbetingelser er hovedårsakene til at de takker nei til tolkeoppdrag og heller tar jobb innen andre yrker. For å redusere uønsket deltid blant tolkene og bidra til at flere kvalifiserte tolker skal bli værende i yrket, er det nødvendig at etterspørselen på tolketjenester organiseres bedre. Betingelser for tolkeoppdraget som varighet, geografi og lønn spiller en viktig rolle.

²⁰ IMDi, 2018: *Hvor mye jobber kvalifiserte tolker? En undersøkelse blant tolker i Nasjonalt tolkeregister.*

Rapporten *Behov for tolk i 2017* viser at halvparten av tolkeoppdragene ble bestilt mindre enn to døgn i forveien. 6 av 10 oppdrag foregår mellom kl. 10–14 på hverdager. 7 av 10 oppdrag har en varighet på en time eller kortere. Offentlige myndigheters tilgang på kvalifiserte tolker vil kunne påvirkes av hvor lang tid i forveien oppdraget bestilles, og når på dagen det skal gjennomføres.

Det er mye å hente på god organisering av arbeidstiden innen tolking i offentlig sektor. En utfordring er den høye andelen tolker som jobber deltid. Skal det bli attraktivt å arbeide med tolking, må sektoren organiseres på en bedre måte enn i dag. Oppdragsmengde og tidspunkt for tolkeoppdraget kan naturlig variere, men for å sikre bedre utnyttelse av eksisterende tolkeressurser og gi det offentlige god tilgang på kvalifiserte tolker, må tolkebrukere og formidlere av tolketjenester bli flinkere til å planlegge og organisere sin bruk av tolk. Da kan nye digitale bestillingsverktøy som beregner prognoser og behov, med fordel benyttes.

Anbudskonkurranser er en utfordring

IMDi trenger mer kunnskap om hvorfor andelen tolkeoppdrag utført av kvalifiserte tolker ikke er høyere. I rapporten *Behov for tolk 2017*, går det frem at private tolkeformidlere står for tre fjerdedeler av totalt 746 000 tolkeoppdrag. Private tolkeformidlere er dermed en betydelig aktør for at det offentlige skal få løst sitt behov for tolk. I undersøkelsen oppgir flere av de private tolkeformidlerne at rammevilkårene i anbudene i regi av kommunene gjør det ulønnsomt å levere kvalifiserte tolker. I anbudene blir prisen på tolketjenester presset ned, samtidig som det sjelden er oppfølging og kontroll med inngåtte kontrakter, herunder avdekking av brudd på kvalifikasjonskrav til tolkene. Det går også frem av undersøkelsen at tolkebrukere og innkjøpere av tolketjenester mangler kunnskap om bruk av tolk. I 2019 vil IMDi se nærmere på praksis rundt anbud og tolketjenester.

Brukerbevisstgjøring – nasjonal konferanse om tolking i barnevernet

Når kun 38 prosent av tolkeoppdragene i offentlig sektor utføres av kvalifiserte tolker, betyr det at tolkebrukeres opplevelser i stor grad bygger på erfaringer med bruk av ufaglærte tolker. Ofte nevnes manglende språkkunnskaper og uprofesjonell opptreden hos den som har påtatt seg rollen som tolk. Slike erfaringer bidrar til å svekke tilliten til tolking som profesjon. IMDi mener det er viktig at tolkebrukere blir gjort mer bevisste på at tolketjenester av god kvalitet er avgjørende for å sikre god informasjonsutveksling og kommunikasjon mellom offentlig ansatte og brukere.

For å øke bevisstheten om bruk av tolk og synliggjøre utfordringene knyttet til tolking i barnevernet, arrangerte IMDi, i samarbeid med Norsk tolkeforeningen og Bufdir, en nasjonal konferanse om bruk av tolk i barnevernet. I barnevernssaker er familier med innvandrerbakgrunn overrepresentert i statistikken. Flere av forskningsrapportene og prosjektene som ble presentert vurderte at kvaliteten på tolketjenestene barnevernet benytter seg av er for lav til at man når de målene som er satt for barnevernets innsats. Konferansen var fulltegnet, og den første delen ble i tillegg direktestrømmet til 2 800 seere over hele landet, og andre del til 1 500.

Både arrangører og deltakere var fornøyde med konferansen, men for å

oppnå større effekt og nå bredere ut enn til kun konferansedeltakere, vil IMDi ved fremtidige arrangementer jobbe for å forplikte medarrangørene til en mer systematisk oppfølging av tolkebruk i sitt virkeområde. Samtidig mener IMDi det vil være behov for en mer omfattende innsats for å fullt ut lykkes i bevisstgjøringsarbeidet. Innføring av en tolkelov er en anledning til en slik innsats, for eksempel gjennom informasjon- og opplysningskampanjer.

Bruk av skjermtolking og ny teknologi går for tregt

På oppdrag fra Kunnskapsdepartementet har IMDi utredet alternative modeller for organisering av skjermtolking, med utgangspunkt i NOU 2014:8 *Talking i offentlig sektor*. Siden 2014 er det kommet nye løsninger og teknologi for skjermtolking, men satsing på skjermtolking er fortsatt kostnadskreven og har høy etableringsrisiko. Til tross for tolkeutvalgets visjoner om at andelen skjermtolkede oppdrag skulle øke til 5 prosent i løpet av ett år (2015) og videre til 50 prosent i 2023, var den faktiske andelen skjermtolkede oppdrag i 2017 fortsatt bare knapt 1 prosent. For å oppnå en vesentlig økning i denne andelen og få samfunnsøkonomiske gevinster av skjermtolking, mener IMDi det vil kreve en målrettet innsats, f.eks. ved at det etableres en overordnet infrastruktur for skjermtolking som de ulike sektorene kan knytte seg til. Det bør vurderes å opprette et nasjonalt utviklings- og kompetansesenter for skjermtolking i offentlig sektor slik det ble foreslått i NOU 2014:8 *Talking i offentlig sektor*.

I 2017 ble nesten halvparten (47 prosent) av tolkeoppdragene i offentlig sektor utført via telefon. Skjermtolking vil i fremtiden kunne ta andeler både fra markedet for telefontolking, oppmøtetolking og behov for tolk som i dag ikke blir dekket. I tillegg til kunnskap om skjermtolking, ser IMDi behov for økt kunnskap om utvikling og bruk av teknologi, bl.a. automatisering av oppdragsformidling, maskinoversettelse og kunstig intelligens, som kan effektivisere tolking i offentlig sektor.

Norge leder an internasjonalt

Når andre land setter fokus på tolking i offentlig sektor, er det ofte Norge de ser til. Norges gode systemer for kvalifisering og registrering av tolker, samt IMDis arbeid med brukerbevisstgjøring og kunnskapsinnhenting fra feltet, resulterte i 2018 i besøk fra både Danmark (Rigsrevisionen) og Sverige (Tolkeutvalget). IMDis kompetanse har også vært etterspurt av EU-kommisjonen i forbindelse med etablering av kommisjonens kunnskapscenter om tolking. Norges arbeid på tolkefeltet ble også presentert i Helsinki, på det nordiske seminaret for tolkeutdanning og testing, og i Nairobi på konferansen for det *Panafrikanske konsortium for tolking- og oversetterstudier* finansiert av FN og EU-kommisjonen.

Vurdering av IMDis rolle som nasjonal fagmyndighet

IMDi er nasjonal fagmyndighet for tolking i offentlig sektor, og har et pådriveransvar for at offentlig sektor skal bruke kvalifisert tolk ved behov for tolk. Samtidig er ansvaret for å øke bruken av kvalifisert tolk sektorovergripende. For å øke bruken av kvalifisert tolk i offentlig sektor, må bruk av tolk bli en integrert del av oppgaveløsningen i hver eneste sektor.

Denne tosidigheten – IMDis ansvar som fagmyndighet på én side, og sektorenes ansvar for å løse sine oppgaver på den andre siden – kan etter

Bruk av skjermtolking og bruk av ny teknologi går for tregt.

IMDis erfaringer føre til klarheter om hvor det endelige ansvaret ligger. NOU 2014:8 *Talking i offentlig sektor* trekker fram at bruk av tolk må være en integrert del av oppgaveløsingen i offentlig sektor, og at hver sektor må påta seg et eget ansvar for dette. Fem år etter NOUen er imidlertid bruk av ukvalifisert tolk stadig utstrakt. For å kunne spille en større og mer aktiv rolle i arbeidet for at sektorene skal integrere bruk av kvalifisert tolk i sine oppgaver, ser IMDi behov for å styrke sin rolle som fagmyndighet i form av et tydeligere og større mandat, og f.eks. en ny rolle som nasjonalt utviklings- og kompetansesenter for skjermtolking i offentlig sektor.

Det er i tillegg stort behov for en klarere regulering av tolkefeltet. Regelverket for når det foreligger en plikt til å bruke tolk er fragmentert, og krav til tolkens kvalifikasjoner er fraværende. IMDi rolle som fagmyndighet vil bli ytterligere styrket av en lovregulering av tolkefeltet. En tolkelov vil i tillegg bidra å øke bruken av kvalifisert tolk.

Tverretatlige strategier og samarbeid

Sammen med regionale og statlige aktører, bidrar IMDi med sin kompetanse og kunnskap også på følgende områder: 0–24-samarbeidet, Bolig for velferd, barnefattigdom, integrering, levekår, radikalisering og redusert tilbakefall til ny kriminalitet. Samarbeidet skal bidra til bedre samordnede statlige aktører overfor den enkelte kommune, mens IMDi oppnår at kommunene som deltar blir mer effektive og målrettet i sitt integreringsarbeidet. Det er mange slike samarbeid rundt omkring i landet.

0–24-samarbeidet

IMDi deltar i 0–24-samarbeidet (2015–2020) mellom Utdanningsdirektoratet, Arbeids- og velferdsdirektoratet, Barne- ungdoms- og familiedirektoratet og Helsedirektoratet.

Formålet med samarbeidet er å legge til rette for at alle barn og unge gjennomfører videregående skole og deltar i samfunnslivet. Dette skal ivaretas ved å sikre hensiktsmessige statlige virkemidler og samordning av aktuelle tjenester på alle forvaltningsnivåer. Visjonen for programmet er at alle barn og unge skal få den støtten og hjelpen de har behov for slik at de kan mestre eget liv.

Effektmålene for programmet er:

- Det tverretatlige samarbeidet i kommunene om utsatte barn og unge og deres familier er styrket (målgruppe: kommuner og fylkeskommuner).
- Gjennomføringen i videregående opplæring er økt, som grunnlag for aktiv deltakelse i samfunnslivet og varig tilknytning til arbeidslivet (målgruppe: utsatte barn og unge og deres familier).

IMDi har deltatt i følgende arbeidsgrupper i 0–24-samarbeidet i 2018:

- Bedre koordinerte tjenester til familier med funksjonshemmede barn
- Kommunikasjonsgruppen
- Regelverk og samhandling (avsluttet 2018)
- Læreplasser for unge med svake norskferdigheter

IMDi samarbeider med mange aktører for å løse sektorovergrepene utfordringer.

- Bedre samordnet kompetanseheving om negativ sosial kontroll (avsluttet 2018)
- Oppvektsindikatorer – statistikkprosjekt
- Bedre Tverrfaglig Innsats (BTI) påbegynt desember 2018

I oktober oversendte 0–24-samarbeidet sine anbefalinger om regelverk tilknyttet tverrsektoriell oppfølging av utsatte barn og unge til departementene. Arbeidsgruppen har gjennomgått og kartlagt hvordan gjeldende regelverk om roller, ansvar og samarbeid forstås og etterleves på tvers av sektorene som omfattes av 0–24-samarbeidet. På bakgrunn av kartleggingen har arbeidsgruppen anbefalt å vurdere nye fellesbestemmelser om samarbeid, enten i en egen lov eller forskrift eller i særlovgivningen.

Det er mange slike samarbeid rundt omkring i landet. Ett eksempel er Velferdsnettverket etablert i Trøndelag. Nettverket er et samarbeid om utsatte barn og unge 0–24 år. Tiltak som iverksettes skal føre til en varig endring av arbeidsmetodikk og prioritering av satsing på utsatte barn og unge i kommunene²¹.

Handlingsplan mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk (2017–2020)

I juni 2016 lanserte regjeringen handlingsplanen *Trygghet, åpenhet, mangfold – handlingsplan mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk (2017–2020)*.

IMDi har deltatt i møter i samarbeidsgruppen på direktoratsnivå, ledet av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, for oppfølging og rapportering på tiltak i handlingsplanen. Skeiv verden har fått prosjektmidler fra IMDi over post 71 til prosjektet *Åpen og trygg*. Prosjektet retter seg mot lhbt-personer i ulike aldre gjennom tiltak som ungdomsgruppe, enkeltoppfølging av lhbt-personer og informasjonsarbeid på aktuelle arenaer. Skeiv verden har også fått midler til prosjektet *Skeiv Intro* (tilskudd til integreringsprosjekter i asylmottak over post 71). Prosjektet er et rettighetsbasert undervisningsopplegg som holdes for klasser på mottak, og som skal fremme kunnskap og gode holdninger knyttet til lhbt og lhbt-personer. Lhbt inngår som fast tema i fagene norsk, samfunnsfag og norsk kultur og norske verdier i introduksjonsordningen.

IMDi samarbeider med Skeiv Verden i arbeidet med bosetting av flyktninger etter behov. I de regionale innspillmøtene ble det drøftet hvordan man kan motvirke negative holdninger til minoriteter generelt og lhbt-personer spesielt. Hovedinnspillene var:

- Talspersoner og interesseorganisasjoner fra lhbt-miljøene må bli mer synlige.
- Ungdom trenger mer relevant informasjon.
- Tematikken må tas opp på arbeidsplasser.

IMDi har inngått et samarbeid med Skeiv Verden for utvikling av informasjonsmaterieil rettet mot ungdommer i IMDis nettportal om negativ sosial kontroll, Nora.

²¹ Fokusområdene i 2018 var: a) Sikre barn og unges medvirkning og barn og unges beste er et grunnleggende prinsipp i all tjenesteutøving. b) Bidra i å forebygge vold og overgrep mot barn og unge. c) Bidra til bedre tverrfaglig samhandling internt, aktørene i mellom og i kommunene.

Bolig for velferd (2014–2020)

IMDi har arbeidet for gjennomføring av strategien *Bolig for velferd* (2014–2020). IMDi har deltatt aktivt i redaksjonen for *Veiviseren*, i arbeidsgruppen og i styringsgruppen for *Bolig for velferd*. Nettressursen *veiviseren.no* anses som et viktig tiltak i den sammenheng.

IMDi har utarbeidet innhold som er relevant for kommunenes arbeid med bosetting av flyktninger. IMDi har bidratt til at *veiviseren.no* oppnår, og opprettholder, gevinstmålet om 1 500 brukere per uke gjennom aktivt å bidra til videreutvikling og formidling av relevant informasjon til ansatte i kommuner med ansvar for bosettingsarbeidet og for oppfølging av flyktninger. Dette har skjedd i samarbeid med Husbanken regionalt, fylkesmenn og fylkeskommunene. IMDi har også bidratt til innhold om boligplanlegging og til e-læringskurs rettet mot flyktninger og andre vanskeligstilte på boligmarkedet. Deltakelse i arbeidet for gjennomføring av strategien har gitt IMDi tilgang til relevant kunnskap om boligsosialt arbeid og mulighet for å ta opp felles boligsosiale utfordringer med de øvrige direktoratene

4

Styring og kontroll i
virksomheten

4 Styring og kontroll i virksomheten

Integrerings- og mangfoldsdirektoratets styring og kontroll skal sikre strategisk og operativ måloppnåelse ved løpende drift og gjennomføring av prosjekter. Direktoratet har god styring og kontroll på sin virksomhet. Totalt sett mener vi at styringen bidrar til god måloppnåelse (se nærmere omtale i leders beretning og i *Kap. 3 Årets aktiviteter og resultater*). Arbeidet med risikostyring, internkontroll, sikkerhet og beredskap og dokumentforvaltning er integrert i styringen av virksomheten. Direktoratet har fortsatt arbeidet med å forbedre styring av utviklingsprosjekter tråd med beste praksis på området.

IMDi system for styring og kontroll

Plan- og budsjettprosessen for direktoratet følger et fast årshjul som er tilpasset etatsstyringsprosessene fra Kunnskapsdepartementet. I budsjettnotatet legges det frem forslag til fordeling av årsbudsjettet som støtter oppunder det årlige tildelingsbrevet fra Kunnskapsdepartementet og prioriteringene i virksomhetsplanen for direktoratet. Mål, resultatkrav, budsjetter og fullmakter formaliseres i årlige oppdragsbrev og disponeringsskriv til avdelingene. Oppdragsbrev og disponeringsskriv er grunnlag for intern rapportering på måloppnåelse og budsjett. IMDi rapporterer til departementet i tråd med føringene i tildelingsbrevet.

Direktoratets internkontroll er definert som alt vi gjør for å sikre måloppnåelse innen følgende områder:

- målrettet og effektiv drift og styring av utviklingsprosjekter
- pålitelig rapportering av alle type data og resultater
- overholdelse av lover og regler
- sikring av eiendeler

Policydokument om prinsipper, rolle og ansvar for internkontroll er under utvikling. Det arbeides med en modenheitsvurdering som vil danne grunnlaget for videre prioriteringer i utviklingen av internkontrollen i direktoratet.

IMDi mener vi har dokumenterte føringer på alle vesentlige områder. Krav til saksbehandling i direktoratet er dokumentert i arbeidsstandarder og rutiner, og avdelingene har dokumenterte arbeidsprosesser. Det arbeides kontinuerlig med forbedring av arbeidsprosesser.

Risikostyring i direktoratet skal bidra til at vi identifiserer, vurderer, håndterer og kommuniserer forhold som kan inntreffe og påvirke vår måloppnåelse negativt. Avdelingene har ansvar for å vurdere og håndtere risiko i egen enhet og for å etterleve gjeldene regelverk. Ansvar for å utarbeide en mer overordnet risikovurdering ligger i direktørens stab, mens ansvaret for å iverksette de identifiserte risikoreducerende tiltakene ligger i de ulike avdelingene. Det overordnede risikokartet oppdateres halvårlig ved at ledergruppen gjør en vurdering av om risikobildet har endret seg, effekten

IMDi arbeider kontinuerlig med utvikling av styring- og kontrollsystemene i virksomheten.

av tiltakene iverksatt, behov for eventuelt nye tiltak og forsterking av eksisterende tiltak. Ledergruppen vurderte de mest kritiske risikoene for IMDi i 2018 til å være risiko for dårlig kvalitet i kommunenes introduksjonsprogram, risiko for at våre digitale systemer ikke har god nok kvalitet og risiko for at vi ikke klarer å rekruttere eller beholde kritisk kompetanse (især grunnet regionreformen og overføring av oppgaver til fylkeskommunen). Det er satt i gang og planlagt flere tiltak for å håndtere disse risikoene.

System for internkontroll av tilskuddsforvaltningen

Internkontrollsystem for tilskuddsforvaltning skal bidra til en effektiv og hensiktsmessig oppfølging av tilskuddsordninger gjennom å

- tydeliggjøre ansvar, myndighet og roller for IMDis tilskuddsforvaltning
- være en veiledning i forvaltning av IMDis tilskuddsordninger. Internkontrollsystemet inneholder informasjon om statlige lover og regler for tilskuddsforvaltning, og kriterier og retningslinjer for den enkelte tilskuddsordning.
- gi felles retningslinjer for dokumentasjon, og således gjøre informasjon og vurderinger lett tilgjengelig og etterprøvbart for interne og eksterne interessenter.
- sikre felles rutiner for saksbehandling, kontroll og oppfølging for de ulike tilskuddsordningene der dette er relevant.
- sikre at saksbehandlingen gjøres etter gjeldende regelverk.
- være et verktøy for kvalitetssikring av tilskuddsordningene i IMDi, og slik bidra til at samfunns mål nås.

IMDis system for internkontroll for tilskuddsforvaltning består bl.a. av følgende skriftlige dokumenter:

Intern økonomiinstruks

Tilskuddsforvaltningen i IMDi er delt mellom flere avdelinger. IMDis interne økonomiinstruks (fastsatt av IMDis direktør den 19.12.2017 i medhold av reglementet for økonomistyring i staten § 3, 3. ledd) beskriver oppgaver og ansvar for bl.a. tilskuddsforvaltningen i IMDi herunder internkontroll.

Rundskriv

Basert på departements godkjente regelverk for tilskuddsordningene utarbeides rundskriv som benyttes i intern saksbehandling. Rundskrivene kunngjøres også på IMDis hjemmesider slik at potensielle søkere og allmenheten blir kjent med bl.a. annet formål, innretning, søknadsfrister m.m.

Generelle retningslinjer for tilskuddsforvaltning

IMDi har utarbeidet generelle retningslinjer for tilskuddsforvaltning hvor det fremkommer overordnede prinsipper og føringer, herunder roller og ansvar samt generelle rutiner for tilskuddsforvaltning i IMDi.

Rutinebeskrivelser

IMDi har rutinebeskrivelser knyttet til de fleste av tilskuddsordningene. Rutinebeskrivelsene gir en detaljert beskrivelse av hvordan oppgaver knyttet til den enkelte tilskuddsordning skal gjennomføres. For de ordningene hvor det ikke er utarbeidet rutinebeskrivelser gjelder føringene om tilskuddsforvaltning i de generelle retningslinjene.

Internkontrollsystemet for tilskuddsforvaltningen skal bidra til effektiv og hensiktsmessig tilskuddsforvaltning.

Disponeringsskriv og oversikt over budsjettfullmakter

IMDi utarbeider disponeringsskriv hvor ansvar og budsjett for ulike tilskuddsordninger er plassert. Som vedlegg til disponeringsskrivene utarbeides oversikt over budsjettfullmakter. Disponeringsskrivet og budsjettfullmaktene revideres etter behov. I disponeringsskrivene fremkommer en beskrivelse av hvilket ansvar den enkelte leder med budsjettfullmakt har ved disponering av budsjettmidler. Det gis også en beskrivelse av attestantenes ansvar og roller.

Risikovurderinger

IMDi gjennomførte systematiske risikovurderinger av tilskuddsordningene under post 71 i 2018. I 2018 utviklet IMDi en digital løsning for søknadsbaserte tilskudd, dvs. for forvaltning av tilskuddsordningene under budsjettpostene post 62 og 71. Dette systemet vil i tillegg til å effektivisere deler av IMDis tilskuddsforvaltning bidra til å redusere risikoen i både søknads-, behandlings- og rapporteringsprosessene. Systemet er bygget og skal forvaltes gjennom automatiserte kontroller av opplysninger. Gjennom en enhetlig forvaltningsmodell reduserer også risikoen for ulik praksis og skjønsmessig tildeling.

Saker fra Riksrevisjonen

Riksrevisjonen gjennomførte en etterlevelserevisjon av IMDis forvaltning av tilskudd til innvandrorganisasjoner og annen frivillig virksomhet for 2016. Rapporten ble ferdigstilt i mai 2017. På grunnlag av de svakhetene revisjonen viste, anbefalte Riksrevisjonene at IMDi skulle vurdere følgende tiltak:

- Sikre at det etableres prosesser som sikrer bedre dokumentasjon av de kontroller og vurderinger som skal foretas.
- Sikre at det ut fra risiko og vesentlighet gjennomføres kontroller for å sikre at tilskuddene blir benyttet i tråd med forutsetningene.
- Sikre at kommunene forvalter tilskuddsordningen i tråd med de forutsetninger som er satt.
- Sikre at tilskudds-/avslagsbrevene er ensartet og inneholder korrekt informasjon.

Under følger en nærmere redegjørelse for IMDis oppfølging av Riksrevisjonens anbefalinger.

Bedre dokumentasjon av de kontroller og vurderinger som skal foretas

IMDis dokumentasjon av kontrollene og vurderinger i forbindelse med tilskuddsforvaltninger skjer i hovedsak i to faser: I forbindelse med behandling av søknader og i forbindelse med kontroll av rapporteringer fra tilskuddsmottakere.

IMDi har utarbeidet et vurderingsskjema for å vurdere innkomne søknader for post 71 for 2018. Dette skjemaet er blitt brukt til å registrere vurderinger av informasjon i søknadene opp mot kriteriene i rundskrivene for 2018. Hver søknad har blitt vurdert/kontrollert mot inngangskriterier og vurderingskriterier. Vurderingene er arkivert som dokumentasjonen for vurderinger og kontroller.

Gjennomføre kontroller ut fra risiko og vesentlighet for å sikre at tilskuddene blir benyttet i tråd med forutsetningene

I forbindelse med rapporteringer for utbetaling av tilskudd for 2017 utarbeidet IMDi et kontrollskjema per tilskuddsordning for å foreta formaliakontroll

av innkomne rapporter fra tilskuddsmottakere for post 71. Kontrollene er gjennomført og arkivert.

IMDi igangsatte systematiske risikovurderinger av tilskuddsordningene under post 71 høsten 2018. Det er også gjennomført kontroll av rapporteringer for utbetalte tilskudd for 2017 og 2018.

IMDis nye digitale løsning for søknadsbasert tilskudd skal bidra til å redusere risiko knyttet til forvaltning av både tilskuddsordninger under post 71 og post 62, jf. nærmere beskrivelse nedenfor. Rapportering på bruken av tilskuddene vil også skje gjennom dette systemet. IMDi legger opp til en rutine der rapportskjemaet skal bygge på det som er sendt inn av mottaker i forbindelse med aksept av vilkårene i tilskuddsbrevet. På den måten vil innhold i rapporteringskjema samsvare med krav i tilskuddsbrevet.

Under utviklingen av dette systemet har Riksrevisjonens rapport blitt diskutert og flere punkter i rapporten har vært brukt som grunnlag for valg av løsninger. Systemet vil gi IMDi bedre muligheter til å utarbeide og sammenstille dokumentasjon i forbindelse med tilskuddsforvaltningen. Det støtter også opp under likebehandling av søkere, og forenkler rapportering og oppfølging.

Sikre at kommunene forvalter tilskuddsordningen i tråd med de forutsetningene som er satt

På oppdrag fra IMDi forvalter kommunene tilskuddsmidler fra IMDi. Riksrevisjonen viste til at IMDi ikke er kjent med hvilke kontroller kommunene gjennomfører mot tilskuddsmottakerne.

I tildeling for 2017 ba IMDi derfor kommunene om å rapportere særskilt på kontrolltiltak som var gjennomført for tilskuddene. Kommunene rapporterte at de følger opp tilskuddene gjennom sin ordinære revisjon. Rapporteringskravet er også blitt videreført i 2018.

Sikre at tilskudds- og avslagsbrev er ensartet og inneholder korrekt informasjon

Riksrevisjonens viste til at mangler informasjon om rett til innsyn i IMDis tilskudds- og avslagsbrev. Et annet funn var manglende begrunnelse for vedtak ved avslag og begrunnelse når tilskuddet er mindre enn beløpet det er søkt om (delvis avslag). IMDi har utarbeidet og tatt i bruk nye maler for tilskudds- og avslagsbrev hvor informasjonen om innsynsrett er innarbeidet

Sikre at tildeling og utbetaling av tilskuddsmidler skjer tidlig på året

Riksrevisjonen viste til at tildeling og utbetaling av tilskuddsmidler skjer sent i året, noe som medfører risiko for at tilskuddsmottakerne ikke får tid til å gjennomføre planlagte aktiviteter i løpet av budsjettåret, og at midlene derfor ikke blir benyttet i tråd med forutsetningene.

IMDi har som målsetting å lyse ut ordningene, tildele og utbetale midlene så tidlig som mulig, men er avhengig av vedtak i statsbudsjettet, og at retningslinjene for tilskuddsordningene blir godkjent av departementet før vi kan foreta tildeling og utbetaling av tilskuddsmidlene.

Det har skjedd en bedring av tildelings- og utbetalingstidspunktene i perioden

Nye digitale løsninger skal bidra til å redusere risiko knyttet til tilskuddsforvaltningen.

2016–2018. Første terminutbetaling i 2018 ble gjennomført mye tidligere enn i 2017 og 2016 på grunn av bedre samordning av saksbehandlingen.

Samfunnssikkerhet og beredskap

I 2018 hadde IMDi planlagt å gjennomføre en øvelse knyttet til samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet. Øvelsen var planlagt gjennomført i slutten av november.

I uke 40 inntraff imidlertid en digital hendelse som gjorde at IMDi måtte ta i bruk planverket for krisehåndtering og sette krisestab. I etterkant av hendelsen ble det besluttet at dette hadde vært en god øvelse, med læringspunkter innen rolleforståelse og dokumentasjonskrav som må innarbeides i planverket. IMDis beredskapsgruppe var sentral i håndteringen av hendelsen, og la planverket for krisehåndtering til grunn i sitt arbeid.

Hendelsen var en A-feil i vårt produksjonsmiljø, IMDinett (NIR og bosetting), hvor det så ut som om personer med skjermingsstatus ble eksponert. Omfang og konsekvens av feilen var uklart i starten, men ble umiddelbart meldt til Datatilsynet av personvernombudet. Feilretting ble prioritert og eksponeringen stanset. I denne situasjonen ble det besluttet å sette krisestab for raskt å kunne samle de rette personene som kunne arbeide med hendelsen. Krisestab ble avsluttet 15. oktober, og Datatilsynet lukket saken uten merknader 22. november.

Hendelsen ga god læring på beredskapsområdet. Erfaringene fra hendelsen, samt en gjennomgang av planverket med Nasjonalt utdanningscenter for samfunnssikkerhet og beredskap (NUSB) samme høst, har avdekket behov for noe omarbeiding av planverket på sikkerhets- og beredskapsområdet. Nødvendige endringer i planverket blir innført i 2019.

Regjeringens fellesføringer for 2018

Under rapporteres om IMDis arbeid med regjeringens to fellesføringer for 2018.

Motvirke arbeidslivskriminalitet ved offentlige innkjøp

IMDi gjennomfører anskaffelser på flere områder. De største anskaffelsene er innenfor IKT, FoU og bygningers drift som f. eks. kantinetjenester, vakthold, renhold og renovasjon. Det er innenfor bygningers drift IMDi må rette fokus da det er på dette området det er størst sannsynlighet for at det kan forekomme arbeidslivskriminalitet.

På bygningers drift har IMDi avtaler inngått for flere år, samt noen anskaffelser i 2018. Ved anskaffelse av nye kontrakter legges statens standardavtaler til grunn. I konkurransegjennomføring er det blitt eksplisitt opplyst om at det i kontraktene vil bli stilt krav til lønns- og arbeidsvilkår. Vi tydeliggjør dette kravet ytterligere i revidering av anskaffelsesstrategi for IMDi i 2019, for alle anskaffelsesområder.

I 2018 ble det inngått en ny avtale med kantineleverandør. Avtalen ble inngått med bruk av statens standardavtaler, hvor det fremgår at lønns- og arbeidsvilkår vil være viktig i videre kontraktsoppfølging.

I uke 40 inntraff en digital hendelse som gjorde at IMDi tok i bruk planverk for krisehåndtering og satte krisestab.

Motvirke arbeidslivskriminalitet ved offentlige innkjøp.

I oppfølgingen av videreførte avtaler har IMDi lagt opp til at det gjennomføres møter med tjenesteleverandør for å undersøke om de ansatte har de lønns- og arbeidsvilkårene som de har krav på etter den allmenngjorte tariffavtalen. I 2018 ble det gjennomført et møte med selskapet som leverer rengjøringstjenester hvor lønns- og arbeidsvilkår for den stedlige renholderen ble gjennomgått. Det ble ikke avdekket uregelmessigheter.

Inkluderingsdugnaden og målet om at minst 5 prosent av de nyansatte i staten skal være personer med nedsatt funksjonsevne eller hull i CV-en

IMDi har gjennomført 15 rekrutteringsprosesser med totalt 25 nytilsetninger i perioden 01.07.–31.12.2018. Til disse stillingene har vi mottatt seks søknader fra fem personer som gjennom søkeportalen har markert at de har redusert funksjonsevne og således er i målgruppen for inkluderingsdugnaden. IMDi følger kvalifikasjonsprinsippet og av de aktuelle søkerne er det ingen som har blitt funnet kvalifisert ut fra utlyste krav til stillingene.

IMDi lyser ut alle stillinger på imdi.no, nav.no og finn.no. Fra desember 2018 ble stillinger også publisert på inkludi.no og jobbforalle.no. Alle utlysninger inneholder oppfordring til personer i målgruppen om å søke på ledige stillinger i IMDi.

IMDi har ikke lyktes med å nå målene for inkluderingsdugnaden i 2018, og vil arbeide videre med å tilpasse arbeidsformer og rutiner i 2019.

Andre forhold departementet har bedt IMDi om å rapportere særskilt på

IMDis digitaliseringsarbeid

Digitalisering av arbeidsprosesser og tjenester er sentralt i utviklingen av brukervennlige tjenester og effektivisering av arbeidet. IMDi har siden 2013 utviklet nye og bedre digitale løsninger for effektiv og sikker forvaltning. Løsningene støtter opp under IMDis arbeid på områder som bosetting, kvalifisering (introduksjonsprogram og opplæring i norsk og samfunns-kunnskap), tolk, tilskuddsforvaltning og digital informasjonsformidling. IMDis brukere står sentralt i utformingen av våre digitale tjenester. Dette omfatter blant annet involvering av brukerne ved spesifisering av behov og krav til nye tjenester, involvering i testing, god opplæring, samt aktiv tilstedeværelse når brukerne har behov for veiledning og hjelp.

For at brukerne skal oppleve helhetlige og sammenhengende tjenester, er det påbegynt et samarbeid med virksomhetene i kunnskapssektoren. IMDi deltar i departementets arbeidsgruppe «tjenestekjeder: flyt og deling av data». Arbeidsgruppen vurderer hvilke tjenester som kan ses i sammenheng med andre virksomheters tjenester, og om tjenestene egner seg for utvikling av tjenestekjeder.

De nye og forbedrede digitale løsningene skal gi en mer brukervennlig, effektiv og sikker forvaltning i IMDi og for andre aktører i integreringsarbeidet. Dette vil gi effektiviseringsgevinster, både på kort og lang sikt.

5%

av nyansatte i staten skal være personer med nedsatt funksjonsevne eller hull i CV-en.

Utover lansering av nye løsninger, gjennomførte forbedringer og planlegging av nye prosjekter, har IMDi i 2018 arbeidet videre med tiltak for å sikre god oppfølging og strategisk styring av digitale prosjekter. Rutiner og arbeidsprosesser tilknyttet portefølje- og prosjektstyring er implementert og videreutvikles løpende. I 2018 er det etablert forum for innføring og prosjektledelse. Målet er å skape arenaer for erfaringsdeling, kompetanseheving og samskaping for interne og eksterne ressurser som jobber med utviklingsprosjekter. Hensikten er å stegvis standardisere og implementere IMDis prosjektstyringsmodell, for å sikre at prosjektene gjennomføres innenfor tid, kost og kvalitet.

IMDis digitaliseringsprogram

IMDis pågående digitaliseringsprogram (IMDig) ble igangsatt i 2013 for å utvikle nye IKT-løsninger i hele kjeden: Fra en flyktning har kommet inn på et mottak eller en overføringsflyktning er vurdert til intervju på kommisjon, fått oppholdstillatelse, er søkt ut og bosatt i en kommune, til full deltakelse i samfunnet. Gode digitale løsninger vil gi et bedre kunnskapsgrunnlag for målstyring, i større grad sikre en mer enhetlig behandling av kommuner og flyktninger, et mer effektivt system for brukerne og bedre resultater i integreringsarbeidet. Asylsituasjonen og bosettingsbehovet endrer seg fra år til år, og det er viktig å ha effektive og sikre IKT-løsninger, som bidrar til effektivisering av bosettingsarbeidet og som gjør det enklere å følge utviklingen i tiltak og resultater.

I 2018 er IMDi bedt om å ferdigstille selvregistreringsløsningen for kompetansekartlegging, videreutvikle saksbehandlingsløsningen for bosetting (lansert våren 2017) og fortsette utviklingen av et nytt nasjonalt tolkeregister, samt overføringstjenesten mellom Nasjonalt introduksjonsregister (NIR) og kommunale fagsystemer. Videre er IMDi særskilt bedt om å sikre at direktoratet i løpet av 2018 kan levere statistikk fra NIR i tråd med styringsparameter og statistikkvedlegg.

IMDi har i 2018 rapportert månedlig til departementet på det digitale utviklingsarbeidet i direktoratet. Hvert kvartal er det avgitt status på arbeidet med å kunne levere statistikk fra NIR i tråd med styringsparameter og statistikkvedlegg.

Selvregistreringsløsning for kompetansekartlegging

I juni 2018 lanserte IMDi en videreutviklet versjon av selvregistreringsløsning for kompetansekartlegging, integrert med IMDis saksbehandlingsløsning for bosetting (IMDinett Bosetting). All informasjon flyktningen oppgir om kompetanse (språk, yrkeserfaring, utdanning, andre ferdigheter og interesser) blir nå automatisk overført og lagret i IMDinett Bosetting¹. Kommunene får dermed utvidet informasjon om kompetansen til flyktingene som fordeles eller søkes ut til dem. I løsningen kan man foreta søk på kompetanse tilknyttet enkeltpersoner, samt sammenstille rapporter/statistikk av kompetanse på gruppenivå. Integrasjon av selvregistreringsløsningen i IMDinett skal gi bedre og mer omfattende kompetansekartlegging, økt kunnskap om flyktingers medbrakte kompetanse, samt enklere tilgang til kompetanseinformasjon i bosettingsarbeidet. Se for øvrig *Kap. 3.1 Effektiv bosetting av flyktninger*.

¹ Dette i tillegg til informasjonen som kommer fra UDB og SESAM.

Videreutvikling av saksbehandlingsløsning for bosetting

Utover integrasjon av selvregistreringsløsningen i IMDinett, er bosettingsmodulen videreutviklet med funksjonalitet for å gi bedre kapasitetsutnyttelse i kommunene. I tillegg har IMDi startet arbeidet med å utvikle en ny og sikker løsning til bruk på kommisjonsreiser for uttak av overføringsflyktninger.

Kommunenes brukeratferd i ny saksbehandlingsløsning for bosetting, tydeliggjorde et behov for funksjonalitet som håndterer strukturert innmelding av kommunenes ledige kapasitet (i form av ledige boliger og plasser for bosetting). Den nye funksjonaliteten gir kommunene god oversikt over egen innmeldt kapasitet, samt oversikt over hvordan IMDi benytter den ledige kapasiteten. IMDi på sin side får god oversikt over kommunenes kapasitet og kan benytte seg av informasjonen i fordeling av flyktninger til kommunene. Ny funksjonalitet for innmelding og håndtering av ledig kapasitet hos kommunene skal understøtte de fire hovedgevinstene tilhørende saksbehandlingsløsningen IMDinett Bosetting². Spesielt skal den nye funksjonaliteten bidra til bedre styringsinformasjon og redusert ressursbruk. Innmeldinger på kapasitet kan nå oversendes i én kanal og blir samlet på ett sted. Kommunikasjonen med kommunene effektiviseres og IMDi får bedre oversikt over nødvendig kommuneinformasjon. Effekten av leveransen er økt kvalitet på IMDis arbeid med bosetting.

Ny løsning til bruk på kommisjonsreiser er under utvikling og vil lanseres i 2019. Løsningen inkluderer funksjonalitet for kartlegging av flyktninger og saksbehandlingen som følger etter endt kommisjonsreise. Løsningen skal tas i bruk utenfor Norges grenser, noe som fordrer særlig god innebygget informasjonssikkerhet. Vi vil kunne registrere kartleggingsinformasjon direkte inn i IMDinett Bosetting, slik at kommunene får kartleggingsinformasjon for overføringsflyktninger på lik linje med flyktninger bosatt fra mottak. Resultatet skal være økt effektivitet i forberedelsene og etterarbeidet tilknyttet kommisjon, samt at kommunene får kartleggingsinformasjonen kun gjennom IMDinett. Se for øvrig *Kap. 3.1 Effektiv bosetting av flyktninger*.

Utvikling av nytt Nasjonalt tolkeregister

I 2018 har IMDi begynt utviklingen av et nytt Nasjonalt tolkeregister³. Et brukervennlig og kvalitetssikret innsynsregister over kvalifiserte tolker i Norge skal lanseres våren 2020. Det nye registeret skal bli en integrert del av imdi.no, sammen med nye informasjonssider om tolking i offentlig sektor. De nye informasjonssidene ble lansert i juni 2018 (imdi.no/tolk) og er første steg i utfasingen av dagens tolkeportal⁴. Informasjonssidene har fått ny struktur og er utformet i tråd med brukerbehovet; hvilke oppgaver de kommer til nettsiden for å løse, samt hvordan brukerne leter seg frem til relevant informasjon. Gjennom brukertesting har IMDi fått nyttige tilbakemeldinger underveis i prosessen, samt bekreftelser på at sluttresultatet samsvarer med brukerbehovet. Samlet skal nye informasjonssider og nytt Nasjonalt tolkeregister øke kvaliteten på IMDis tjenester på tolkefeltet, samt bidra til økt bruk av kvalifisert tolk i offentlig sektor. For å kunne vurdere effekten av nytt Nasjonalt tolkeregister vil det i 2019 gjennomføres en nullpunktsmåling i form av en spørreundersøkelse blant tolkebrukere, tolkeformidlere og tolker.

² Fire hovedgevinster for IMDinett Bosetting: Bedre styringsinformasjon, redusert ressursbruk, likebehandling av flyktninger og kommuner, raskere bosetting.

³ Nasjonalt tolkeregister eies og driftes av IMDi. Registeret ble opprettet i 2005 og er IMDis viktigste tiltak for kvalitetssikring av tolker til offentlig sektor.

⁴ Dagens tolkeportal har bestått både av redaksjonelt innhold om tolkning i offentlig sektor (som nå er flyttet til imdi.no), samt selve tolkeregisteret.

⁵ Det antas at halvparten av kommunene utveksler data med NIR gjennom WS-tjenesten. Ettersom det er flest fagsystemer i de store kommunene, anslår IMDi at ca. 80 prosent av NIR-dataene utveksles via kommunale fagsystemer.

Spørreundersøkelsen vil måle både andel oppdrag levert med kvalifisert tolk, samt brukertilfredshet med IMDi tjenester på tolkefeltet.

Et nytt og mer brukertilpasset nasjonalt tolkeregister vil ha stor tverrsektoriell betydning. Betydelige nyttevirkinger er identifisert hos andre offentlige virksomheter som UDI, politiet, Oslo tingrett, Helse Sør-Øst RHF (regionalt helseforetak) og kommunale tolkeformidlere. Prosjektet har etablert et gevinsteierforum med representanter fra ovennevnte virksomheter, for å sikre god oppfølging og forankring av gevinstene underveis i prosjektførløpet.

Overføringstjeneste mellom NIR og kommunale fagsystemer (WS4)

IMDi har i 2018 startet utviklingen av en ny overføringstjeneste mellom NIR og kommunale fagsystemer⁵. Den nye overføringstjenesten skal bidra til at overføringen av informasjon mellom IMDi og kommuner skjer på en sikker, stabil og effektiv måte – uten feil.

Ny tjeneste skal produksjonsettes fra IMDi side i 1. kvartal 2019. For at tjenesten skal kunne tas i bruk må kommunene gjennomføre nødvendige tilpasninger i egne fagsystemer. IMDi har derfor et særskilt fokus på å involvere kommunene i utviklingen av ny tjeneste. Kravene til ny tjeneste er utformet i tråd med innspill fra kommuner og fagsystemleverandører, og den skriftlige dokumentasjonen for ny tjeneste gjøres åpent tilgjengelig for alle parter.

Ved å etablere en omforent og standardisert dataoverføringstjeneste skal IMDi oppnå forbedret datakvalitet i NIR, redusert ressursbruk i kommuner og i IMDi, samt bedre informasjonssikkerhet i forbindelse med økt kontroll for pålogging og bedre sporbarhet på overføring av opplysninger. For å kunne vurdere effekten av ny dataoverføringstjeneste gjennomføres nullpunktsmålning i 1. kvartal 2019. Målingene omfatter blant annet en spørreundersøkelse hos utvalgte kommuner om tilfredshet med eksisterende løsning, samt måling internt på antall suppothenvendelser tilknyttet eksisterende overføringstjeneste. Ytterligere vil det gjennomføres objektive målinger på overføringshastighet, antall feil, registreringshyppighet og registreringskvalitet ved eksisterende overføringstjeneste.

Søknadsbaserte tilskudd

I 2018 har IMDi innført en ny skybasert digital søknads- og saksbehandlingsløsning for søknadsbaserte tilskuddsordninger⁶ finansiert over post 62 og 71. Tilskuddsordningene er sentrale for å kunne stimulere og styrke integreringsarbeidet i kommuner, fylkeskommuner og frivilligheten.

Ny løsning skal gi økt kvalitet på IMDi forvaltning av tilskuddsmidler, samt forbedre søknads- og rapporteringsprosessen for søkerne. Gjennom en digitalisert og mer automatisert arbeidsflyt vil tilskuddsøkere- og mottakere oppleve en mer brukervennlig løsning, hvor de enkelt får oversikt over utlysninger, egne søknader, muligheter for elektroniske meldinger med IMDi, samt krav til søknader og rapportering⁷. IMDi saksbehandlere vil finne all relevant saksinformatjon samlet på ett sted. Dette skal bidra til mer effektive arbeidsprosesser innen tilskuddsforvaltning, som blant annet gir økt kapasitet

⁶ I 2018 forvalter IMDi mer enn ti søknadsbaserte tilskuddsordninger, tilsvarende om lag 300 mill. kroner.

⁷ Regelverket for økonomistyring i staten (Regjeringen, 2015) stiller krav om effektiv bruk av statlige tilskuddsmidler, herunder oppfølging av tilskuddsmottakere, rapportering om måloppnåelse samt utvikling av ordningene.

til faglige vurderinger og utvikling av ordningene. For å dokumentere effekter av den nye løsningen ble det gjennomført nullpunktsmålinger våren 2017 og våren 2018. Målingene omfattet blant annet spørreundersøkelser om brukertilfredshet hos tilskuddsforvaltere og tilskuddssøkere, samt objektive målinger på antall papirutskrifter og postforsendelser i forbindelse med utbetaling av tilskudd.

Konseptutredning for digitalisering av tilskuddsordninger

I 2018 er det iverksatt en utredning tilknyttet digitalisering av integreringstilskudd, tilskudd for enslige mindreårige flyktninger, samt tilskudd for flyktninger med nedsatt funksjonsevne eller atferdsvansker. Ny digital løsning skal erstatte dagens bruk av UDIs saksbehandlingsløsning. Målet er å utvikle en helhetlig og effektiv løsning for forvaltning av tilskudd, med stor grad av automatisert beregning og utbetaling. Gjennom slik automatisering skal vi blant annet sikre likebehandling av kommuner og den enkelte flyktning, samt redusere risiko for feil i saksbehandling. Valg av konsept for ny løsning vil bli tatt i 2019.

Statistikk fra NIR i tråd med styringsparameter og statistikkvedlegg

I tildelingsbrevet for 2018 punkt 3.3.1 ble IMDi særskilt bedt om å sikre at vi kan levere statistikk fra Nasjonalt introduksjonsregister (NIR) i tråd med styringsparameter og statistikkvedlegg. Under følger en rapportering på arbeidet med feilretting og forbedringer i NIR for å oppnå dette.

Status : Det overordnede bildet fra 2015 og frem til i dag er at datakvaliteten i NIR blir stadig bedre. IMDi har jobbet løpende med feilretting og forbedring og kan nå levere data av god kvalitet på de fleste områdene vi rapporterer på til departementet.

Det er kun ett styringsparameter IMDi ikke kan levere tall på i 2018: Andel personer med rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap som oppfyller sin plikt innen fristen på tre år (SP6). Det er også to rapporteringskrav i statistikkvedlegget vi ikke kan rapportere på: Antall og andel som ble omfattet av rett og/eller plikt til opplæring i 2015 som hadde oppfylt sin plikt tre år senere, samt antall og andel personer med rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap som er i arbeid eller utdanning fire år etter at de kom inn i målgruppen.

Årsaken til utfordringene skyldes i stor grad mangelfulle data tilbake i tid på deltakelse i norskopplæring, dvs. i 2015 og deler av 2016. Årsaken til manglende data er sammensatt, men knyttes primært til problemer med overføring av data fra kommunale fagsystemer til NIR i denne perioden. Det er imidlertid uvisst i hvilket *omfang* mangelfulle data i 2015/2016 påvirker ovennevnte styringsparameter. Det kan også være flere årsaker til mangelfulle data. De største utfordringene frem til nå har vært knyttet til kategorivisning og kommunetilhørighet i Nasjonalt introduksjonsregister, dvs. at personer står oppført med periodevis feil kategori for rett og plikt til opplæring etter introduksjonsloven eller feil kommune⁸. Dette kan hindre kommunene i å registrere på personen, og påvirker også muligheten til å etterregistrere data tilbake i tid. Feil på disse områdene kan dermed påvirke datakvaliteten både tilbake i tid og fremover.

⁸ Med feil kategori menes det at kategorien er feilaktig lukket eller «ikke gjeldende» av ulike årsaker. Kommunen kan ikke registrere aktivitet i de periodene en person står med «ikke gjeldende»-kategori. Med feil kommune menes det at personen står oppført med en annen kommune enn den vedkommende bor i eller får oppfølging av. Kommunen får da ikke registrert aktivitet på vedkommende i de periodene personen står med feil kommunetilhørighet.

Når det gjelder rapporteringsåret 2019, forventes det at manglende data tilbake i tid vil påvirke tallene i mindre grad (i 2019 skal 2016-kohorten måles), ettersom problemene med overføring av data fra kommunenes fagsystem ble løst i løpet av 2016 og dermed bare gjaldt deler av året. Først i rapporteringsåret 2020 vil det være mulig å rapportere på gjennomføring i norskopplæring uten at manglende dataoverføringer fra kommunenes fagsystem i 2015 og 2016 vil kunne påvirke de endelige tallene.

Tiltak for å forbedre datakvaliteten: For at kommunene skulle kunne etterregistrere data som eventuelt manglet for 2015 og 2016, implementerte IMDi en særskilt løsning for innlesning av dataene høsten 2017. Løsningen hadde imidlertid ikke ønsket effekt. I 2018 har derfor IMDi prioritert feilretting og forbedring av datakvaliteten fremover, fremfor å gjøre ytterligere forsøk på innhenting av data tilbake i tid.

På grunn av utfordringsbildet beskrevet over har IMDi prioritert å jobbe med forbedring av adressehåndteringen i NIR, dvs. at personer skal fremkomme med riktig kommunetilhørighet i NIR. Det ble rundt årsskiftet 2017/2018 implementert nødvendige endringer i NIR for å håndtere kommune- og fylkessammenslåingen. Det ble videre implementert en omlegging av adressefunksjonaliteten våren 2018. Endringen innebærer at kommunenes tilgang til å registrere er betydelig bedret fra og med 1. januar 2018. Endringen sørger også for mer korrekte kommunerapporter i NIR, som kommunene bruker i sin oppfølging av ordningene under introduksjonsloven.

Det ble videre implementert en større endring i tilskuddsfunksjonaliteten i NIR. Endringen handlet om å tilrettelegge NIR ettersom det fra 1. januar 2018 stilles krav om at kommuner må registrere krav/søknad fremsatt eller vedtak om opplæring i norsk og samfunnskunnskap i NIR for å få utbetalt norsktilskudd. Omlegging av adressehåndteringen var en forutsetning for å kunne implementere tilskuddsendringen, ettersom riktig kommunetilhørighet er avgjørende for at norsktilskuddet utbetales til riktig kommune.

Høsten 2018 har IMDi jobbet med nødvendige endringer i NIR knyttet til to vedtatte lovendringer: Plikt til opplæring i norsk og norsk kultur og norske verdier for asylsøkere i mottak (ikrafttredelse 01.09.2018), samt utvidelse av målgruppene for introduksjonsprogram og opplæring i norsk og samfunnskunnskap (barnefamilier og enslige mindreårige med begrenset oppholdstillatelse, ikrafttredelse 16. juli 2018). Endringer knyttet til pliktig opplæring for asylsøkere ble implementert i 2018, mens endringer knyttet til utvidet målgruppe for introduksjonsprogram og opplæring i norsk og samfunnskunnskap vil ferdigstilles i begynnelsen av 2019. NIR og bosettingsmodulen i IMDinett er i tillegg tilrettelagt i henhold til ny praksis knyttet til overføringsflyktninger (visse grupper overføringsflyktninger må i en periode bo på mottak før bosetting).

Behovet for å prioritere ovennevnte lovendringer førte til at det planlagte arbeidet med forbedring av kategori-håndteringen i NIR måtte nedprioriteres i 2018. Dette arbeidet må derfor videreføres i 2019.

Tjenesteutsetting av IKT-tjenester

I 2018 er to IKT-tjenester tjenesteutsatt: søknads- og saksbehandlingsløsning for søknadsbaserte tilskuddsordninger, samt en videreutviklet versjon av den skybaserte selvregistreringsløsningen for kompetansekartlegging av beboere i asylmottak. Under oppsummerer vi de vurderingene som er gjort med hensyn til risiko og sårbarhet for de tjenesteutsatte løsningene.

Søknads- og saksbehandlingsløsning for søknadsbaserte tilskuddsordninger

Den nye søknads- og saksbehandlingsløsningen for søknadsbaserte tilskuddsordninger er en skytjeneste (SaaS) som ble anskaffet og implementert i 2018. Prosjektet har i samarbeid med IMDis personvernombud gjennomført en risiko- og sårbarhetsanalyse. Informasjonssikkerhet og personvern er vurdert på områdene pålogging for interne og eksterne brukere, integrasjoner mellom skytjenesten og saksarkivløsning, samt overføring av data til IMDis fakturasystem. Videre er det inngått databehandleravtaler med leverandør av skytjenesten. Penetrasjonstest gjennomføres i januar 2019.

Løsningen inneholder kun personopplysninger som er offentlig kjent og behandlingen av opplysningene begrenser seg til påloggingsinformasjon og kobling mot den enkelte organisasjon. Personopplysningene vil ikke være gjenstand for selve formålet med behandlingen og det er derfor vurdert som tilstrekkelig at løsningen informerer om hvorfor og hvordan opplysningene håndteres, men at det ikke innhentes samtykke for bruken.

Samlet viser vurderingene at ny søknads- og saksbehandlingsløsning for søknadsbaserte tilskuddsordninger i tilstrekkelig grad ivaretar kravene til informasjonssikkerhet og personvern.

Selvregistreringsløsning for kompetansekartlegging

En videreutviklet versjon av den skybaserte selvregistreringsløsningen for kompetansekartlegging av beboere i asylmottak (integrert med IMDis saksbehandlingsløsning for bosetting) ble lansert i juni 2018. I 2017 ble det gjennomført en risiko- og sårbarhetsanalyse. Særlig ett av tiltakene fra analysen, en penetrasjonstest, ble også gjennomført før løsningen ble tilgjengelig for brukerne i juni 2018.

Analysene fra 2017 har ligget til grunn i videreutvikling av løsningen i 2018 hvor alle asylmottak skulle ta i bruk løsningen og overføring av informasjon fra selvregistreringsløsning til saksbehandlingsverktøyet ble implementert.

I analysens risikoregister er risikonivå vurdert opp mot risikoaksept. Det har vært prioriteringsgrunnlag for hvilke tiltak som iverksettes. Samlet viser vurderingen at løsningen i tilstrekkelig grad ivaretar kravene til informasjonssikkerhet og personvern etter at tiltak og ferdigstillelse er gjort.

Tabell 4-1: Rapportering på punkter i digitaliseringsrundskrivet (H-7/17)

Sett brukeren i sentrum	I etableringen av ny overføringstjeneste mellom kommunale fagsystem og Nasjonalt introduksjonsregister er representanter fra kommunene og deres fagsystemleverandører involvert i form av en referansegruppe. De har bidratt med innspill til krav og er deltagende i test- og kvalitetssikring for ny tjeneste. Nytt Nasjonalt tolkeregister har etablert gode samarbeidsarenaer mellom prosjektet, tolkebrukere, tolker og tolkeformidlere. Nye informasjonssider om tolking på imdi.no er utformet i tråd med hvordan brukerne navigerer seg frem på sidene.
Gjennomfør digitalt førstevalg	I tråd med hovedprioriteringene i digitaliseringsrundskrivet, inngår IMDi i kunnskapsdepartementets arbeidsgruppe som skal styrke samarbeidet om flyt og deling av data i tjenestekjeder mellom underliggende virksomheter. Flere utviklingsmuligheter er identifisert for bedre gjenbruk av informasjon og mer effektiv saksflyt i kjeden. <i>Eksempelvis videre bruk av IMDis kompetansekartleggingsdata hos andre virksomheter.</i>
Tilrettelegg for gjenbruk og videre bruk av informasjon	I ny digital løsning for søknadsbaserte tilskuddsordninger benyttes ID-porten for sikker innlogging. Informasjon fra Brønnøysundregisteret blir på den måten innhentet og automatisk lagt inn / fylt ut ved opprettelse av nytt søknadsskjema. Søkeren slipper å oppgi informasjon som allerede er registrert. I nytt Nasjonalt tolkeregister benyttes ID-porten for sikker innlogging og i søknad om oppføring i registeret. For en tolk som ønsker å sende inn søknad vil all informasjon hentes fra eksisterende kilder: Kontaktregisteret, Folkeregisteret, Vitnemålsportalen, OsloMet og IMDis interne registre. Nasjonalt tolkeregister vil tilby tjenester for eksterne brukere (tolkebrukere og tolkeformidlere) slik at disse kan hente og få oppdatert informasjon om tolkene og deres kvalifikasjoner.
Følg opp informasjons-sikkerheten	IMDi har gjennomført en overordnet ROS-analyse for informasjonssikkerheten, hvor det er påbegynt en rekke tiltak for å forbedre tilstanden. Det er blitt utformet og besluttet nye styringsdokumenter for informasjonssikkerhet og rutineutvikling. Det er gjennomført opplæring av alle ansatte gjennom Nasjonal sikkerhetsmåned. Det har gjennom året blitt satt ytterligere fokus på personvern, hvor det ble utnevnt eget personvernombud i juni. Den økte bevisstheten på informasjonssikkerhet og personvern har også ført til avviksmeldinger til Datatilsynet og en digital krise- og beredskapsøvelse.
Bygg inn personvern	IMDi følger anbefalt prosjektstyringsmetodikk <i>Prosjektveiviseren</i> , med egne tilpasninger på ulike områder som innføring, test, arkitektur og informasjonssikkerhet. Difis malverk for styringsdokumentasjon er tilpasset med krav til vurderinger på informasjonssikkerhet og personvern. IMDi har også påbegynt et arbeid med å framskaffe syntetiske (fiktive) testdata til utviklings- og testformål i fagsystemene. Arbeidet skjer i samarbeid med UDI.
Bruk nasjonale felleskomponenter og fellesløsninger	ID-porten: digital løsning for søknadsbaserte tilskuddsordninger og nytt Nasjonalt tolkeregister benytter ID-porten for sikker innlogging og autentisering. Felles offentlige registre: Når tolker søker om oppføring i nytt Nasjonalt tolkeregister vil relevant personinformasjon automatisk hentes fra Folkeregisteret. IMDis saksbehandlingsløsning for bosetting (IMDinett Bosetting) får også automatisk adresseinformasjonen hentet fra Folkeregisteret. Digital løsning for søknadsbaserte tilskuddsordninger benytter Enhetsregisteret for oppslag på organisasjoner.
Bruk digital postkasse til innbyggere	IMDi har valgt KS sin løsning SvarUt for å sende post digitalt til innbyggere. Ved bruk av SvarUt sender vi også post digitalt til virksomheter via Altinn. SvarUT benyttes eksempelvis i ny digital løsning for søknadsbaserte tilskuddsordninger for automatisk utsending av relevant saksinformasjon til kommuner og organisasjoner. Nytt Nasjonalt tolkeregister vil benytte SvarUT til å sende svar automatisk til tolkenes digitale postkasse.

⁴⁷ <https://www.imdi.no/tall-og-statistikk/>

Følg krav om arkitektur og standarder	IMDi har et uttalt mål om å følge statens overordnede arkitekturprinsipper på IKT-området. IMDi samarbeider med utlendingsforvaltningen gjennom et felles arkitekturforum. For ytterligere styrking og videreutvikling av arkitektur-området har IMDi i 2018 ansatt en virksomhetsarkitekt.
Ta i bruk elektronisk faktura	IMDi benytter seg av DFØs tjenester og krever at leverandører sender faktura og kreditnota elektronisk (i EHF-format.)
Lag sourcingstrategi	I løpet av 2018 er det utarbeidet et forslag til ny sourcingstrategi for drift. Dette er gjort i tilknytning til vurdering av utvidet bruk av skytjenester. Siden IMDi forvalter betydelige mengder personopplysninger vil tjenesteutsetting basere seg på dokumenterte vurderinger av risiko og sårbarhet og skje i tråd med lovpålagte krav (GDPR), samt departementets anvisninger.
Bruk skytjenester	Av leveranser i 2018 er både ny selvregistreringsløsning for kompetansekartlegging, samt ny løsning for søknadsbaserte tilskudd etablert som skyløsninger. Nytt Nasjonalt tolkeregister (under utvikling) vil i tillegg lanseres i skyen. Valg av skyløsninger er foretatt på bakgrunn av nødvendige risikovurderinger, i tråd med IMDis krav til informasjonssikkerhet.
Gjennomføring	
Planlegging, styring og gjennomføring av IKT-prosjekter	IMDis overordnede prioritering på digitaliseringsfeltet foretas av IMDis porteføljestyre (direktørens ledermøte). Porteføljestyret bidrar til å sikre hensiktsmessige tverrgående prioriteringer, i tråd med IMDis strategiske mål. Alle IMDis digitale prosjekter følger Difis prosjektmodell <i>Prosjektveiviseren</i> . Styringsgruppen følger opp utviklingsprosjekter som er besluttet av porteføljestyret, og sikrer at prosjektets leveranser har tilstrekkelig kvalitet ved godkjenning av styringsdokumentasjon og faseoverganger. IMDis prosjektkontor (PMO) støtter prosjektene i den daglige gjennomføringen, og stiller krav til standardisert og formalisert rapportering.
Gevinstrealisering	IMDi jobber målrettet og systematisk med gevinstrealisering fra konsept til realisering. Prosjektene utarbeider planer for realisering og måling av gevinstene, og definerer eierskap og ansvar for de ulike aktivitetene som skal gjennomføres. Porteføljestyret har et særlig fokus på det helhetlige gevinstbildet – hvordan de ulike gevinstene understøtter og supplerer hverandre, potensielle synergieffekter, samt hvordan de bygger opp under IMDis strategiske mål. I 2019 vil porteføljestyret få en større rolle i å sikre at nødvendige realiseringsaktiviteter i linjen gjennomføres.
Digitaliseringsrådet	IMDi har benyttet seg av Digitaliseringsrådets rådgivning i forbindelse med prosjektet nytt Nasjonalt tolkeregister. I januar 2018 fikk rådet en presentasjon av prosjektet ved IMDis direktør. Rådets anbefalinger benyttes i det videre arbeidet.
Samordning med kommunesektoren	Ny overføringstjeneste mellom kommunale fagsystemer og Nasjonalt introduksjonsregister (NIR) utvikles i samarbeid mellom IMDi og kommuner. I konseptfasen ble KS-FIKS ⁹ vurdert som et mulig utgangspunkt for standard meldingsutveksling mellom NIR og kommunale fagsystem. Utredningen ble sendt på høring til både KS og utvalgte kommuner, som i stor grad støttet utredningens anbefaling om å modernisere IMDis eksisterende overføringstjeneste.

⁹ KS-FIKS er en felles digital plattform for samhandling i kommunal sektor og ansvaret for tjenesten ligger hos KS. Den digitale plattformen består av en samling applikasjonstjenester som benyttes i offentlige tjenester.

Tilskuddsforvaltning

IMDi bes i tildelingsbrev om å gjøre særskilt rede for bruk av tilskuddsmidler og vurdere måloppnåelsen for ordningene (veid opp mot regelverket for den enkelte ordningen). Tilskuddsmottakerne har frist for rapportering til IMDi i februar 2019. Det er derfor ikke mulig å gjøre vurderinger av måloppnåelse for 2018 i årsrapporten. Vurderinger av måloppnåelse og resultater vil bli rapportert særskilt til departementet innen 1. juni 2019. Ordningen *Lokale innvandrersorganisasjoner og frivillig virksomhet i lokalsamfunn* administreres av 20 kommuner, og vil også bli rapportert i den helhetlige rapporten om bruk av midlene på post 71.

Under presenteres hovedtallene for IMDis tildeling av midler på de søknadsbaserte ordningene i 2018 (Rundskriv for tilskuddsordningene for 2019 ble publisert på IMDi.no i januar 2019 med søknadsfrist i februar). Tilskuddsordningene er ytterligere omtalt i årsrapportens *Kap. 3 Årets aktiviteter og resultater*.

Tabell 4-2. Søknadsbaserte tilskuddsordninger, søknader og innvilget beløp. 2018.

Kap/post	Tilskuddsordning (navn)	Antall søknader	Antall innvilgede søknader	Omsøkt beløp (mill. kroner)	Innvilget beløp (mill. kroner)
291/62	Jobbsjansen, del A	33	30	73,19	64,75
291/62	Jobbsjansen, del B	25	23	53,76	34,75
291/62	Jobbsjansen, del C	29	21	36,28	19,8
291/62	Kommunale utviklingsmidler	123	79	106	35,2
291/62	Etablereropplæring for innvandrere	24	13	14,3	6,37
291/71	Frivillige organisasjoners holdningsskapende/forebyggende arbeid mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse	72	38	34,3	9,4
291/71	Informasjons- og veiledningstiltak rettet mot innvandrere	52	20	20,97	7,45
291/71	Integreringsprosjekter i asylmottak i regi av frivillige organisasjoner	98	80	28,3	16,04
291/73	Mentor- og traineeordninger for personer med innvandrerbakgrunn	57	12	26,77	4,55

Tabell 4-3. Øremerkede tilskudd, antall organisasjoner og beløp. 2018

Kap/post	Tilskuddsordning (navn)	Antall organisasjoner	Totalbeløp (mill. kroner)
291/71	Nasjonale ressursmiljøer	16	24,05
291/71	Tilskudd til særlig utsatte innvandregrupper	3	2,0

Beregningsutvalget

De samlede bevilgningene til kommunesektoren under programkategori integrering og mangfold utgjorde i 2018 over 17 mrd. kroner. De største budsjettpostene er integreringstilskuddet, tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap og særskilt tilskudd ved bosetting av enslige mindreårige flyktninger. Kommunene skal ikke legge frem særskilt regnskap for tilskuddene. Den årlige kartleggingen fra Beregningsutvalget skal følge med på om det er et rimelig samsvar mellom tilskuddene og kommunenes utgifter, og endringer i dekningsgraden.

Beregningsutvalgets rapporter gir innspill til regjeringens arbeid med statsbudsjettet for påfølgende år. Dersom kommunene har lavere kostnad enn det tilskuddene dekker, beholder kommunene tilskuddene uavkortet. Integreringstilskuddet dekket i 2017 over 95 prosent av kommunenes gjennomsnittlige utgifter til bosetting og integrering.

Etter tre år på rad (2015, 2016, 2017) med rekordhøy bosetting, er det viktig å følge med på hvordan kommunene bruker de store tilskuddene for å få til god integrering. Antallet personer som gikk ut av introduksjonsprogrammet var rekordhøyt i 2018. Samtidig var antallet nye flyktninger som ble bosatt lavere enn på mange år. Kartleggingen av kommunenes utgifter i 2018 vil foregå første halvår 2019, og Beregningsutvalgets rapporter vil foreligge i august 2019.

Beregningsutvalget er et permanent partssammensatt utvalg, med fire representanter fra kommunesektoren og fire representanter fra staten. Beregningsutvalget er administrativt underlagt Integrering- og mangfoldsdirektoratet, som leder utvalget og har sekretariatsfunksjonen for utvalget.

Beregningsutvalget skal drøfte og analysere resultatene fra kartleggingen, herunder gi en forklaring på årsakene til eventuelle endringer i kommunenes utgifter. Beregningsutvalget skal også foreta en analyse av utgiftene i kommunene over tid. Funnene er en del av beslutningsgrunnlaget når neste års satser for tilskudd skal fastsettes av departementet.

Utvalgets metode er innhenting av opplysninger gjennom spørreskjema og systematisk veiledning i 20–22 kommuner. Kartleggingen er supplert med tall fra SSB og IMDi. Kartleggingen omfatter utgifter på følgende seks delområder:

1. Utgifter til integreringstiltak og administrasjon av disse.
(Administrasjonsundersøkelsen)
2. Utbetalt sosialhjelp, landstall fra SSB.
3. Utbetalt introduksjonsstønning, landstall fra SSB.
4. Utgifter til opplæring i norsk og samfunnskunnskap.
5. Utgifter til bosetting og integrering av enslige mindreårige.
6. Utgifter til helsetjenester – prisjustert sats.

Beregningsutvalget kartlegger kommunenes utgifter til bosetting og integrering av flyktninger.

Administrative forhold

Tabell 3-4: Årsverk og ansatte i IMDi. 2013–2018.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Årsverk per 31.12	209	219	223	234	214	219
Antall ansatte per 31.12	230	248	259	261	235	239

Oppfølging av IA-avtalen

IMDis mål og tiltak for oppfølging av IA-avtalen er forankret i IA-møtet hvor hovedtillitsvalgte, hovedverneombud og IMDis ledelse deltar. Tiltakene følges opp gjennom direktoratets generelle HMS-arbeid, personalforvaltning og rekrutteringsprosesser.

IMDi hadde en målsetting om at det totale sykefraværet ikke skal overstige 5,9 prosent innen utgangen av 2018. Målet ble ikke nådd, men sykefraværet totalt i 2018 ble redusert med 0,2 prosentpoeng til 6,4 prosent. Av dette var 4,6 prosent legemeldt fravær. Legemeldt sykefravær for menn gikk ned fra 3,0 prosent i 2017 til 2,7 prosent i 2018 og for kvinner gikk legemeldt sykefravær ned fra 6,6 prosent i 2017 til 5,7 prosent i 2018¹⁰. Arbeidet med sykefravær i IMDi har fokus på forebyggende arbeid, tett og god individuell oppfølging, rapportering, samt på nærværsfaktorer.

IMDi har et mål om å tilby yrkestilpasset arbeidstrening (språkpraksis, arbeidspraksis, lønnstilskudd) til fire–åtte personer med innvandrerbakgrunn per år. Formålet er å gi tilbud om opplæring og arbeidserfaring. IMDi hadde kapasitet til kun tre personer på arbeidstrening siste år.

HMS

IMDi er opptatt av å sikre god kvalitet på, og høy bevissthet om HMS-arbeidet i direktoratet. Det er avholdt regelmessige møter i Arbeidsmiljøutvalget (AMU), samt møter i lokale AMU.

I tillegg nevnes følgende tiltak og aktiviteter fra IMDis HMS-arbeid i 2018:

- Gjennomføring av medarbeiderundersøkelse med oppfølging av tiltak i alle avdelinger
- Avdelings- og kontorvise HMS-dager
- Introduksjonskurs for nyansatte med informasjon om bl.a. HMS- og IA-arbeidet i IMDi
- Fortløpende oppdatering og forbedring av IMDis elektroniske HMS-håndbok
- Felles treningsopplegg for ansatte med fokus på å forebygge problemer med nakke, rygg og skulder
- AKAN kontakt og HR har deltatt på Alor-nettverk og gjennomført AKAN møter.

IMDi er opptatt av å sikre god kvalitet og høy bevissthet om HMS-arbeidet i direktoratet.

¹⁰ Legemeldt sykefravær for 2017 avviker her fra tall gitt i Årsrapport 2017. Etter overgang til ny sykefraværssrapport i SAP 2018, er tall fra 2017 justert for å være sammenlignbare med rapportering for 2018.

Kompetanseutvikling

IMDi jobber for å sikre at organisasjonen har den nødvendige kompetansen for å løse nåværende og framtidige oppgaver. Det legges til rette for at alle ansatte kan ha en individuell og målrettet plan for egen utvikling. Det gjennomføres vurderinger av strategiske kompetansebehov i organisasjonen, og tiltak for å sikre grunnleggende basiskompetanse iverksettes fortløpende. Dette inkluderer bl.a. kompetanseutvikling innen IKT-verktøy, forvaltningsrett, prosjektledelse, samt skriftlig og muntlig formidling.

IMDi skal være en lærende organisasjon med verktøy og arenaer for å utvikle en kollektiv kompetanse. I 2018 ble det gjennomført interne fagmøter månedlig. Dette er en viktig møtearena for å formidle ny kunnskap innen integreringsfeltet og heve kompetansen innenfor ulike aktuelle temaer. Satsningsområder innen kompetanseutvikling i 2018 har vært blant annet offentlige anskaffelser, GDPR og informasjonssikkerhet, testmetodikk for bruk i digitaliseringsprosjekter, prosjektledelse og innovasjon.

Aktivitets- og redegjørelsesplikter

Likestillingsomtale

IMDi har en skjev kjønnsbalanse med 64 prosent kvinner blant våre ansatte. I toppledelsen er det 63 prosent kvinner og i mellomledergruppen 59 prosent. Det er marginale endringer siden forrige år og tilnærmet likelønn mellom kjønnene, med marginal variasjon i stillingsgruppene (se vedlegg 5).

15,7 prosent av kvinnene og 4,7 prosent av mennene jobbet deltid per 31.12.18. 15,7 prosent av de kvinnelige ansatte hadde midlertidig arbeidskontrakt, tilsvarende 6,8 prosent blant de mannlige ansatte.

Mangfold

IMDi har som mål at minst 25 prosent av direktoratets ansatte skal ha innvandrerbakgrunn. Samlet andel ansatte med innvandrerbakgrunn i IMDi var 31,4 prosent i 2017 ifølge tall fra SSB. Det er en økning med 1,7 prosentpoeng fra 2016.

IMDi gir velferdspolis for feiring av religiøse høytidsdager utenom Den norske kirke i inntil to dager.

Tabell 4-4: Ansatte i IMDi etter landbakgrunn. Antall. 2013–2017

Antall ansatte	2013	2014	2015	2016	2017
I alt	221	235	240	249	226
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre Gruppe 1: EU/EFTA, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	10	11	10	11	13
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre Gruppe 2: Asia, Tyrkia, Afrika, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EFTA, Oseania utenom Australia og New Zealand	56	54	59	63	58

Kilde: SSB-tabell 10189: Ansatte i staten, etter departement med underliggende enheter, innvandringskategori og landgruppe

5

Vurdering av
framtidutsikter

5 Vurdering av framtidssutsikter

Hovedmålet for integreringspolitikken er at flere er i arbeid og deltar i samfunnslivet. Det er viktig for den enkelte å forsørge seg og sine, det er viktig for samfunnet og for bærekraften til den norske velferdsmodellen.

Det overordnede migrasjonsbildet har stor betydning for integreringsfeltet. Ved inngangen av 2018 bodde det nesten 750 000 innvandrere i Norge. Det er mer enn en dobling fra 2006, da det bodde om lag 320 000 innvandrere i Norge. Dagens prognoser tilsier at asylkomstene vil være lave fremover. Det betyr at en større andel av flyktningene vil komme via FN-systemet for kvoteflyktninger.

Selv om vi får noe lavere innvandring, vil innvandrerbefolkningen øke betraktelig i årene fremover. Flere av oss kommer til å ha innvandrerbakgrunn, men sammensetningen av innvandrerbefolkningen vil være noe annerledes enn i dag. Flere vil være født i Norge og flere vil ha bodd her lenge. Noen flere vil også komme fra opprinnelsesland med dårlig tilgang på formell utdanning. Dette bakteppet vil prege mye av integreringsarbeidet i årene som kommer.

De som kommer må bosettes raskt og treffsikkert

For at nyankomne flyktninger skal komme i arbeid og bidra til fellesskapet er det viktig med rask og treffsikker bosetting. Mange av de som kommer til Norge i 2019 vil komme gjennom familieinnvandring og som kvoteflyktninger. IMDi har et særskilt ansvar for at integreringsperspektivet blir vurdert i forbindelse med uttak av voksne flyktninger.

Integreringen begynner allerede på kommisjonsreisene. Kriteriene som skal legges til grunn for uttak av flyktningene skal fremme integrering og vi er i gang med en prøveordning der kulturorienteringsprogrammet holdes allerede i forkant av intervjuene på uttakskommisjonen. På den måten håper vi å kunne effektivisere bosettingen av flyktningene i kommunene og oppklare eventuelle misforhold mellom norske myndigheters krav og de forventningene den enkelte flyktning har.

IMDi vil prioritere tidlig kartlegging av den enkelte flyktning og asylsøkers kompetanse og se det i sammenheng med arbeidskraftbehovet der den enkelte blir bosatt. Kartleggingen skal bidra til rask og målrettet kvalifisering for at den enkelte raskere kommer i arbeid og får benyttet sin kompetanse. Her er vi avhengige av godt integreringsarbeid i kommunene og mer forpliktende samarbeid med arbeids- og næringsliv.

Flere må i arbeid

Flyktninger og familieegjenforente med flyktninger har betydelig lavere grad av sysselsetting og selvforsørgelse enn befolkningen for øvrig. Mange av flyktningene som kommer til Norge har lite formell utdanning. Slik oppstår det et gap mellom kompetansen de har med seg og arbeidslivets krav.

Samtidig ser vi store variasjoner i kommunenes resultater når det gjelder flyktningers overgang til arbeid og utdanning etter endt introduksjonsprogram. Kombinert med et tøffere jobbmarked for ufaglærte betyr det at konkurransen om jobbene vil øke fremover.

Utviklingen legger press på den norske modellen og utgjør en risiko for sysselsettningsnivået i innvandrerbefolkningen. Vi vil derfor prioritere å heve kvaliteten i og bedre tilbudet om introduksjonsprogram. Blant annet vil vi arbeide for økt bruk av formell utdanning, mer arbeidsretting og økt standardisering av innholdet i introduksjonsprogrammet.

Vi vet at språkforståelse er nøkkelen til å lykkes i norsk arbeidsliv. Derfor er det avgjørende at vi lykkes i å legge til rette for raskere oppstart, høy gjennomføring av norskopplæringen og at flere består norskrøven.

Øke innvandreres deltakelse i samfunnsliv

Felles for områder med store levekårsutfordringer er høy innvandrerandel. Spesielt gjelder dette områder i Oslo. I 2019 vil vi prioritere områdesatsning for å gi flere muligheter i områder som preges av sammensatte sosioøkonomiske utfordringer.

De vedtatte nasjonale kriteriene for hvilke kommuner som anmodes om å bosette skal sørge for en styrt og spredt bosetting av nyankomne flyktninger, og redusere belastningen på de hardest pressede områdene med høy innvandrerandel og dårlige levekår.

Alle som bor i Norge har rett til å leve frie liv. Negativ sosial kontroll springer ut av miljøer hvor ære og skam står sentralt. Dette rammer begge kjønn. En gledelig utvikling de siste årene har vært fremveksten av flere stemmer fra ulike minoritetsmiljøer som har stått frem og tatt et oppgjør med negativ sosial kontroll i egne miljøer. Det har vært viktig for oppmerksomhet og utvikling av nye, målrettede tiltak. IMDi skal følge opp regjeringens handlingsplan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Vi vil samarbeide med de viktigste fagmiljøene og frivillige organisasjonene på området og vi vil styrke og videreutvikle ordningen med minoritetsrådgivere ytterligere.

Styrke IMDi som kompetansesenter

I forbindelse med gjennomføringen av regionreformen vil IMDis regionkontorer avvikles som statlige regionale kontorer. Det vil gjøre at vi mister viktig kontakt med kommunene og nærhet til det daglige integreringsarbeidet.

IMDi vil videreutvikle rollen som fagdirektorat, som fortsatt skal levere kunnskapsbaserte råd og analyser på integreringsfeltet og gi gode innspill til politikktutvikling.

6

Årsregnskap

6 Årsregnskap

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) er regjeringens utøvende organ for statens integreringspolitikk, og er en premissleverandør for utvikling av politikken på feltet, og kompetansesenter for blant annet for kommunene. IMDi's viktigste oppgaver, målgrupper og virkemidler er beskrevet i Prop. 1 S (2017-2018) for Justis- og beredskapsdepartementet (JD). Direktoratet ble flyttet fra Justis- og beredskapsdepartementet til Kunnskapsdepartementet, jf. Prop. 48 S (2017-2018). IMDi har kontor i Oslo, Gjøvik, Kristiansand, Bergen, Trondheim og Narvik. IMDi hadde 219 årsverk ved utgangen av 2018.

IMDi er et ordinært, bruttobudsjettert forvaltningsorgan, og er underlagt Riksrevisjonens kontroll. Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll av departementene og de statlige virksomhetene publiseres som Dokument 1 hver høst.

IMDi forvalter driftsmidler, investeringsmidler (IKT-utvikling), utviklings- og forskningsmidler og tilskuddsmidler som primært går til kommuner, innvandrersorganisasjoner og annen frivillig virksomhet. IMDi hadde en samlet tildeling på vel 17,3 milliarder kroner i 2018. Regnskapet for 2018 viser at IMDi har utgiftsført i underkant av 17,4 milliarder kroner, fratrukket inntekter, som hovedsakelig gjelder tilbakebetalinger av ubrukte tilskuddsmidler i kommunene og i frivillige organisasjoner, på 47,8 mill. kroner, er det vel 17,3 milliarder kroner. Årsregnskapet viser en samlet merutgift tilsvarende 0,2 prosent av samlet tildeling, og en mindreutgift på 0,08 prosent når inntekter er trukket fra. Hoveddelen av merutgiften gjelder kap. 291 post 61 *Særskilt tilskudd til enslige mindreårige flyktninger*, som er en overslagsbevilgning. Dette er en tilskuddspost som IMDi forvalter, og som utbetales til kommuner i forbindelse med bosetting av enslige mindreårige flyktninger. Merutgiften skyldes i hovedsak at det er foretatt flere utbetalinger for flere tidligere bosatte enslige mindreårige enn det som lå til grunn i bevilgningen. Det er ikke mange personer dette omfatter, men ettersom tilskuddssatsen per person er høy, har dette medført til en merutgift.

IMDi har i 2018 forvaltet en driftsbevilgning på 263,9 mill. kroner inklusiv overføringen fra 2017. IMDi har utgiftsført 252,5 mill. kroner i 2018. Før merinntekter er det en mindreutgift på 11,5 mill. kroner. Stortinget har gitt fullmakt til å overskride bevilgningen på posten mot tilsvarende inntekter på kap. 3290 post 1, jf. Prop. 1 S (2017-2018). Det er inntektsført 1,4 mill. kroner i diverse inntekter i 2018. Etter justering for inntekter, er det en mindreutgift på 12,8 mill. kroner i 2018.

I note B til årsregnskapet fremkommer forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til 2019. Samlet mulig overføring på kapitler og poster under IMDi er 42,9 mill. kroner, hvorav 12,5 mill. kroner er knyttet til kap. 290, post 01 (driftsbevilgningen), 6,7 mill. kroner til kap. 291 post 21 16 mill. kroner til kap. 291 post 45, og 7,7 mill. kroner til kap. 291 post 60.

Artskontorrapporteringen viser hvilke utgifter og inntekter som IMDi har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige

virksomheter. Netto har IMDi utgiftsført 17,3 milliarder kroner. Av dette beløpet er 17 milliarder kroner utbetalt i tilskudd, som primært har gått til kommuner, fylkeskommuner, innvanderorganisasjoner og annen frivillig virksomhet.

IMDi bekrefter med dette at årsregnskapet gir et dekkende bilde av virksomhetens disponible bevilgninger og av regnskapsførte utgifter og inntekter. Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten med tilhørende rundskriv fra Finansdepartementet og de krav som er stilt fra overordnet departement gjennom tildelingsbrev / tillegg til tildelingsbrev.

Libe Rieber-Mohn
direktør
Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

Prinsippnote årsregnskapet

Årsregnskap for statlige virksomheter er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten («bestemmelsene»). Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 av november 2016 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av overordnet departement.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- a) Regnskapet følger kalenderåret
- b) Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
- c) Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp
- d) Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene samsvarer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen «Netto rapportert til bevilgningsregnskapet» er lik i begge oppstillingene.

Virksomheten er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.7.1. Bruttobudsjetterte virksomheter tilføres ikke likviditet gjennom året men har en trekkrettighet på sin konsernkonto. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

Bevilgningsrapporteringen

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet. Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som virksomheten har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgnings-regnskapet virksomheten har fullmakt til å disponere. Kolonnen samlet tildeling viser hva virksomheten har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver statskonto (kapittel/post). Oppstillingen viser i tillegg alle finansielle eiendeler og forpliktelser virksomheten står oppført med i statens kapitalregnskap.

Mottatte fullmakter til å belaste en annen virksomhets kapittel/post (belastnings-fullmakter) vises ikke i kolonnen for samlet tildeling, men er omtalt i note B til bevilgningsoppstillingen. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet, og vises i kolonnen for regnskap.

Avgitte belastningsfullmakter er inkludert i kolonnen for samlet tildeling, men bokføres og rapporteres ikke til statsregnskapet fra virksomheten selv. Avgitte belastningsfullmakter bokføres og rapporteres av virksomheten som har mottatt belastningsfullmakten og vises derfor ikke i kolonnen for regnskap. IMDi har ikke avgitt belastningsfullmakter i 2018.

Artskontorrapporteringen

Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser eiendeler og gjeld som inngår i mellomværende med statskassen. Artskontorrapporteringen viser regnskapstall virksomheten har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Virksomheten har en trekkrettighet på konsernkonto i Norges Bank. Tildelingene er ikke inntektsført og derfor ikke vist som inntekt i oppstillingen.

Oppstilling av bevilgningsrapportering for regnskapsår 2018

Utgifts-kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling*	Regnskap 2018	Merutgift (-) og mindretgift
0290	Integrering- og mangfoldsdirektoratet	01	Driftsutgifter	A, B	263 939 566	252 478 698	11 460 868
0291	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	21	Spesielle driftsutgifter, kunnskapsutvikling, kan overføres	A, B	19 937 086	13 221 738	6 715 348
0291	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres	A, B	54 497 435	38 534 845	15 962 590
0291	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	60	Integreringstilskudd, kan overføres	A, B	11 728 432 000	11 720 714 873	7 717 127
0291	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	61	Særskilt tilskudd ved bosetting av enslige, mindreårige flyktninger, overslagsbevilgning	A, B	3 022 349 000	3 074 623 720	-52 274 720
0291	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	62	Kommunale innvandrertiltak	A	183 506 000	183 037 139	468 861
0291	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	70	Bosettingsordningen og integreringstilskudd, oppfølging	A	2 161 000	2 161 000	0
0291	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	71	Tilskudd til innvandrersorganisasjoner og annen frivillig virksomhet	A	108 802 000	107 480 088	1 321 912
0291	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	72	Statsautorisasjonsordningen for tolker m.m.	A	3 921 000	3 921 000	0
0291	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	73	Tilskudd	A	4 741 000	4 700 840	40 160
0292	Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	21	Spesielle driftsutgifter, opplæring i norsk og samfunnskunnskap, kan overføres	A	1 062 231	1 062 231	0
0292	Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	60	Tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	A	1 929 993 000	1 931 594 565	-1 601 565
0400	Justis- og bedskapsdepartementet (Belastningsfullmakt)	23	Spesielle driftsutgifter, forskning og kunnskapsutvikling, kan overføres	A, B		376 484	
0540	Direktoratet for forvaltning og IKT (Belastningsfullmakt)	25	Medfinansieringsordning for lønnsomme IKT-prosjekter, kan overføres	B		2 389 430	
0605	Arbeids- og velferdsdirektoratet (Belastningsfullmakt)	01	Driftsutgifter	B		200 000	
1633	Statlig betalt merverdiavgift	01	Driftsutgifter			21 615 819	
Sum utgiftsført					17 323 341 318	17 358 112 472	

Inntektskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Samlet tildeling*	Regnskap 2018	Merutgift (-) og mindretgift
3290	Integrerings- og mangfoldsdirektoratet	01	Driftsinntekter	0	1 351 273	1 351 273
5309	Tilfeldige inntekter	29	Ymse	0	26 282 969	
5700	Folketrygdens inntekter	72	Arbeidsgiveravgift	0	20 192 805	
Sum inntektsført				0	47 827 047	

Netto rapportert til bevilgningsregnskapet 17 310 285 425

Kapitalkontoer

60088701	Norges Bank KK/innbetalinger			56 635 921	
60088702	Norges Bank KK/utbetalinger			-17 366 627 707	
705005	Endring i mellomværende med statskassen			-293 639	
Sum rapportert				0	

Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)

Konto	Tekst	2018	2017	Endring
705005	Mellomværende med statskassen	-6 905 407	-6 611 768	-293 639

* Samlet tildeling skal ikke reduseres med eventuelle avgitte belastningsfullmakter. Se note B for nærmere forklaring.

Note A : Forklaring av samlet tildeling

Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
290 01	13 051 566	250 888 000	263 939 566
291 21	837 086	19 100 000	19 937 086
291 45	13 497 435	41 000 000	54 497 435
291 60		11 728 432 000	11 728 432 000
291 61		3 022 349 000	3 022 349 000
291 62		183 506 000	183 506 000
291 70		2 161 000	2 161 000
291 71		108 802 000	108 802 000
291 72		3 921 000	3 921 000
291 73		4 741 000	4 741 000
292 21	1 062 231		1 062 231
292 60		1 929 993 000	1 929 993 000
400 23	100 000	-100 000	0

Note B: Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overført beløp til neste år

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift(-)/mindreutgift	Utgiftsført av andre iht. avgitte elastningsfullmakter (-)	Merutgift(-)/mindreutgift etter avgitte belastningsfullmakter	Merinntekter/mindreinntekter(-) iht. merinntektsfullmakt	Om-disponering fra post 01 til 45 eller til post 01/21 fra neste års bevilgning	Innsparinger (-)	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp *	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
290 01		11 460 868		11 460 868	1 351 273			12 812 140	12 544 400	12 544 400
291 21	«Kan overføres»	6 715 348		6 715 348				6 715 348		6 715 348
291 45	«Kan overføres»	15 962 590		15 962 590				15 962 590		15 962 590
291 60	«Kan overføres»	7 717 127		7 717 127				7 717 127		7 717 127
291 61	«Overslagsbevilgning»	-52 274 720						Ikke aktuell		
292 21	«kan overføres»	0						0		0
400 23		0		0				0		0
540 25		0		0				0		0
605 01		0		0				0		0

* Maksimalt beløp som kan overføres er 5 % av årets bevilgning på driftspostene 01-29, unntatt post 24 eller sum av de siste to års bevilgning for poster med stikkordet "kan overføres". Se rundskriv R-2 for mer detaljert informasjon om overføring av ubrukte bevilgninger.

Forklaring til bruk av budsjetfullmakter*Mottatte belastningsfullmakter*

IMDi har mottatt belastningsfullmakt fra Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) på kr 3 800 000 på kap. 540, post 25, fra Justis- og beredskapsdepartementet på kr 377 703 på kap. 400 post 23, og fra Arbeids- og velferdsdirektoratet på kr 200 000 på kap. 605, post 01. IMDi har utgiftsført kr 2 389 429 på kap 540, post 25, kr 376 484 på kap. 400, post 23 og kr 200 000 på kap. 605, post 01.

Stikkordet «kan overføres»

IMDis bevilgninger på kap 291, post 21, kap. 291, post 45, kap. 291, post 60 og kap. 292, post 21 har stikkordet "kan overføres". Mindreutgiften på kap. 291, post 21, post 45 og post 60 er lavere enn summen av siste to års bevilgning, og inngår dermed i mulig overførbart beløp.

Stikkordet «overslagsbevilgning»

IMDis bevilgning på kap. 291, post 61 har stikkordet "overslagsbevilgning". Stikkordet gir fullmakt til å overskride bevilgningen. IMDi har i 2018 en merutgift på kr 52 274 720 (1,7 % av bevilgningen).

Fullmakt til å overskride driftsbevilgninger mot tilsvarende merinntekter

Merinntekter beløper seg til kr 1 351 273 i 2018. Disse merinntektene er ført på kap. 3290, post 01 og legges til mindreutgiften på kap. 290, post 01. IMDis mindreutgift på kap. 290, post 01 blir dermed på kr 12 812 140.

Mulig overførbart beløp

IMDi beregner grunnlaget for overføring på kap. 290, post 01 til kr 12 812 140 som er over maksimalt tillatt overføring, kr 12 544 400 (5 % av årets tildeling). Kr 12 544 400 regnes dermed som mulig overføring til 2019. I 2018 har KD en mindreutgift på Kap. 290, post 01 på kr 31 062, som vil gi en mindreutgift totalt på posten på kr 12 843 202, som ligger utenfor rammen på 5 %. Kap. 291, postene 21, 45 og 60 har stikkordet «kan overføres». Mulig overførbart beløp tilsvarer derfor grunnlaget for overføring, henholdsvis kr 6 715 348, kr 15 962 590 og kr 7 717 127 for postene 21, 45 og 60. Beregning av mulig overføring på disse postene gjelder i forhold til IMDis andel av bevilgningen.

Oppstilling av artskontorrapportering for 2018

	Note	2018	2017
Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra gebyrer	1	0	0
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	1	0	0
Salgs- og leieinnbetalinger	1	0	0
Andre innbetalinger	1	1 351 273	2 011 373
Sum innbetalinger fra drift		1 351 273	2 011 373
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn	2	171 048 524	174 430 429
Andre utbetalinger til drift	3	133 817 523	135 707 826
Sum utbetalinger til drift		304 866 048	310 138 254
Netto rapporterte driftsutgifter		303 514 775	308 126 881
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetaling av finansinntekter	4	0	0
Sum investerings- og finansinntekter		0	0
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetaling til investeringer	5	4 004 890	6 960 000
Utbetaling til kjøp av aksjer	5,8B	0	0
Utbetaling av finansutgifter	4	8 619	30 095
Sum investerings- og finansutgifter		4 013 509	6 990 095
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter		4 013 509	6 990 095
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m.	6	25 999 400	7 540 091
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten		25 999 400	7 540 091
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader	7	17 027 617 096	17 993 633 072
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten		17 027 617 096	17 993 633 072

	Note	2018	2017
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler			
Gruppelivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)		283 569	293 343
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)		20 192 805	20 503 667
Nettoføringsordning for merverdiavgift konto 1987 (ref. kap. 1633, utgift)		21 615 819	19 267 084
Netto rapporterte utgifter på felleskapitler		1 139 445	-1 529 925
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet		17 310 285 425	18 299 680 032

		2018	2017
Oversikt over mellomværende med statskassen			
<i>Eiendeler og gjeld</i>			
Fordringer		180 748	53 125
Kasse		0	0
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank		0	0
Skyldig skattetrekk		-6 457 738	-6 635 298
Skyldige offentlige avgifter		-41 465	-29 595
Annen gjeld		-586 952	0
Sum mellomværende med statskassen	8	-6 905 407	-6 611 768

Note 1: Innbetalinger fra drift

	31.12.2018	31.12.2017
<i>Innbetalinger fra gebyrer</i>		
Sum innbetalinger fra gebyrer	0	0
<i>Innbetalinger fra tilskudd og overføringer</i>		
Sum innbetalinger fra tilskudd og overføringer	0	0
<i>Salgs- og leieinnbetalinger</i>		
Sum salgs- og leieinnbetalinger	0	0
<i>Andre innbetalinger</i>		
Annen driftsrelatert inntekt	1 351 273	2 011 373
Sum andre innbetalinger	1 351 273	2 011 373
Sum innbetalinger fra drift	1 351 273	2 011 373

Note 2: Utbetalinger til lønn

	31.12.2018	31.12.2017
Lønn	137 199 017	141 049 208
Arbeidsgiveravgift	20 192 805	20 503 667
Pensjonsutgifter*	15 396 897	15 898 101
Sykepenger og andre refusjoner(-)	-5 363 221	-6 894 683
Andre ytelser	3 623 026	3 874 135
Sum utbetalinger til lønn	171 048 524	174 430 429

* Denne linjen benyttes av virksomheter som innbetaler pensjonspremie til SPK

Antall årsverk	219	214
-----------------------	------------	------------

Note 3: Andre utbetalinger til drift

	31.12.2018	31.12.2017
Husleie	17 103 942	16 927 294
Vedlikehold egne bygg og anlegg	0	0
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	104 823	70 486
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler	3 852 189	4 307 834
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	0	0
Mindre utstyrskaffelser	547 916	1 515 267
Leie av maskiner, inventar og lignende	3 024 656	3 611 992
Kjøp av fremmede tjenester	89 613 460	83 937 222
Reiser og diett	7 627 829	10 500 642
Øvrige driftsutgifter	11 942 708	14 837 088
Sum andre utbetalinger til drift	133 817 523	135 707 826

Note 4: Finansinntekter og finansutgifter

	31.12.2018	31.12.2017
Innbetaling av finansinntekter		
Renteinntekter	0	0
Valutagevinst	0	0
Annen finansinntekt	0	0
Sum innbetaling av finansinntekter	0	0

Utbetaling av finansutgifter		
Renteutgifter	8 619	30 095
Valutatap	0	0
Annen finansutgift	0	0
Sum utbetaling av finansutgifter	8 619	30 095

Note 5: Utbetaling til investeringer og kjøp av aksjer

	31.12.2018	31.12.2017
Utbetaling til investeringer		
Immaterielle eiendeler og lignende	578 126	1 799 685
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	0	0
Beredskapsanskaffelser	0	0
Infrastruktureiendeler	0	0
Maskiner og transportmidler	0	0
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	3 426 764	5 160 315
Sum utbetalt til investeringer	4 004 890	6 960 000
Utbetaling til kjøp av aksjer		
Kapitalinnskudd	0	0
Obligasjoner	0	0
Investeringer til aksjer og andeler	0	0
Sum utbetalt til kjøp av aksjer	0	0

Note 6: Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten

	31.12.2018	31.12.2017
Tilfeldige og andre inntekter (Statskonto 530929)	25 999 400	7 540 091
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten	25 999 400	7 540 091

Note 7: Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten

	31.12.2018	31.12.2017
Tilskudd til kommuner post 60-85	16 886 117 896	17 879 813 152
Tilskudd til fylkeskommuner post 60-85	36 797 483	28 567 000
Tilskudd til ikke-finansielle foretak	6 179 920	5 005 100
Tilskudd til ideelle organisasjoner post 70-85	98 521 796	80 247 820
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	17 027 617 096	17 993 633 072

Note 8: Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

Del A: Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

	31.12.2018 Spesifisering av bokført avregning med statskassen	31.12.2018 Spesifisering av rapportert mellom- værende med statskassen	Forskjell
Finansielle anleggsmidler			
Investeringer i aksjer og andeler*	0	0	0
Obligasjoner	0	0	0
Sum	0	0	0
Omløpsmidler			
Kundefordringer	0	0	0
Andre fordringer	180 748	180 748	0
Bankinnskudd, kontanter og lignende	0	0	0
Sum	180 748	180 748	0
Langsiktig gjeld			
Annen langsiktig gjeld	0	0	0
Sum	0	0	0
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	-6 044 879	0	-6 044 879
Skyldig skattetrekk	-6 457 738	-6 457 738	0
Skyldige offentlige avgifter	-41 465	-41 465	0
Annen kortsiktig gjeld	24 048	-586 952	611 000
Sum	-12 520 035	-7 086 155	-5 433 879
Sum	-12 339 287	-6 905 407	-5 433 879

* Virksomheter som eier finansielle anleggsmidler i form av investeringer i aksjer og selskapsandeler fyller også ut note 8B

Vedleggsoversikt

Vedlegg 1: Integrering i Norge 2018

Vedlegg 2: Statistikkrapportering 2018

Vedlegg 3: Årsrapport for busetting 2018

Vedlegg 4: FoU-prosjekter 2018

Vedlegg 5: Status for likestilling i IMDi (kjønn, ansatte, permisjon, legemeldt sykefravær) per 31.12.2018

Vedlegg 6: Rapport om bruk av midler på kap. 821, post 71
Tilskudd til innvandrersorganisasjoner og annen frivillig virksomhet –
2017

IMDi

Integrerings- og
mangfoldsdirektoratet

